

Internet El Kitabı

Güncelleştirilmiş
ve Genişletilmiş

Roy Tennant
John Ober
Anne G. Lipow

Önsöz
Clifford A. Lynch

Internet El Kitabı

Roy Tennant
John Ober
Anne G. Lipow

Önsöz:
Clifford A. Lynch

Çevirenler:
Yaşar Tonta
Ahmet Çelik
Ayhan Kaygusuz
Müjgân Şan

Çeviri Editörü:
Yaşar Tonta

Türk Kütüphaneciler Derneği
Ankara, 1996

2. basım

İlk baskı: Haziran 1994

İkinci baskı: Eylül 1994; küçük değişikliklerle

Üçüncü baskı: Temmuz 1995; küçük değişikliklerle

Tasarım ve sayfa düzeni: Roy Tennant

Copyright © 1994 Roy Tennant, John Ober, ve Anne G. Lipow

LIBRARY SOLUTIONS PRESS

Satış Ofisi: 1100 Industrial Road, Suite 9, San Carlos, CA 94070

Faks siparişleri: 415-594-0411

Telefon siparişleri
ve sorular: 510-841-2636

Web URL: <http://www.internet-is.com/library/>

E-posta: info@library-solutions.com
[konu ve mesaj kısmını boş bırakınız; mesajınıza otomatik olarak yanıt verilecektir.]

Editorial Ofis: 2137 Oregon Street, Berkeley, CA 94705

ISBN 1-882208-07-2

004.65

Tennant, Roy

Internet el kitabı / Roy Tennant, John Ober, Anne G. Lipow; çev.
ed. Yaşar Tonta, çev. Yaşar Tonta ...[ve bşk.].-1. bs.- Ankara: Türk Kü-
tüphaneçiler Derneği, 1996.

x, 170 s.; 28 cm.- (TKD Genel Merkezi Yayınları: 22)

ISBN 975-7653-55-1

Internet El Kitabı'nda sözü edilen yazılım, bilgisayar ve ürün adları sadece tanımlama amacıyla. Bunlar ilgili şirketlerin ticari markaları olabilir. Bu kitapta bu ürünlerden söz edilmiş olması onaylama anlamına gelmez.

Tüm hakları saklıdır.

Bu yayının yayıncının yazılı izni olmaksızın herhangi bir şekilde bir bilgi erişim sisteminde depolanamaz, bir yerden bir yere iletilemez, veya yeniden basılamaz. Buna fotokopi, fotoğraf, manyetik veya diğer kayıt türleri de dahildir.

Internet El Kitabı'nın Türkçe çevirisinin telif hakları Türk Kütüphaneçiler Derneği'ne aittir.

Copyright © Türk Kütüphaneçiler Derneği, 1996

ISBN 975-7653-55-1

Sipariş ve bilgi için: Elgün Sok. 8/8 06660 Kızılay, Ankara

Tel./Faks: (312) 230-1325 • E-posta: tkd-o@servis.net.tr

Çeviri Editörünün Önsözü • Yaşar Tonta	vii
Sunu • Clifford A. Lynch	ix
A. Önsöz	
Kitap Hakkında	3
Teşekkür	5
Yazarlar Hakkında	6
B. Şebekeleşmeye Genel Bakış	
Şebekeleşmeye Giriş	9
Adlar ve Adresler	15
Ağların ve Ağ Hizmetlerinin Gelişimi	18
C. Yeni Başlayanlar İçin Önemli Bilgiler	
Sözlük	23
Bağlantı Kurma	29
Nasıl Güncel Kalınır	32
Kaynakça	37
D. Elektronik Posta	
Elektronik Postaya Giriş	43
E-posta ile İlgili Öneriler: Yapacaklarınız ve Yapmayacaklarınız	45
Adres Bulma	47
Elektronik Tartışmalar	49
LISTSERV Komut Özeti	52
E-posta Önerileri: Elektronik Tartışmalar	55
Elektronik Dergiler	58
Alıştırmalar	59
Kişisel Hazırlık Denetim Listesi	62

E. Internet Uzaktan Giriş (Telnet)

Uzaktan Giriş Giriş	65
Telnet Komut Özeti	67
Telnet'le İlgili Öneriler	68
Alıştırmalar	70
Kişisel Hazırlık Denetim Listesi	73

F. Internet Dosya Aktarımı (FTP)

FTP'ye Giriş	77
FTP Komut Özeti	80
Dosyaları İndirme ve Çevirme	82
FTP İle İlgili Öneriler	84
Yaygın FTP Dosya Uzantıları	86
Alıştırmalar	87
Kişisel Hazırlık Denetim Listesi	89

G. Gopher

Gopher'a Giriş	93
Gopher Araması: Veronica	95
Gopher Araması: Jughead	97
Gopher İstemcileri	98
Gopher Unix İstemcisi	99
Alıştırmalar	100
Kişisel Hazırlık Denetim Listesi	101

H. World-Wide Web

World-Wide Web'e Giriş	105
Tekbiçim Kaynak Buldurucular	107
World-Wide Web İstemcileri	109
<i>Mosaic</i> : World-Wide Web İstemcisi	110
<i>Netscape</i> : World-Wide Web İstemcisi	112
<i>LineMode Browser</i> : World-Wide Web İstemcisi	113
<i>Lynx</i> : World-Wide Web İstemcisi	114
Alıştırmalar	116
Kişisel Hazırlık Denetim Listesi	119

I. WAIS: Geniş Alan Bilgi Sistemi	
Geniş Alan Bilgi Sistemine Giriş	123
WAIS İstemcileri	125
WAIS: Unix İstemcisi	126
Alıştırmalar	127
Kişisel Hazırlık Denetim Listesi	128
J. Kısa Bilgi Sayfaları	
Archie	131
BITNET	132
Eudora	133
Fetch	134
Free-Net'ler	135
HYTELNET	136
Internet	137
Internet Aktarımlı Söyleşi (IRC)	138
The InterNIC	139
LIBS (Kütüphane Internet Tarama Yazılımı)	140
MIME (Çok Amaçlı Internet Posta Uzantıları)	141
PINE	142
Gutenberg Projesi	143
Yorum İstekleri (RFCs)	144
SLIP (Seri Hat Internet Protokolü)	145
Usenet Haberleri	146
Z39.50 Bilgi Erişim Standardı	147
K. Eğiticilere Yardımcı Kaynaklar	
Eğiticiler İçin Kaynaklar	151
Internet Eğiticileri için Denetim Listesi	153
Tartışma Soruları	154
İstemci / Sunucu Mimarisi	155
Internet Erişim Şeması	156
Internet: Ağların Ağı	157
Elektronik Tartışmaların Karşılaştırması	158
Örnek Internet Sunuşu	159
L. Dizin	163

Notlar

Bilindiği gibi, İnternet yaşamımıza artık belki de hiç çıkmayacak şekilde girmiş bulunuyor. Hemen hemen her gün gazetelerde, dergilerde ve televizyonlarda İnternet'le ilgili haberler okuyoruz, dinliyoruz. Bu haberler dünyanın en büyük bilgi merkezlerinde ve müzelerinde gezinti yaparak bilgi edinmekten nikâh törenlerinin İnternet aracılığıyla bütün dünyaya yayımlanmasına, aynı kanalla gelen müstehcen yayınların yasaklanmasından İnternet aracılığıyla bilimsel projelerin yürütülmesine kadar çok geniş bir yelpazeye yayılmış durumda.

Elinizdeki kitap, *İnternet El Kitabı*, Roy Tennant, John Ober ve Anne G. Lipow tarafından yazılan ve ABD'de ikinci basımı ve 5. baskısı yapılan *Crossing the Internet Threshold: An Instructional Handbook* adlı yapıtın Türkçe çevirisidir. Kitabın temel amacı İnternet hakkında hem kısa ve öz bilgiler vermek, hem de alıştırma aracılığıyla okuyucuların kendi kendine elektronik posta, dosya aktarımı (FTP), gopher, World-Wide Web gibi İnternet bilgi erişim araçlarını öğrenmelerini sağlamaktır. Kitabın yazarları uzun süredir İnternet öğretiminde etkin olarak görev alan ve haklı bir üne sahip kimselerdir.

Roy Tennant, 1994 yılında Apple Bilgisayar Şirketi tarafından verilen prestijli bir ödöl olan "Ağ Vatandaşı Ödülü"nü kazanmıştı. John Ober, uzun yıllar Kaliforniya Üniversitesinde Bilgi Ağları ve İnternet konusunda dersler vermiş olup, halen aynı kurumda İnternet Kaynakları Kütüphanecisi olarak çalışmaktadır. Anne Lipow ise Kaliforniya Üniversitesi Kütüphanesi Okuyucu Eğitimi Hizmetleri Müdürlüğünden emeklidir.

İnternet El Kitabı 1996 yılında Amerikan Kütüphane Derneğince en iyi İnternet Referans Kitabı ödölüne aday gösterilmiştir.

Türk Kütüphaneciler Derneği olarak *İnternet El Kitabı*'nın çevirisini kısa bir sürede tamamlayarak okuyucuların hizmetine sunmaktan mutluluk duyuyoruz. *İnternet El Kitabı*'nın çevirisinde, çeviri kontrolünde, dizgisinde ve baskısında emeği geçen arkadaşlarımıza, *İnternet El Kitabı*'nın size ulaşmasına katkıda bulunan Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürü Sayın Gökçin Yalçın ile Öncü Limited yönetici ve çalışanlarına içten teşekkürlerimizi sunarız.

Yaşar Tonta, Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü Öğretim Üyesi

Bilgi hizmetleri topluluğunun mensupları, Internet'in -ya da Ulusal Eğitim Araştırma Ağı NREN'in, ya da ne ile adlandırsak adlandıralım gelişen küresel bilgisayar iletişim ağlarının - kütüphanecilerin, kütüphanelerin ve bilgi hizmetlerinin geleceği için hayati bir önem taşıdığını sürekli olarak duyuyorlar. Internet'in çeşitli disiplinlerdeki araştırmacı ve uzmanlar arasındaki iletişimde devrimsel bir etkisi olacağı konusunda kimsenin kuşkusu yoktur.

Internet, şimdi bilgi dağıtma, arama, iletişim kurma, öğretme, öğrenme, iş ve ticaret yapma yeridir. Ancak bu dinamik, hızla büyüyen ortamın bir parçası olmayanlar için Internet'in başlangıcındaki yollar biraz gizemsel ve belirlemesi güç olmaktadır. Ama Internet'te olmanın yerine geçebilecek birşey yok. Internet ve yeteneklerini ikinci elden öğrenenler Internet'in gerçekte olduğundan ya daha küçük ya da daha büyük olduğuna inanabilirler. Henüz daha bunlarla doğrudan deneyim kazanmamış olanlar için, Internet'le ilgili beklentiler belki de kişisel bilgisayarlar ve çevrimiçi (online) kataloglar gibi son on yılda ortaya çıkan birçok bilgi teknolojisi türleriyle ilgili beklentilerle paralellik göstermekte ve bu beklentiler yinelenmektedir. Olaya dışardan bakanlar teknolojinin yeteneklerinin gerçekte olduğundan daha üstün olduğunu ümit etme eğilimindedirler.

Kişisel bilgisayar yazılımı hâlâ şaşılacak derecede hantaldır ve çevrimiçi kataloglar hâlâ istenildiği kadar kullanımı kolay ve yardımcı değildir. Bu, Internet için de böyledir. Pek çok ağ erişim yazılımı çok ilkeldir ve, pek çok yetenekli insanın bu sorunlar üzerinde çalışmalarına ve durumun her geçen gün ilerlemesine karşın, etkin gezinti araçları hâlâ büyük ölçüde mevcut değildir. Ağın geleceği hakkında yazan William Gibson gibi kurgu-bilim yazarlarından ve popüler medyadan edindiği görüşlerle ağa yaklaşan bir acemi, büyük ölçüde hayal kırıklığına uğrayacak ve belki de şaşıracaktır. Aynı zamanda, teknoloji ile yakından ilgili ve herkes kadar şimdiki durumdan tatmin olanlarımız bile, yeni teknolojilerin getirdiği bu kapsamlı toplumsal ve örgütsel değişiklikleri küçümseme eğilimindedirler. Belki de en aşına olanlar, teknolojiye çok yakın olmalarından dolayı, en habersiz olma eğilimindedirler.

Internet'in vaad ettikleri ve Internet kaynaklarına erişmemize ve Internet'te gezinti yapmamıza olanak sağlamak için geliştirilen bir dizi araç bizi, kütüphane ve bilgi profesyonelleri için muazzam bir eğitim ve yenden eğitim programı ve genel kullanıcı topluluğu için daha geniş tabanlı bir program gereksinimi ile de karşı karşıya bırakmaktadır. Bu kitap, bu gereksinime verilen yanıtın bir parçasıdır.

Internet El Kitabı yeni başlayanlar için Internet kullanıcı el kitabı olarak görülebilir. Gerçekte bu bir hayatta kalma (survival) rehberidir. Bu kitapta, ilk hazırlanan materyallere benzer bir biçimde, eğitim seminerleri geliştirenlere yardımcı olacak pek çok bilgi vardır.

Bu kitap Internet'le ilgili bütün teknolojilerin nasıl çalıştığı hakkında ayrıntılı açıklama içermez. Aslında kitap, bu teknolojiyi en yüzeysel biçimde ele alır ve daha ayrıntılı bilgi için birkaç ipucu sağlar. Bu önem, Internet'in tek başına bir amaç olmaktan çok, kullanıcılarına değerli hizmetler sunan bir araç olarak olgunlaşmaya başladığı düşüncesini pekiştirmektedir kamıstayım. Bazıları teknolojiye şeylerin nasıl çalıştığı ile ilgilenirken, pek çok insan sadece bir aleti prize takmak için elektrik gücünün üretimi ve dağıtımını ile ilgili ayrıntıları anlamak istemezler ya da buna ihtiyaç duymazlar. Tıpkı araba sürmek ya da arabaya binmek için içten patlamalı motor mühendisliğinin girift konularıyla ilgilenmek istemedikleri gibi. Bu anlamda bu kitap da, iletişim kurmak ve bilgi bulmak için Internet'in *nasıl* kullanıldığı ile ilgilidir.

Bu kitabın her üç yazarının da (diğer birçok şey arasında) öğretmen olmaları ilginç. Ancak yazarlardan en az ikisi, geleneksel akademik öğretim üyesi bağlamında değil de, oldukça farklı kullanıcı eğitimi (bibliographic instruction) bağlamında öğretmektedirler. Kullanıcı eğitimi çok pragmatik yönelimli bir öğretim türüdür ve bilgi arayıcılarının uygun amaçları seçmeleri ve kullanmaları üzerinde odaklaşmalarına olanak sağlar, yoksa bu araçların nasıl tasarlanacağı hakkındaki kuram ve uygulamaya değil. Aynı yaklaşımın bir Internet'e başlangıç rehberine uygulandığını görmek bana özellikle uygun görünüyor ve okuyucuların bu bakış açısını takdir edeceklerine inanıyorum.

Internet'in önemli güçlüklerinden biri, kullanılan araç ve hizmetler bütünü'nün nereden ve nasıl bağlandığınıza bağlı olarak büyük ölçüde değişmesidir. Bir ofiste büyük bir üniversiteye doğrudan bağlı güçlü (high-end) bir çalışma istasyonunun önünde oturmak dünyaya bir bakış sunar. Küçük bir kütüphanede oldukça mütevazı bir kişisel bilgisayar ile modem kullanarak Internet kaynaklarına erişmeye çalışan bir kişi için ise farklı bir görüntüdür. Internet'in erken dönemlerinde bu iki senaryodan ilki üzerinde odaklaşmıştı. Bu kitabın bu tür yeni kullanıcıların, hatta nasıl bağlanılacağını araştıran geleceğin kullanıcılarının karşılaştıkları sorunları kapsadığını görünce özellikle memnun oldum.

Daha fazla kişiyi Internet dünyasıyla ve şebekeleşmiş bilgi devrimiyle tanıştırmak için çaba sarfetmenin çok önemli olduğuna inanıyorum. Bu güçler önümüzdeki on yıl içinde ya da daha sonra, yayıncılık, bilimsel iletişim, eğitim ve öğretim, devlet bilgilerine erişim ve yaşamımızın diğer alanlarını muazzam etkileyecektir. Bu etkinlikler beklediğimiz veya varsaydığımız etkiler olmayabilir. Internet'e girişin ötesinde ne olduğu hakkında ilk elden bilgi sahibi olmadan, kurumlarımızın, etkinliklerimizin ve kamu politikalarımızın küresel bağlantılılık (global connectivity) ve şebekeleşmiş bilgi çağında nasıl evrimleşmesini istediğimiz konusunda bilgili tartışmalar yürütmek bizim için zor olacaktır.

Clifford A. Lynch, Kaliforniya Üniv. Kütüphane Otomasyonu Yöneticisi

A Önsöz

- Kitap Hakkında
- Teşekkür
- Yazarlar Hakkında

Bu Kitap Hakkında

2. basım hakkında

Bu kitap iki tür okuyucuya seslenir: Internet'i kullananlar ve geniş Internet kaynaklarından nasıl yararlanılacağını öğrenmek isteyenler ile başkalarına Internet becerileri öğretmek isteyenler. Bu kitap, her iki gruptan da binlerce kişi ile canlı seminerlere dayanılarak iyice denenmiştir. Yeni iseniz, bu kitap iyi bir kendi kendine öğrenme kitabı görevini görür. Bir kez Internet hakkında bir şeyler öğrendiğinizde, muhtemelen Internet'i başkalarına öğretmek için de sizden yardım istenecektir. Aniden böyle bir durumla karşılaşan ve sayıları giderek artan kullanıcılara yardımcı olmak amacıyla bu kitap, öğreticilerin yararlı bulacağı sınıf alıştırmaları, örnek tepegöz saydamları ve daha birçok materyal içermektedir.

Internet'e erişmenin ve Internet'i kullanmanın çeşitli yolları vardır. Bu kitabın amacı, Internet'i kullanmanın "en düşük ortak payda" yöntemlerini açık ve öz bir biçimde anlatmaktır. Kitapta söz edilenler Internet'e bağlı bir bilgisayara giriş yapabilen herkes için aşağı yukarı geçerlidir. Özel bir duruma özgü komutlar ve stratejilere (örneğin, Unix işletim sistemi) atıf yaptığımız zaman bunu açıkça belirtmeye çalışacağız. Eğer durumunuz dosya aktarımı, uzaktan giriş yapmak ve elektronik olarak mektuplaşmak için daha karmaşık bir yazılım kullanmaya izin veriyorsa, o zaman onu kullanın. Ancak pek çok okuyucu için bu kitapta verilen yöntemler gerekli yöntemlerdir.

Hem yeni olanlara yararlı bir giriş kaynağı hem de işletim sistemleri ve sayılamayacak kadar çeşitli erişim yazılımı kullanan eğitimciler için bir rehber sunma amacımızda başarılı olup olmadığımıza bu kitabın okuyucuları, yani sizler, karar vereceksiniz. Kitabı geliştirecek önerilerinize açığız ve bu kitapta neyi yararlı bulduğunuzu bilmek isteriz. Ve rastladığımız hataları dikkatimize sunacağımızı umuyoruz. Lütfen Library Solutions Institute, 2137 Oregon Street, Berkeley, CA 94705 adresine yazın ya da e-posta yoluyla Anne Lipow ile ilişkiye geçiniz (alipow@library.berkeley.edu)

Onaltı aydan az bir zamanda ve beş baskıda, bu kitabın birinci basımının yaklaşık 10.000 kopyası Internet'e başlayanlara temel becerileri öğretti ve Internet öğrenenlere rehberlik etti. Pek çok kişi bize yazdı. Okuyuculardan gelen mesajlar özetle şöyledir: DAHA FAZLASINI İSTİYORUZ. Dolayısıyla kitaba pek çok bilgi eklendi.

- *Öğrenciler için:* Gözden geçirilmiş örnekler ve alıştırmalar çok çeşitli ilgi alanlarına sesleniyor; Gopher, World-Wide Web ve Geniş Alan Bilgi Sistemleri (WAIS) ile ilgili yeni bölümler; genişletilmiş sözlük; tamamen yeni "Kişisel Hazırlık Denetim Listeleri"; en önemli ağ gelişmelerini açıklayan daha fazla tek sayfa Kısa Bilgi Sayfaları; ve diğerleri ...
- *Eğitciler için:* İyice gözden geçirilmiş Eğiticinin Yardımcı Kaynakları; tepegöz saydamlarına kopyalanabilecek ve projeksiyon makinası ile gösterilebilecek daha fazla slayt; e-posta, Telnet ve FTP bölümleri, güncelleştirilmiş alıştırmalar; ve diğerleri.

2. basım hakkında (devam)

İlk basımdan değişmeden kalan en az iki nokta vardır:

Birincisi, Internet hâlâ çok hızlı geliştiği için, yeni terminoloji ve yayıncılar ile, URL'lerde, Telnet ve e-posta adreslerindeki değişiklikleri kapsayabilmek için az sayıda basım uygulamasına devam edeceğiz.

İkincisi, biz, Internet için "süper otoyol" metaforunu kullanan çoğunluğun tersine, hâlâ "ev" benzetmesini yeğliyoruz. Süper otoyol, gerçekten o anlamda Internet'le uzak hedeflere çeşitli kargonun taşındığı şaşırtıcı bir hız duygusu sağlar. Ancak bu durum, istediği yere gitmek için kolay erişim ve belirgin işaretler bekleyen okuyucuyu yanıltabilir. Gerçek, kuşkusuz böyle değildir. Bugün bile, yeni başlayan birisi için Internet çamurlu bir yol gibidir (pek az tutarlı işaret ve standardın bulunduğu, yolculuğun daha rahat geçmesi için sezgilerinize göre davranmanız gereken bir yol). Beklenti ile gerçek arasındaki büyük açık öylesine cesaret kırıcıdır ki, otoyolda seyahat etmek isteyenlerin birkaç başarısız girişimden sonra vazgeçmelerine yol açabilir.

Bizim benzetmemizde Internet, henüz tamamlanmamış olan eşiğini aşabilirseniz, benzersiz hazineleri barındıran bir bina ya da ev gibidir. *Internet El Kitabı* bu eşiği aşmanız, "ev"in her "oda"sında başarılı bir katılımcı olmanız için gerekli bilgiyi sağlayarak size rehberlik edecektir. Diğer bir deyişle bu kitap, Internet ve Internet'in nasıl çalıştığı konusundaki karmaşık bilgileri tanımlayan bazı mükemmel kitapların yerine geçmez. O kitaplar (çoğuna bu kitapta atıf yapılmıştır) bir yerde takıldığınızda referans kaynağı olarak ya da bir şeyi derinliğine öğrenmeye hazır olduğunuzda başvurmak amacıyla çok yararlıdır. Ancak yeni başlayanlar için korkutucu olabilirler. *Internet El Kitabı*, tersine, -ne eksiği ne de fazlasıyla- başarılı olmak için neleri bilmeniz gerektiği konusu üzerinde durur.

Notasyon Kuralları

- Kullanıcının bir sistem prompt'una gireceği komutlar courier tipi olarak belirecektir. Bir sistemde "prompt" görüldüğünde girilebilecek komutlar
- gerçek bilgi ile değişebilecek değerler "< >" işaretleri içine alınmıştır. Örneğin,
telnet <anasistem>
komutu gibi. <anasistem> in olduğu yere
telnet library.dartmouth.edu
gibi uygun olan bir adres girilmelidir.

Yazarlar, bu kitabın en eski sürümü (*Workshop edition*) hakkındaki ilk yorumları için Kaliforniya Üniversitesindeki Berkeley Kütüphanesi personeline teşekkürlerini sunarlar. İlk basımın taslağını çok dikkatle inceleyen Clifford Lynch ve Glee Willis'e teşekkürler. Yeni bir kullanıcıya ya da eğiticiye yardımcı olabilecek eklemeler ve değişiklikler konusunda bizi aydınlatan okurlarımıza ve eleştirmenlere minnettarız. İkinci basımın taslağını gözden geçiren Charlotte Bagby ve Ruth Rogers'a da teşekkürlerimizi sunarız. Bulunabilecek her türlü hata ve yeterince açıklanmayan kısımlardan yazarlar sorumludur. Ancak bu kitap onların gözlem ve önerileriyle daha iyi bir duruma gelmiştir.

Roy Tennant, bir kişinin sahip olmayı umabileceği en iyi "ağ arkadaşı" olan Glee Willis'e; katkıları için De Stanton'a; grafiklerle ilgili örnekleri için Cathy Dinnean'a; verdikleri bilgiler ve destek için David Robison, Lisa Rowilson, Teri Rinne ve TechWatch / ISIS'in diğer personeline; yol gösteren Charles W. Bailey Jr'a, ve Gina Cuclis'e bu sayfalarda anlatılamayacak derecede teşekkürlerini sunar.

John Ober 1992 yılındaki Bilgi Ağları ve Ağ Üzerindeki Bilgiler seminerine katılan öğrencilerine coşku ve isteklilikleri için teşekkürlerini sunar. Ayrıca Cisco ve Poncho'ya, müziği için Marc Cohn'a, ve kendisini eğlendiren Indigo Girls'e, kesintisiz mutluluğunu sağlayan Barbara J. Hill'e, kendi ailesine teşekkür eder.

Anne G. Lipow, teknik kavramları anlayabilmesi için bitmeyen yeteneği/gayreti ve aynı soruyu üç defa sormanın kesinlikle normal olduğuna inandığı için Roy Tennant ve John Ober gibi pek çok meslektaşına minnettardır. Gene, tamamen bağlı olduğu makinelerin teknolojik olanaksızlıkları nedeniyle çalışmalarına ara verdiğinde, hem makinelerin hem de kendisinin aklını (her sanity) sırayla kurtarmaya çalışan Stephanie Lipow ve Steve Silberstein'e özellikle müteşekkirdir.

Roy Tennant Kaliforniya Üniversitesi Berkeley Kütüphanesinde Enformasyon Sistemleri Öğretimi ve Destek yöneticisidir. Ayrıca serbest çalışan bir Internet danışmanı ve eğitimcisidir. Humboldt Eyalet Üniversitesinden ve Kaliforniya Üniversitesinin Berkeley'deki Kütüphane ve Enformasyon Araştırmaları Okulundan diplomaları vardır. Ağ yayını *Current Cites*'taki katkısı nedeniyle, 1992'de Apple Computer Library'nin Ağ Vatanışlık Ödölü'nü aldı. Şubat 1993'te Olivia ve Elena adındaki ikizlerin gururlu babası oldu. Aynı zamanda bir ticari nehir rehberi olan Tennant, Grand Canyon'da Colorado ırmağı dahil olmak üzere Amerika'nın batısındaki nehirlerde pek çok yolculukta yöneticilik yaptı.

John Ober Kaliforniya Üniversitesi Berkeley Kütüphanesinde Ağ Kaynakları kütüphanecisidir. 1987'den 1993'e kadar aynı üniversitenin Kütüphane ve Enformasyon Araştırmaları Okulunda öğretim üyeliğı yaptı. John 1993'te Amerikan Kütüphane Derneğinin Kitap Dostu (Book Fellow) olarak Benin (Afrika)'deydi. Kendisinin araştırma ve öğretme ilgisi; bilgisayara dayalı enformasyon sistemlerinin farklı örgütlerdeki etkisi, ağ çalışmalarındaki gelişmeler ve veri tabanı yönetimi konularında yoğunlaşmak üzere genel olarak enformasyon teknolojisi yönetimi konusundadır. İngilizce, Sosyoloji, Kütüphane ve Enformasyon Araştırmalarından diploma aldıktan sonra Kaliforniya Üniversitesinde Berkeley'den Enformasyon Sistemleri konusunda doktora derecesi aldı. İngilizce ve Gelecek Araştırmaları (Studies of the Future) konularında da dereceleri vardır. Enformasyon teknolojisinin yönetimi gibi konularla uğraşmadığında ise onu bisiklete binerken ya da dalış yaparken görebilirsiniz.

Anne G. Lipow, enformasyon profesyonelleri için materyal yayımlayan ve eğitim programları düzenleyen *Library Solutions Institute and Press*'in yöneticisidir. Daha önce Berkeley'de Kütüphane Öğretim Hizmetleri'nden sorumluydu. Mesleki yeteneklerin gelişimi alanlarında, elektronik kaynakların kullanımında ve örgütsel değişim konularında konuşmacı, yazar, öğretici ve danışman olarak sık sık görev alır. Referans kütüphaneciliğindeki üstün başarıları nedeniyle Amerikan Kütüphane Derneği'nin Referans ve Yetişkin Hizmetleri Bölümünün 1994'te verdiği Isadore Gilbert Mudge Citation'ını aldı. Dreidel Fabrikasının ortaklarından biri olarak, belki de dünyadaki tek el yapımı tahtadan *dreidel* (Chanukkah'yı kutlamak için kullanılan 4 yanlı topaç) üreticisidir.

B Şebekeleşmeye Genel Bakış

- Şebekeleşmeye Giriş
- Adlar ve Adresler
- Ağların ve Ağ Hizmetlerinin Gelişimi

Şebekeleşmeye Giriş

Giriş

İnternet'i kullanmadan önce ve kullanırken bilgisayar şebekeleşmesi ve ağ iletişimi çalışmaları hakkında temel bilgilere sahip olmak önemlidir. Bu temel, sadece teknolojiyi değil, teknoloji ile başarılabilecek görevleri de anlamamız ve geliştirmemiz için bir kavramsal çerçeve sağlar. Bir şeyler yanlış gittiğinde ne olduğunu anlamamıza yardım edebilir. İnternet'in olası geleceği ve İnternet kaynaklarının uygun kullanımı hakkındaki tartışmaları anlamamıza ve bu tartışmalara katılmamıza yardım edebilir. Kitabın geri kalan bölümünde anlatılmaya çalışılan yeni sözcükler ve uygulama bilgilerini anlamamıza yardımcı olur. Bu bölüm, bu anlayışın bir kısmını gerçekleştirmeyi amaçlıyor. Temel kavramları içeren bu bölüm, yazarların, İnternet nedir ve nasıl çalışır gibi, yeni başlayanların sorularını yanıtlarken edindikleri deneyimlere dayanıyor.

Şebekeleşme basit bir düşünce: Bilgisayar kullanıcıları arasında pahalı kaynakların paylaşılması. Bu kaynaklar bilgisayarların kendileri, veri tabanları, yazıcılar ve hatta insan uzmanlığı olabilir. Her durumda, kaynağı ikilemek ya da aktarmaktan ziyade, kaynak, uzaktaki kullanıcılara bilgisayarlar arasındaki bağlantı aracılığıyla sağlanabilir. Basit olmasına rağmen, bu düşüncenin, uygulanması oldukça karmaşıktır. Bilgisayarları birbirine bağlamak ve aralarında başarılı bir şekilde veri ve bilgi aktarmak için bir takım kurallar ya da protokoller gereklidir. Nasıl ki insan iletişimi kurallara dayanır -örneğin, öğrenciler, söz almak için ellerini kaldırırlar - İnternet protokolleri de binlerce sayfada belgelenir (genellikle TCP/IP (Transmission Control Protocol/İnternet Protocol) seti olarak adlandırılır.) ("Yorum İstekleri" Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız). Ancak, otomobiller ve video kaset kaydedicileri gibi diğer karmaşık teknolojilerde olduğu gibi, yeni kullanıcılara, teknolojik ayrıntılara boğmadan onların anlayışlarını artırabilecek metaforlar/benzetmeler ve genel bakış açıları verilebilir.

Yararlı Metaforlar

İnternet, birçok farklı metafor kullanılarak tanımlanmaktadır. Bir tür "Süper otoyol" sistemi olarak düşünüldüğünde odak noktası, bilgisayarlar arasındaki yollarda ve hedeflerde ya da mevcut kaynaklardadır. Benzer şekilde İnternet, gezi yapabileceğiniz veya seyredebileceğiniz, ama yolunuzu bulmak için rotanın bulunması gereken bir okyanus olarak adlandırılmaktadır. Rota bulma araçları -hem basılı arama malzemeleri (finding aids) hem bilgisayar programları - gezgin için gereklidir.

Bir Ev Olarak İnternet

Yazarlar İnternet'in yapısı ve kullanımı hakkındaki düşüncelerini iletme için mimari bir metaforu çok seviyorlar: özel bir yapı ya da konut olarak İnternet. Böylece "elektronik mektup odası"nda belirli bir dizi etkinlikler ve "uzaktan giriş" odasında diğer bazı etkinlikleri bulabilirsiniz. Yapının özelliklerinden başarılı bir şekilde yararlanmak için yer duygusuna dikkat etmek zorundasınız. İnternet'in eşliğinden ilk kez geçtiğinizde kuşkusuz biraz cesaret ve belki ürperti olur.

Bir Ev Olarak Internet (devam)

Evinizin hangi kurallara göre inşa edildiği ya da işletildiği unutulmamalıdır. Örneğin, dünyanın geri kalan ülkelerinde 220 volt kullanılırken, Amerikan evlerinde 110 voltluk akım kullanılır. Özel bir adaptör ya da benzeri aletler olmadan bir Amerikan aletini Avrupa'da kullanmak istemezsiniz. Bunun gibi, Internet odalarındaki etkinlikler de bilgisayarınızın kurallarıyla yakından ilişkilidir. Bunlar, temelde işletim sistemleri (Unix, Macintosh, DOS, Windows, vb.) tarafından ve Internet'e doğrudan doğruya ya da Internet erişimi sağlayan ortak bir bilgisayara çevirmeli olarak bağlanıp bağlanmadığınız ile belirlenir. Unix tabanlı bir makinedeki bir hesaba bağlanmak, yeni Internet kullanıcıları için yaygın bir konfigürasyondur. Bu mimariyi bu kitaptaki örnekler için varsaydık. Internet'i etkin kullanabilmeniz için Unix ile ilgili ayrıntıların bilinmesine gerek yoktur. Keza masaüstü makinelerin her türlü konfigürasyonunu ve her Internet giriş yöntemini tanımlamak da mümkün değildir. Yaptığımız şey çoğu zaman doğrudan izlenerek genelleştirilebilecek örnekler vermektir. Sizi, "ev"inizi, yani işletim sisteminizi ve size sunduğu kolaylıkları ve sahip olduğu özellikleri tanımaya/öğrenmeye teşvik ediyoruz. Internet'i kullanmadan önce ve kullanırken, bilginizi artırmak için yerel sistem yöneticisiyle iletişime geçmeniz ya da el kitaplarına başvurmanız gerekebilir.

Odalarda Araçlar Var

Bina metaforunun bir uzantısı farklı odalarda yer alan araçlara göz atmaktır. Normal bir evde, mutfakta yemek pişirme araçları, çamaşır odasında çamaşır makinesi ve kurutma makinesi bulunur. Internet terimleriyle, "elektronik posta" ya da "uzaktan giriş" odalarındaki etkinlikler, belirli araçların elde edilebilirliğine bağlıdır ve buna göre değişir. Böylece, örneğin uzaktan giriş sağlayan araçlar, Telnet ile başlar fakat, şimdi Gopher ve World-Wide Web istemcilerini içerecek şekilde geliştirilmiştir. Benzer bir biçimde, elektronik posta araçları yerel posta işleme yazılımına dayanır ve bu araçlar ses ya da görüntü göndermeye yarayan son gelişmeleri içerebilir ya da içermeyebilir (Çok-Amaçlı Internet Posta Uzantıları = Multipurpose Internet Mail Extensions = MIME). Sisteminizi bilme, sadece yukarıda açıklanan işletim sisteminizi değil, sizin kullanımınıza sunulan araçları bilmeyi de içerir. Bu kitap Internet'in belli başlı üç işlevini - posta, uzaktan giriş ve dosya aktarımı - tanımlayan temel araçların kullanımıyla ilgili bilgi vermekte ve bu işlevleri daha kolay kullanabilmenize yarayacak bazı önemli yeni araçları açıklamaktadır.

İstemci/Sunucu Yaklaşımı

Çamaşır makinenizi, uzaktaki başka araçlarla işbirliği yapan bir araç olarak düşünebilirsiniz - örneğin, su taşıyan borular ya da enerji üreten santraller. Çamaşır makinenizi, bu kaynakları "hizmete sunan" makinelerin bir "istemcisi" olarak düşünebilirsiniz. Bunun gibi, Telnet, FTP ve Gopher veya Mosaic gibi genişletilmiş hizmetler de dahil Internet araçlarının hemen hemen tamamı, bir istemci program ile bir ya da daha fazla sunucuyla işbirliğine dayanır. Bu durumda, siz istemci program ile etkileşimli olarak çalışırız ve bu program, verilerin nasıl sunulacağı ya da kaynakları nasıl arayabileceğiniz gibi ayrıntıları yönetir. Daha sonra da

İstemci/Sunucu Yaklaşımı (devam)

istemci, bilginin olduğu yerdeki bir ya da daha fazla sunucu ile etkileşir. Sunucu, sisteminizdeki ayrıntıları bilmek zorunda olmadan bir istek alır, bunu işler ve sonucu gönderir. Çünkü, sisteminizdeki istemci yazılımı bu ayrıntılarla ilgilenir. Avantaj, işin dağıtılmasındadır. Böylece araçlar belirli görevlerde odaklaşabilir: Her kullanıcının istemci yazılımı kullanıcı arabirimi ve istekler ve sonuçlarla ilgili diğer ayrıntıları hallederken, sunucular pek çok kullanıcıya bilgi sunarlar.

Yerel İstemciler

Mevcut istemci yazılımını bilmeniz, Internet becerisinin son derece önemli bir parçasıdır. Pek çok Internet erişim sağlayıcıları (ister ticari bir servis, isterse işyeriniz olsun), Telnet, FTP ve elektronik posta için gerekenlerde olduğu gibi, temel istemci yazılımını sağlar. Bu istemciler, kullandığınız sistem ya da bilgisayar üzerinde bulunur. Bu istemciler üzerinde çalıştırıldıkları makinelerin (Unix, Macintosh, DOS, MS Windows) özelliklerinden yararlanmak için yazılmışlardır. Örneğin, Macintosh Internet istemci yazılımı, fare, indirmeli (pull-down) mönüler ve diğer grafik kullanıcı arabirim özelliklerini kullanır.

Halka Açık İstemciler

Bazen anasistem bilgisayarınız, çeşitli sistem kısıtlamaları ya da istemci program yazılımının o bilgisayar için geliştirilmemiş olması yüzünden, belirli bir istemci türünü çalıştıramayabilir. Seçeneğiniz, sizin adınıza diğer bir sistemde işleyecek bir istemci bulmaktır. İstemci sağlayan bir sisteme uzaktan girebilirsiniz. Bu istemciler belirli bilgisayarların özelliklerinden yararlanmayacak, fakat beraber çalışacağı sunuculara bir tür en küçük ortak payda erişimi sağlayacaklardır. Örneğin, WAIS sunucularına erişim, pek çok masaüstü makinelerde çalıştırılabilen "akıllı" istemciler ya da kamuya açık "basit wais" istemciler aracılığıyla. İnsanlar, temelde Internet'e doğrudan bağlı makineler için tasarlanmış yeni araçları kullanmak için, sıklıkla halka açık istemcileri kullanırlar.

Yararlı Bakış Açıları

Internet'i öğrendikçe ya da kullandıkça, bir ağın aynı zamanda çeşitli bileşenleri olduğunu düşünmekte yarar vardır:

Teknolojik - Nasıl çalışıyor?

Toplumsal/politik - Kim çalıştırıyor, kim kullanıyor?

İşlevsel - Onunla ne yapılabilir?

Teknolojik Bakış Açısı

Ağların teknolojik parçaları hakkında ne bilmeniz gerekir? İnşa edildiği materyaller ya da elektrik kuralları gibi kurallar hakkında ayrıntıları bilmeden evinizde oldukça konforlu bir biçimde yaşayabilirsiniz. Fakat, çatıdaki sızıntıyı su tesisatındaki sızıntıdan ya da damlayan bir musluğu bozuk bir buzdolabından ayırt edecek kadar bilginiz vardır. Bu temel teknik farklılıklar ve söz dağarcığı, evinizi tarif etmenize, tamircilerle konuşmanıza ve evinizin geleceğini planlamanıza yardım eder. Temel farklılıkları ve şebekeleşme söz dağarcığı aynı sebeplerden dolayı önem-

lidir. Burada amacımız veri iletişimi dersi vermek olmasa da, teknolojik manzarayı kabaca resimlemek önemlidir.

Teknolojiyi genellikle katı veya dokunulabilir araçlar - bilgisayarlar, modemler, yönlendiriciler (routers), ve geçiş araçları - olarak düşünürüz ki bunlar teknisyenlerin alanına girer. Ancak, kullanıcının alanında da olması gereken, iki temel ayırım ve sıklıkla kullanılan terimler vardır: *Hız* ve *bilginin düzenlenmesi*.

Şebekeleşme terimleriyle, bilgisayarlar arasındaki bir bağlantının *hız* ya da kapasitesi, kısmen değişimin ne kadar hızlı olduğunu ve ağın toplam ne kadar elektronik trafik sağladığını belirler. Şimdiki hızlar, saniyede 56 bit yavaş hızdan (saniyede kilobit, Kbps) saniyede 45 milyon bite (saniyede megabit, Mbps - "T3" bağlantılarının hızı) kadar değişir. Saniyede milyar bitlik hızlar (saniyede gigabit, Gbps) ise kullanıma girmek üzeredir. Bir bağlantının göreceli (relative) hızını ve kapasitesini anlama, bir bilgisayarın cevap verme zamanındaki bazı değişiklikleri tahmin edebilmeniz ya da açıklayabilmenizi sağlar.

Bilginin düzenlenmesi iletişimde bulunan bilgisayarların değişimde bulunabileceği "birimleri" - mesajlar, dosyalar ya da daha temel düzeyde paketler ve datagramlar - ve kullanıcıların, rehberler gibi, önemli bilgilerin yerini belirledikleri araçları ifade eder. Bazı ağ protokolleri, değişimde bulunan birimin çok kısıtlı bir tanımına göre işler. Örneğin FTP, sadece dosyalar içindir. Diğerleri, değişen birimin büyüklüğünü sınırlar. Örneğin e-posta mesajlarının bir maksimum uzunluk sınırı vardır.

Aynı zamanda teknoloji, yumuşak ve dokunulmaz bileşenleri de içerir. Bununla ağa ve uygulama yazılımına yerleştirilen kuralları ve protokolleri kastediyoruz. Bu teknolojik bakış açısından, TCP/IP protokol bütünü ya da OSI "model" protokolleri gibi iyi tanımlanmış kurallar bütünü ile onları kuran belirli bir yazılımı birbirinden ayırmak yararlı olabilir. Görükleri iş açısından aynı kuralları izlemelerine rağmen, iki yazılım kullanıcıya oldukça farklı görünür. Bu örneğin, Telnet uygulamaları arasındaki değişikliklerin bir kısmını açıklar ve bu kitap gibi rehber kitap yazarlarının niçin temel yeteneklerle spesifik kurulumlar arasındaki farklılıkları dikkatle belirlemeleri gerektiğini gösterir.

Yeni bir Internet kullanıcısı için bu yumuşak teknoloji bakış açısının en önemli özelliği, makinelerin ve kullanıcıların adlandırılmasındaki kurallar ve anlaşmalarla ilgilidir. Evinizi posta adresinizle belirlediğiniz gibi Internet'te de adresleriniz olmak zorundadır. Aslında, ağdaki bütün makineler, hizmetler ve kullanıcılar bir adrese sahiptirler (Ayrıntılı bilgi için bu bölümdeki "Adlar ve Adresler" bölümüne bakınız). Şüphesiz, posta dağıtıldığında, hedefe ulaşmada kesin bir yolu ya da rotası olmalıdır. Ağ trafiğinin yönlendirilmesi, yumuşak teknolojinin daha derin bir düzeyidir.

Toplumsal/Politik Bakış Açısı

Dünyanın öbür ucundaki bilgisayarı kullanma olanağı sağlayan teknolojinin şaşırtıcı başarısı, ağın toplumsal ve politik parçalarını arka plana itebilir. Şüphesiz kullanıcılar arasındaki iletişim alışkanlıkları - bireylerin yeni yollarla işbirliği yapmaları ya da bir grup insanın elektronik tartışma ortamları yaratmaları gibi - yeni ağ kullanıcısına kendini hemen belli eder ve ağ gözlemcileri ve katılımcıları arasında çok tartışılmaktadır. Diğer bir grup insan, ağ gelişimine ve işlemesine katkıda bulunur ve bu gruplar tartışır, uzlaşırlar ve birbirleriyle ya da diğer gruplarla pazarlık ederler. Bu, özellikle uluslararası (örneğin, Uluslararası Standartlar Örgütü, ISO), ulusal (örneğin, [Amerikan] Ulusal Bilgi Standartları Örgütü, NISO), yerel düzeyde ve konuya özgü özel alanlarda çalışan standart yapıcılar (Örneğin, Amerikan Kütüphane Derneğinin Makinece-Okunabilir Bibliyografik Bilgi Komitesi, MARBI) için geçerlidir.

Diğer önemli bir grup da, ağları ve erişilebilir kaynakları, belgeler ve değerlendirir. Makineler, insanlar ve kaynakların sayısı çok hızla geliştiğinden, bu iş yıldırıcı bir görev haline gelmeye başladı. Belgeleyicilerin ve değerlendirmecilerin büyümeye ayak uyduramamaları konusunda endişeler vardır. Çünkü, birçoğu "boş" zamanlarında sencilce (altruistically) el kitaplarını, rehberleri ve dizinleri üretiyorlar.

Son olarak, döngüyü tamamlayan teknolojilerin kendileri var. Ağ yazılımı ve donanımını tasarlayan, deneyen ve işletenler sadece çeşitli teknik işbirliği ile kalmayıp, kaynak bulmak, teknolojik öncelikleri geliştirmek ve teknolojiyle ilgili kamu politikalarını etkilemek için yerel, ulusal ve uluslararası çabalar gösterirler. Sistem yöneticileri, programcılar, ağ deneyicileri (birçoğu Kısa Bilgi Sayfalarında açıklanmıştır) ve satıcılar, bu grubu oluştururlar. Onların destek gruplarında ya da *Coalition for Networked Information* ya da *Electronic Frontier Foundation* gibi ağ savunma gruplarında temel oyuncular olmaları şaşırtmamalıdır.

İşlevsel Bakış Açısı

Ağlar farklı yeteneklerinden dolayı da birbirlerinden ayırt edilebilirler. Bir ağ, BITNET'te olduğu gibi, mesaj dağıtım kapasitesine sahip olabilir ama, etkileşimli bağlantıya sahip olmayabilir. Bir diğer ağ, Internet gibi, tüm işlevleri içerebilir. Kuşkusuz bu işlevsel farklılıklar protokollere yansır. Kısım de olsa makinelerin kendi işlem yeteneklerinden kaynaklanır.

Internet üç ana yeteneğe sahiptir: Mesaj gönderme, uzaktan giriş ve dosya değişimi. Her kapasite ile ilişkilendirilmiş bir grup yaygın kullanıcı görevleri vardır. Her görev, iki makine arasındaki TCP/IP bağlantısına dayanır.

Mektuplaşma: (Basit Posta Aktarım Protokolüne (SMTP) dayanır). Kişiler arasında bire bir e-posta iletişimini sağlar. Bir mesaj belli bir "dağıtım listesine" gönderildiğinde olduğu gibi, bir kişiden çok kişiye ve grupların elektronik konferans ya da forumlar aracılığıyla konuları "tartışmalarında" olduğu gibi çok kişiden çok kişiye de iletişim sağlar.

Uzaktan Giriş: (Telnet protokolüne dayanır) İşbirliğinde bulunan iki makine arasında sanal terminal (uçbirim) bağlantısı sağlar. Böylece uzaktaki kullanıcılar, hesaplarının olduğu makinelere (kendi ana kuruluşlarının makineleri ya da ticari veri tabanı sağlayıcıları gibi) ya da kütüphane katalogları gibi herkese açık bilgisayarlara bağlanabilirler.

Dosya değişimi (Dosya Aktarım Protokolü, FTP'ye dayanır) iki makine arasındaki iletişimi sağlar ve bu makineler arasında dosya aktarımına izin verir. Dosyalar, bilgisayar programları, metin türü belgeler ya da sayısal hale getirilmiş resimler ve sesler olabilir. Dosyalar genellikle halka açık arşivlerde toplanır ve Internet'teki FTP yeteneklerine sahip herkesin kullanımına sunulur.

Ek Bir Bakış Açısı: Büyüklük

Küçük

İnsanlar, ağları genellikle coğrafi büyüklüklerine ya da bağlı makinelerin dağılımına göre tanımlarlar. Böylece, paylaşılan yazılım ve bir yazıcı gibi yerel alan ağındaki (LAN) kaynaklardan haberdar olabilirsiniz. Yerel alan ağları sıklıkla yerleşke (campus) ağını ya da metropolitan alan ağını (MAN) oluşturmak için birbirlerine bağlanırlar. Ağlar, genellikle yerel ağlar ve metropolitan ağlar birbirlerine bağlanarak daha geniş alanları (daha büyük coğrafi uzaklıklar) kapsadıklarından, belirsiz bir ad olan geniş alan ağı (WAN) olarak adlandırılırlar.

Büyük

Internet, genellikle ağların ağı olarak tanımlanır ve gerçek bir global ağ oluşturmak için her büyüklükteki tüm ağları kapsar (Kimsenin GAN, Global Area Network, global ağ terimini yaratmak için uğraşmamış olması şaşırtıcı değil). Internet'te iki önemli kurucu ağ kategorisi daha vardır: Bölgesel ağlar ve NSFNet "omurga" ağ. BARRNet, SURANet, NYSERNet ve diğerleri gibi bölgesel ağların tümü, birbirlerine bağlıdır. Aralarındaki bağlantılar, çoğunlukla Internet'in ABD'deki omurgası olarak adlandırılan NSFNet tarafından sağlanır. NSFNet, tarihsel olarak ARPANET adıyla Savunma Bakanlığınca kurulmuştur ve halen Ulusal Bilim Kurumu (National Science Foundation) tarafından desteklenmektedir.

Daha Büyük

BITNET, FIDONET ve USENET gibi dünyadaki çeşitli bilgisayarları birbirine bağlayan diğer geniş alan ağları da vardır. Internet'le ve bu ağlar arasında geçitlerin eklenmesiyle birbirlerine bağlı makinelerin coğrafik dağılımı hayret vericidir. Çoğu durumlarda geçitler, bir ağdan diğerine sadece e-posta aktarabilir. Fakat bu, gene de sayısız yerlere ve insana bağlanabilme olanağı verir.

Adlar ve Adresler

Giriş

Internet'teki insan, makine ve kaynak ad ve adreslerinin kullanımını anlama, başarılı Internet kullanımı için önemlidir. Mecazen, bir gezide doğru hedefe nasıl erişildiğini ya da doğru lavaboya nasıl girildiğini bilmeye benzer ama yanlış yapıldığında benzer sıkıntıya düşmeksizinsin. Önemli olan, doğru telefon numarasına ya da posta adresine sahip olmaktır.

Neyseki, Internet adresleri telefon numaraları ve posta adreslerinden daha karmaşık değildir. Bir kişi, örgüt ya da coğrafi yerleşimin telefon, ev ya da posta kutusu ile belirleme biçimlerinde olduğu gibi, Internet adreslerinin de, kullanım kuralları ve anlaşmaları vardır. Temel kurallar, kişi ya da kullanıcı, adlandırılmış makine ya da işlem, numaralandırılmış Internet makinesi ile fiziksel ağ aracı arasındaki farklılığı içerir.

Kullanılan iki ana adres türü makinelerin metin türü (alan) adları ve Internet protokolü ya da IP sayısal adresleridir.

Alan Adı Adresi	IP Sayısal Adresi
melvyl.ucop.edu	192.35.222.222

Internet Protokol (IP) Sayısal Adresleri

TCP/IP protokolünü kullanan ve "Internet'te olan" her makine bir tek Internet numarası ya da adresi ile diğerinden ayrılır. Numara, noktalarla birleştirilmiş dört sayısal bölümden oluşur. Her bölüm, 0-255 arasındaki onlu bir numarayı ifade eden sekiz bit'le temsil edilir. Böylece tüm IP numarası gerçekte 32 bitlik bir numaradır. Örneğin, 192.35.222.222, Kaliforniya Üniversitesi çevrimiçi kataloğu MELVYL'i çalıştıran bilgisayarın IP adresidir. IP adresinin bölümleri hiyerarşiktir. En soldaki numaralar, büyük bir ağı temsil eder. Bunları izleyen diğer numaralar bir "alt ağ"ı ve özel bir makineyi temsil eder.

IP adresi, daima bir ağ yöneticisi tarafından verilir ama bir makinenin ait olduğu (yerel, bölgesel ve ulusal) ağların konfigürasyonuna dayanır. Bir IP adresinde 32 bit kullanılarak [oluşturulan] milyonlarca numarayla bile Internet makineleri için benzersiz adreslerin bitmesi endişesi vardır.

Alan Adı Adresleri

Orijinal olarak, TCP/IP protokolleri ile bağlı makineler, yukarıda tanımlandığı gibi IP sayısal adresleriyle birbirlerine ve kullanıcılara tanımlanırlar. Sayısal adreslerin, insanların kullanımları için karmaşık olduğu açıktır; dolayısıyla metinsel eşdeğerleri eklendi. Bu nedenle 192.35.222.222, daha sevimli olan "melvyl.ucop.edu" ile ilişkilidir; özellikle MELVYL'in oldukça büyük bir çevrimiçi kütüphane kataloğu olduğunu, "ucop"un University of California Office of the President ifadesini temsil ettiğini; "edu"nun ise örgüt kategorisinde bir eğitim kurumunu işaret ettiğini bilirsiniz. Çoğunlukla adlar, makinenin adını ve hizmeti veren ya da destekleyen örgütün türünü yansıtacak şekilde seçilir. Sayısal adreslerde olduğu gibi, adlar hiyerarşiktir, ama tersine düzenlenmiştir. Solda en özel

Alan Adı Adresleri (devam)

den (makine ismi, örneğin, "melvyl"), sağda en genel *üst-düzey* alana (örneğin, "edu") doğru. Orta bölüm de dahil bir tam ad, - ki sponsor örgütü belirtir - (yukarıdaki örnekteki "ucop" gibi ya da bir başka kütüphane kataloğu olan "hollis.harvard.edu" daki "harvard" gibi) ve tam yetkili alan adı olarak adlandırılır.

ABD'deki üst düzey alanlar, örgütsel alanları içerir; Örneğin,
com ticari bir şirket, örn., Apple Computer için apple.com
gov bir devlet birimi, örn., NASA için nasa.gov
edu bir eğitim kuruluşu, örn., UC Berkeley için berkeley.edu
org kâr amacı gütmeyen bir örgüt, örn., OCLC için oclc.org

Giderek üst düzey alanlar ülke ismine dayanırlar. Örneğin,

au	Avustralya	ca	Kanada
jp	Japonya	nl	Hollanda
se	İsveç	fi	Finlandiya

İsmi her bölümü uygun otorite tarafından tahsis edilmelidir. Bilimsel Bilgi Enstitüsü (Institute of Scientific Information), en üst kayıt etme yetkilisi olarak hizmet eder ve uygun örgütlere alan ismi verme sorumluluğunu verir. Bunlar da o alandaki adları tahsis ederler. Örneğin, "melvyl" ya da "hollis" gibi tek makine adları, bu makinelerin olduğu yerdeki ağ yöneticisi tarafından onaylanır.

Makineler, alan adlarını, IP adreslerine çeviren ve "ad sunucusu" olarak adlandırılan özel-amaçlı bilgisayarlara damışmalıdır. Her alan, bu çeviri hizmetini sağlayan en az iki makineye sahiptir. Çoğu Internet hizmetleri için, ya alan ismi ya da IP adresi, makineye ulaşmak için yeterlidir. Ancak, IP numarası değişebilirken alan adlarının, hem kullanımının kolay olması nedeniyle hem de kalıcı olması nedeniyle tercih edildiği doğrudur.

Bütün Bunların Temelinde Yatan: Fiziksel Düzey Adları

Karmaşıklık artmaya devam ediyor. En temel düzeyde - şebekeleşme terimleriyle, "fiziksel" katman - makinelerin iletişim kurması için gereken bir başka adres daha gereklidir: Yerel alan ağı fiziksel adresi. IP numarası, makine türünden ya da makinenin bağlı olduğu özel yerel ağ türünden bağımsız olarak çalışır. Yine de bir noktada yerel ağın bir Ethernet adresi gibi alt-düzey protokollerce belirlenen fiziksel adrese dayalı bir makineyi bulması gerekecektir. Neyse ki, IP adresinden fiziksel adrese dönüştürme, saydam bir biçimde ağ yazılımınca yapılır. Kullanıcı için bu, nadiren önemli bir konudur, fakat yöneticiler için son derece önemlidir.

Kişi Adlarına Ekleme

Internet makineleri için belli bir makinedeki bir kullanıcı ya da "hesap sahibi" ayrımını eklemek oldukça basittir. Basit bir biçimde bilgisayar sisteminin Internet adını kullanarak @ simgesinden önce "kullanıcı adı" ya da "hesap numarası" girilir. Böylece, örneğin, aşağıdaki adreslere mektup göndererek yazarlara ulaşabilirsiniz:

jober@library.berkeley.edu (John Ober)
rtennant@library.berkeley.edu (Roy Tennant)
alipow@library.berkeley.edu (Anne Lipow)

Kurumlar geniş ölçüde hesap numaralarını ve kullanıcı adlarını oluşturma biçimleri bakımından birbirlerinden büyük ölçüde ayrılırlar. İlk adın ilk harfinden sonra soyadı oldukça yaygındır. Fakat bazı kurumlar, numaraları ya da numara, harf ve diğer karakterlerden oluşan garip konfigürasyonları tercih eder gözükmüyorlar. E-posta adreslerinde alt çizgi (_) ya da bir nokta (.) bazen ilk ad ile soyadı ayırt etmek için kullanılır (örneğin, roy_tennant ya da roy.tennant)

Temel Olan Nedir

Ağ adresleri ile posta adresleri ya da telefon numaraları arasındaki benzetme ilk karşılaştırmalardan sonrası için de geçerlidir. Posta adreslerinde olduğu gibi, bir kişiyle (ya da bir kurum veya makineyle) elektronik olarak iletişim kurmak, ağ adresini bilmedikçe zordur. Internet için ya IP numarası ya da metin türü alan ismi bilgisi, FTP ve Telnet gibi Internet hizmetlerini kullanmaya izin verir. Metin türü ismin hatırlanması genellikle daha kolaydır ve kullanmanız gerektirir. Çoğu e-posta sistemi, hesabın bulunduğu Internet makinesinin metin türü ismini gerektiriyor gözükmüyor. Çeşitli yollarla üzerinde durulan en önemli gereksinimlerden birisi ad ve adres bulma araçlarının geliştirilmesidir. Henüz telefon rehberi hizmeti ya da beyaz sayfalar, hatta posta kodu numarası rehberine eşit bir rehberlik hizmeti yoktur. Kaynakçada ve bu kitapta listelenenler gibi elektronik adres rehberleri önemli bir başlangıçtır. WHOIS hizmeti gibi (Elektronik Posta bölümündeki "Öneriler: Adres Bulma"ya bakınız.) çevrimiçi araçlar da geliştirilmektedir.

Ağların ve Ağ Hizmetlerinin Evrimi

Giriş

Bir kişinin ya da bir belgenin gelişen her adımı not etmesi hemen hemen olanaksızdır. Bilgisayar sanayiindeki sık atıf yapılan geometrik gelişme sebekesizliği dünyasında da olmaktadır. İnternet ve kullanımındaki değişimler, daha önce değinilen teknolojik, toplumsal/politik ve işlevsel bakış açılarına göre sınıflanabilir.

Teknolojik Değişimler

Genelde bilgisayarlar da olduğu gibi, ağ teknolojisi, hız ve hacim yönünden şiddetli bir şekilde değişmektedir. Teknoloji "kuşaklar"ı arasında 10 ya da 100 katlık kapasite ve hız artışları yaygındır. Örneğin T1'den (saniyede 1,5 megabit) T3 (saniyede 45 megabit) hızına [geçiş]. İnternet omurgasında akan trafiğin miktarı benzeri artışlar gösterir. Ölçek ve faaliyet alanı ekonomileri bu değişikliklerin arkasındaki tek itici güç değildir. Teknolojik yeniliğin saf itici gücüne ek olarak, [onlar için] ağ yeteneklerinin henüz varolmadığı çekici uygulamalar vardır. Öte yandan, örneğin, büyük oranda dağıtık işleme - ağa bağlı iken mikrobilgisayarların ve ana bilgisayarların işlem gücünün bölüşülmesi - yoluyla ağların gizli yeteneklerini ortaya çıkaracak fırsatlar vardır.

Toplumsal/Politik Değişimler

Sadece teknolojik gelişmeler değil, ağ kaynaklarının ve ağa girişin dağıtım konuları da, ekonomik ve politik gündemi oluşturur. Tarihsel olarak İnternet'e giriş, yükseköğretim kuruluşları ve araştırma kurumlarındaki insanlarla sınırlanmıştır. Fakat son erişimi yaygınlaştırma baskısı, artmaktadır. Örneğin, ABD'de, Ulusal Bilgi Alt Yapısını (National Information Infrastructure, NII) kolaylaştıran yasalar, hem yüksek teknolojik performansın hem de özellikle ilk ve ortaokul öğretmenlerinin ve öğrencilerinin erişiminin daha yaygınlaştırılmasını sağlar. Çok çeşitli diğer konular kamu politikasının teknik yeteneklerin çok gerisinde kalmaması için kıyasıya bir mücadeleyi yansıtmaktadır. Bu konular:

Kamu fonlarıyla desteklenen ağların "kabul edilebilir kullanımı"

İnternet aracılığıyla erişilen/dağıtılan materyalin telif hakkı konuları
Tarihsel olarak kamu tarafından kurulan İnternet'in ticarileşmesi ve özelleştirilmesi

Çeşitli verilere erişimin artması sebebiyle gizliliğin korunması

Bilginin hakça kullanımı (özellikle kamu tarafından üretilen bilginin)

Ağ "okur yazarlığı" yaratmak ya da bunu sürdürmek için eğitim ve yeniden eğitim

Ağ üzerindeki bilginin kalite kontrolü

Ağ, basılı araç ve sanayilerinin bütünleştirilmesi

Giderek bize tanıdık gelen "yumurta-cıvcıv" örneğindeki gibi, bu konular üzerindeki tartışmalar, ağ ortamında yer alıyor. Okuyucu, kaynakçada ve kitabın diğer yerlerinde listelenmiş kaynaklara başvurmaya ve tartışmalara katılmaya teşvik edilir. Çeşitli uygun elektronik konferanslar, FTP ve Telnet yerleri, Elektronik Sınırlar Kurumu (Electronic Frontier Foundation), Ağ Üzerindeki Bilgiler Koalisyonu (the Coalition for Networked Information), İnternet Kurumu (the Internet Society), Toplumsal Sorumluluk için Bilgisayar Profesyonelleri (Computer Professionals for Social Responsibility) ve benzeri gruplar tarafından yaşatılır.

Popüler basın, ses ve görüntü sağlayan, fiziksel dünyaya alternatif olan, tamamen elektronik bir ortam olan ve manşet yaratmak için kullandıkları ayartıcı bir kavram buldu: Siberuzay nosyonu. Mühendislik, tıp ve eğlence alanlarında sizi elektronik olarak yaratılmış dünyaya sokan sanal gerçeklik sistemlerinde çok gelişmeler vardır. Sonunda bu yetenekler, tüm yönleriyle Internet'te yer alacaklardır. Günümüzün kamu kaynaklarıyla sağlanan Internet'inde bu yüce gelecek vizyonu sadece çokluortama (bugüne dek, sayısallaştırılmış ses ve görüntü biçimlerinde) geçiş yönelimini ve bazı Internet hizmetlerinin uzantılarını yansıtmaktadır. Sayısal, ses, görüntü ve canlandırma biçimindeki çokluortam bilgisinin eklenmesi, ağ geliştiricileri esash sorunlarla karşı karşıya getirmektedir. Bunların başında temel metinden öte herşeyi temsil etmek için gereksinim duyulan büyük miktardaki elektronik veriler gelir. Bugüne dek ağların kapasitesi, bu tür bilgilerin eklenmesine ancak marjinal olarak izin vermektedir. Bununla birlikte birkaç Internet aracı ve protokolü, ekran-temelli görüntü ve seslerin aktarımına izin verir. Çok Amaçlı Internet Posta Uzantıları (The Multipurpose Internet Mail Extensions, MIME), çokluortama izin veren daha gelişmiş Internet yeteneklerini tanımlar (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız). World-Wide Web tarafından bilginin hipermetin olarak sunulması, uygun istemci yazılımı (örneğin Mosaic) ile ses ve görüntülerin aktarılmasını ve gösterilmesini içerir (World-Wide Web bölümüne bakınız).

Temel Internet kullanım araçlarının - elektronik posta, uzaktan giriş ve dosya aktarımı - kullanışlı olmadığı kolayca tartışılabilir: Komutların ezberlenmesini ve kaynakların yerleri hakkında birçok ön bilgiyi gerektirir. Gopher, Geniş Alan Bilgi Sistemleri (Wide Area Information Servers, WAIS) ve World-Wide Web gibi pek çok yeni Internet aracı bu sorunları gündeme getirir. Bunlar ve ilişkili protokoller, hem kullanıcılar için gerekli komut ve yer bilgisini azaltmaya, hem de Internet'in bilgi erişim yeteneklerini artırmaya çalışır. Bu kitabın ilk basımından bu yana geçen kısa sürede, bu "genişletilmiş hizmetler", olağan Internet kaynakları haline geldi.

C

Yeni Başlayanlar İçin Önemli Bilgiler

- Sözlük
- Bağlantı Kurma
- Nasıl Güncel Kalınır
- Kaynakça

Notlar

Ad Bir IP adresini düzenleyen metinsel dizidir; melyvl.ucop.edu. gibi.

Ad sunucu (Nameserver) İsim ve adres düzenleme tablolarını tutmak-tan ve (doğrudan kişilerden değil, diğer makinelerden gelen istek üzeri-ne) bu bilgiyi sağlamaktan sorumlu ağdaki bir bilgisayar.

Adresler Bir bilgisayarı ya da kullanıcıyı tanımlayan benzersiz bir ad (ya da numara), adres olarak adlandırılır. Adresler, ağ iletişiminde belirli bir kişi ya da makineye gönderilen mesajların iletiminde kullanılır.

Alan (Domain) Bir ağdaki bilgisayarları tanımlamak için kullanılan sınıf-lama kategorisidir. Ardışık alanların adları, benzersiz bir ad oluşturmak için kullanılır. Bilgisayar, ağda bu adlar bilinir.

Alan Adı (Domain Name) Bir ağdaki bir bilgisayarın yapısal adı, melyvl.ucop.edu biçiminde. Benzersizlik, bir ad verme otoriteleri hiye-rarşisi ile sağlanır. Her biri hemen yakınındaki adları onaylamakla so-rumludur.

Anasistem (Host) Etkileşimli bir oturum gerçekleştirebildiğiniz ya da ağ hizmetlerinin kaynağı olan bir bilgisayar sistemi.

Archie Çeşitli arşivlerin içeriği hakkında kullanıcıya bilgi veren bir veri tabanı ve ilgili programlardır (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız)

Arşiv Belli bir konu ile ilgili dosyaların derlemeleridir. Bir bilgisayarda de-polanırlar ve genellikle adsız FTP aracılığıyla ağ toplumunun hizmetine sunulur.

ASCII Karakterlerin kodlanması için standart bir yöntemdir. "Metin" dosyaları, genellikle ASCII dosyalardır. ASCII'de, büyük ve küçük harfler, numaralar ve noktalama işaretlerini temsil eden kodlar vardır. ASCII, the American Standard Code for Information Interchange'in kısaltılmışıdır.

Bant Genişliği (bandwith) Bilgisayar aletleri arasındaki bağlantıların ka-pasite ve hız ölçü birimidir. Saniyede kilobit (Kbps), saniyede megabit (Mbps) ya da saniyede gigabit (Gbps) olarak ölçülür.

BITNET Ortak eğitim ve araştırma ağı. Temelde posta hizmetlerini sağ-lar. Because It's Time Network'ün kısaltmasıdır.

ÇSS (FAQ) Çokça Sorulan Sorular (Frequently Asked Questions) Belirli bir konu hakkında tüm temel soruları yanıtlamayı amaçlayan bir ağ bel-gesidir. İnternet ile ilgili çoğu konularda ÇSS'ler vardır.

Çıkış (Logout) Bir sistemdeki çalışmayı resmen bitirmek için yapılan ka-pama işlemi. Ağ bağlantısını kesme sizi mutlaka sistemden çıkarmayabi-lir. "Logoff" sözcüğü de kullanılır.

Datagram Bilgisayar sistemleri arasındaki iletişimde kullanılan formatlı elektronik veri bütünüdür. Datagram iki bölümden oluşur: Daha uzun bir mesajın bir bölümünü oluşturan gerçek veri (data proper) ve mesajın kaynağını, gideceği yeri, veri türünü vs. belirten başlık (header).

Sözlük (devam)

Dizin (Directory) Birçok bilgisayar sistemindeki dosyalar, dizinlerde gruplanırlar. Her kullanıcının, kendi dosyalarını tuttuğu bir dizini vardır. Ayrıca, herkese açık dosyaların tutulduğu dizinler de vardır. Bir konuya ait dosyalar, genellikle ayrı ayrı alt dizinlerde tutulur.

Düğüm (Node) Bir ağdaki tek bir bilgisayar.

E-dergi (Eserial, Ejournal) Elektronik formda dağıtılan bir süreli yayın.

E-metin (Etext) Elektronik biçimde (sıklıkla FTP aracılığı ile) elde edilebilir bir belgenin tam metni.

E-posta (email) Elektronik posta. Bilgisayar kullanıcıları arasında çevrimiçi mesaj gönderme hizmetleri.

EARN European Academic and Research Network. BITNET'in Avrupa'daki benzeridir. BITNET türü protokoller kullanır.

edu Eğitim kurumlarını tanımlamak için kullanılan en yüksek düzeydeki alanın standart adıdır.

Eudora Internet'e doğrudan bağlı bir Macintosh'ta elektronik posta için bir Macintosh istemci programı (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

Fetch Internet'e doğrudan bağlı bir Macintosh'ta Dosya Aktarım Protokolü (FTP) için bir Macintosh istemci programıdır (Kısa Bilgi sayfalarına bakınız).

Finger UNIX işletim sisteminin kullanıldığı bilgisayarlarca desteklenen, basit bir ağ hizmetidir. Belirli bir kullanıcının ağdaki belirli bir makineyi o anda kullanıp kullanmadığını bildirir ve başka bilgiler de verir.

Free-Net National Public Telecomputing Network ile ilişkili, herkese açık, halk tarafından desteklenen ve yaşatılan bilgisayar ağıdır.

FTP Dosya Aktarım Protokolü (File Transfer Protocol). Bir bilgisayardan diğerine dosyaların aktarımını sağlayan temel bir Internet uygulamasıdır.

FYI For Your Information: Bilgi için. Genel bilgilendirmeyi amaçlayan özel bir "Yorum İsteği" (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

Geçit (Gateway) İki ağı birbirine bağlayan bilgisayar. Çoğunlukla bir ağdan diğerine gönderilen protokoller veya mesajları diğerine dönüştürür. Özellikle, Internet geçiti, birbirine bağladığı ağlar arasındaki IP datagramlarını yönlendirir. Ayrıca, genellikle uzaktaki ağ ya da hizmetlere doğrudan girişi sağlayan bir sistem kapasitesine işaret etmek için de kullanılır.

Giriş (Login) Bir sisteme kendinizi o sistemin yasal kullanıcısı olarak tanıtmak ve oturumu başlatmak için yapılan açma işlemi. Normal olarak, sisteme giriş için geçerli bir kullanıcı adı ve şifre verilmesi gereklidir. "Logon" sözcüğü de kullanılır.

Sözlük (devam)

Gopher Internet kaynaklarına esnek erişimi sağlayan istemci/sunucu yazılımı (Gopher bölümüne bakınız).

Hesap (Account) Belli bir anasistem bilgisayarının kullanıcıları için ayrılmış olan alan. Hesap sahiplerine, bağlanmada kullanılan ve bağlanan kişinin geçerli sistem kullanıcısı olduğunu onaylayacak bir giriş ve şifre verirler.

HTML (HyperText Markup Language) Hipermetin İşaretleme Dili. World-Wide Web belgeleri için kullanılan bir belge işaretleme tanımı (World-Wide Web bölümünde "World-Wide Web'e giriş" e bakınız).

HTTP (HyperText Transfer Protocol) Hipermetin Aktarma Protokolü. World-Wide Web'in dayandığı istemci/sunucu protokolü (World-Wide Web Bölümüne bakınız).

HYTELNET Kütüphane katalogları da dahil ağ ortamındaki çeşitli bilgi kaynaklarına esnek bağlantı sağlayan bir program (Kısa Bilgi sayfalarına bakınız).

Hız (Speed) "Bant genişliği"ne bakınız.

Internet Relay Chat (IRC/Internet Aktarımlı Söyleşi) Bir grup Internet kullanıcısının aynı ağ düğümüne bağlanmalarına ve gerçek zamanlı konuşmalarına izin veren bir hizmet (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

Internet TCP/IP protokolüne dayanan uluslararası ağların ağı. Aynı zamanda, küçük "i" ile herhangi bir ağlar bütünü.

InterNIC ABD'nin the Internet Network Information Center (NIC)' ı. Bir hükümet sözleşmesi ile hizmet veren üç ayrı ticari örgütten oluşur (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

IP adresi Internet'e doğrudan bağlı olan her bilgisayara tahsis edilen, özel olarak oluşturulmuş bir numara. Örn., 192.35.222.222.

İkili dosya (binary file) Metin dosyası olmayan tüm dosyalar ikili dosya olarak düşünülür. Bir ikili dosya ile bit*'lerin her tür kombinasyonu mümkündür.

İndirme (Download/downloading) İletişim yazılımı ve bir modem kullanarak yerel makinenize dosya aktarım işlemidir. Son adım, genellikle bir dosyanın kopyasını kendi bilgisayarınıza almanızdır.

İstemci (Client) Bir bilgisayar üzerinde çalışan ve diğer programdan hizmet isteyen program. Diğer programa çoğunlukla "sunucu" denir ve genellikle uzaktaki bir bilgisayar üzerinde çalışır.

JANET Birleşik Krallıktaki akademik ve araştırma ağı. Joint Academic Network'ün kısaltılmışıdır.

* bit: En küçük bilgi birimi

Jughead Belirli bir Gopher sunucusundaki tüm mönü seçeneklerini tarama yeteneği sağlayan ve Gopher ile birlikte kullanılan bir yazılım programı (Gopher bölümüne bakınız).

Knowbot (*Knowledge Robots*) Internet'teki dosyaları taramak için tasarlanmış bilgi robotu. Corporation for National Research Initiatives'in tescilli ticari markasıdır.

Kullanıcı Adı ya da Numarası (Username ya da ID) Büyük bir bilgisayarda kişisel hesabı temsil eden adres (jobber@library.berkeley.edu gibi).

LIBS Library Internet Browsing Software: Kütüphane Internet Tarama Yazılımı. Kaliforniya'da Sonoma Eyalet Üniversitesi tarafından geliştirilen bir programdır. Telnet aracılığı ile erişilebilen kütüphane kataloglarına ve diğer Internet hizmetlerine mönü tabanlı, kolay erişim sağlar (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

LISTSERV/listserver Konferansları oluşturan mesajları topluca dağıtma yeteneği sağlayan, taranabilen dosya ve mesajların arşivlenmesine izin veren yazılım.

Lynx Kansas Üniversitesinin geliştirdiği bir World-Wide Web'e erişim yazılımıdır.

MIME (Multipurpose Internet Mail Extensions: Çok Amaçlı Internet Posta Uzantıları). E-posta aracılığı ile metin türü olmayan bilgilerin (grafikler vb. gibi) aktarımına izin veren ve Basit Posta Aktarım Protokolü (Simple Mail Transfer Protocol, SMTP)'ne yapılan uzantılar (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

Mosaic National Center for Supercomputer Applications tarafından üretilen bir World-Wide Web istemci programı (*World Wide Web* bölümüne bakınız).

Netscape Netscape Communications'ın geliştirdiği World-Wide Web erişim yazılımı (istemci) (*World-Wide Web* bölümüne bakınız).

NIC (Network Information Center/Ağ Bilgi Merkezi). Ağın özel kullanımları hakkında kullanıcıların bilgi keşfedebilecekleri elektronik bir yerdir. Bir ABM, genellikle bölgesel ağlar ve sıklıkla kurumlarca yaşatılır (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

NSFNet [Amerikan] Ulusal Bilim Kurumu Ağı (National Science Foundation Network). ABD'nin şu anki Internet omurga ağıdır.

Omurga (Backbone) Bir ağ içindeki daha kısa (genellikle daha yavaş) şube devrelerini birbirine bağlayan yüksek hızlı bağlantı. NSFNet, genellikle Internet'in ABD'deki omurga ağı olarak düşünülür.

OSI Open Systems Interconnect'in kısaltmasıdır. Bilgisayar bağlantısı için uluslararası olarak üzerinde anlaşılmış standartlar bütünüdür. Bazı yönlerden TCP/IP ile "rekabet" halindedir. Özellikle ABD'de henüz geniş bir kullanımı yoktur.

Sözlük (devam)

PINE Unix ortamındaki Internet posta kullanıcıları için kullanımı kolay arabirim sağlayan elektronik posta programı (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

POP Post Office Protocol. İstemci/sunucu e-posta erişimine izin veren bir protokol.

Posta Yansıtıcısı (Mail Reflector) Gelen mesajları katılımcılar listesindekilere göndermek için kullanılan bir e-posta hesabı (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

PPP (Point-to-Point Protocol: Noktadan Noktaya Protokol) İleride SLIP'in yerine geçecek, seri hatlar üzerinden TCP/IP'yi destekleyen bir protokol (SLIP Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

Protokol Bir veri iletişim bağlantısında iletimin bir kısmını ve bilginin karşı taraf tarafından alınmasını tanımlayan spesifik kurallardır. Protokoller set ya da diziler halinde iki nokta arasındaki iletişimi yönetir. Buna veri birimlerinin türü, boyu ve biçimi de dahildir.

Rehberlik Hizmeti (Directory Service) Bir ağ üzerindeki yerler, bilgisayarlar, kaynaklar ya da bölgedeki kullanıcılar hakkında bilgi veren bir hizmet.

RFC Yorum İstekleri. Genelde TCP/IP protokolleri ve Internet standartları ve diğer bilgileri içeren belgeler. Adsız FTP aracılığı ile çeşitli yerlerden elde edilebilir (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

rlogin Telnet'e benzeyen uzaktan girişe izin veren BSD4.3 Unix makinelere özgü bir program (Internet'e Uzaktan Giriş (Telnet) bölümündeki "Uzaktan Giriş'e Giriş" kısmına bakınız).

SLIP Seri Hat Internet Protokolü (Serial Line Internet Protocol). Yüksek hızlı bilgisayarların bir Internet düğümüne modemlerle sanal olarak doğrudan doğruya bağlanmasını sağlayan Internet Protokolü. Böylece, fiziksel iletişim olmaksızın bir bilgisayarın Internet'e doğrudan doğruya bağlanabilmesi sağlanır (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

SMTP (Simple Mail Transfer Protocol) Basit Posta Aktarım Protokolü. Elektronik posta mesajlarının aktarımı için Standart Internet Protokolü.

Sunucu (server) (Genellikle uzaktan) bir "istemci/sunucu işlemi" tarafından talep edildiğinde dosyalar ya da veri tabanına giriş gibi hizmetleri sağlayan program (temelde bir bilgisayar).

T1, T3 Veri iletişimde (T1, saniyede 1.544 megabit; T3 saniyede 45 megabit) aktarma hızlarını temsil eden standartlar.

Tarayıcı (Browser) World-Wide Web'e erişim için kullanılan program (istemci).

TCP/IP İletim Denetim Protokolü/Internet Protokolü (Transmission Control Protocol/Internet Protocol). Internet protokollerinin tamamı için yaygın olarak kullanılan ifade.

Telnet Uzaktaki bir bilgisayara bağlanmayı (uzaktan girişi) sağlayan Internet protokolü. Aynı zamanda protokolü uygulayan programın ismi.

tn3270 Popüler olan 3270 IBM terminallerini taklit ederek IBM büyük boy bilgisayarlara bağlanmayı sağlayan Telnet yazılımının bir sürümü.

UNIX Çok değişik bilgisayarlar için mevcut bir işletim sistemi. Orijinal olarak AT&T Bell Labs'te geliştirilmiştir. Ultrix ve Solaris, haleflerindendir.

URL Tekbiçim Kaynak Buldurucu (Uniform Resource Locator). Internet'teki bir dosyanın yerini tanımlayan taslak standart (World-Wide Web bölümüne bakınız).

Usenet Mesajların dağıtımını destekleyen UNIX tabanlı dünya çapında bir ağ (Usenet Haber Grupları Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

UUCP (UNIX to UNIX Copy Program) Unix'ten Unix'e Kopyalama Programı. Usenet'in kullandığı TCP/IP'den daha az işlevsel bir ağ protokolü.

Veronica Gopher mönülerindeki maddelerden anahtar sözcük tarayabilen Gopher hizmeti (Gopher bölümüne bakınız).

VMS Digital Equipment Corporation'ın VAX bilgisayarlarında kullanılan işletim sistemi. VAX ve VMS tescilli ticari markalardır.

VT100 Bir çok bilgisayar sistemi tarafından desteklenen ve VT100 terminali olmayan pek çok terminal ya da kişisel bilgisayarca taklit edilen standart terminal türü.

WAIS (Wide Area Information Servers) Geniş Alan Bilgi Sistemi. Çeşitli veri tabanlarında tarama ve erişim sağlayan istemci/sunucu yazılımı. Z39.50 protokolüne dayanır ve Thinking Machines, Inc. tarafından geliştirilmiştir (Geniş Alan Bilgi Sistemi bölümüne bakınız).

WWW World Wide Web. Internet'e doğrudan bağlanan bilgisayarların tüm dünyadaki Web sunucularında mevcut metin, grafik, hareketli görüntü, ses ve diğer bilgi türlerine kullanımı kolay arabirim sağlayan istemci/sunucu yazılımıdır (World Wide Web bölümüne bakınız).

Yönlendirme (Routing) Hedef bilgisayara ağ aracılığı ile etkili ya da verimli bir erişim yolu bulma. Yönlendirme, hemen hemen her zaman ağ ya da iletişim yazılımı tarafından idare edilir.

X.25 Telenet ve Tymnet gibi kamu veri iletişim ağlarında bilgilerin giriş çıkışını yönetmek için geliştirilmiş bir veri iletişim protokolü.

Z39.50 (uluslararası OSI karşılıkları ile birlikte) birbirine benzemeyen bilgisayar sistemleri arasında tam-metin ya da katalog kayıtları gibi bilgilerin değişimini sağlayan ABD kökenli bir protokol.

Bağlantı Kurma

Giriş

Çevirmeli (Dialup) Bağlantı

Internet'e erişim için bir çok yol vardır. Hangi yöntemin size uygun olduğu bir dizi etmene bağlıdır: Ne yapmak istediğiniz, ne ödeyeceğiniz ve size erişim sağlayabilecek bir örgüt ya da firmada çalışıp çalışmadığınız. Hem Internet'e giriş yapabileceğiniz üç yöntemi (biri çevirme yöntemi ve diğer ikisi doğrudan doğruya bağlantı) hem de bağlantı sağlamada izlenecek bazı stratejileri ve bir hizmeti seçmeden önce Internet'e erişim sağlayıcısına sormak istediğiniz bazı soruları aşağıda açıklıyoruz.

Basit Çevirmeli Bağlantı

Internet'e erişim sağlamada en ucuz yöntem, kişisel bilgisayarınızla Internet anasistemine çevirmeli olarak (telefonla) bağlanmadır. Bu durumda, Internet'e bağlı olan anasistemdir ve anasistem sizin ağa erişiminizi sağlar. Gerekli ekipman sadece kişisel bir bilgisayar, modem ve iletişim yazılımıdır. Çoğu Internet giriş sağlayıcıları, nispeten küçük aylık giriş ücretleri ve bağlantı sürenize ve belki de ne kadar çevrimiçi depolama kullandığınıza bağlı olan diğer ücretler ile Internet anasistemine çevirmeli girişi sunarlar.

Bu giriş türünün yararları, genellikle düşük ücret ile sınırlıdır. Eksikliği ise yavaş bağlantı sağlamasıdır. Mosaic gibi istemci yazılıma dayalı kişisel bilgisayar kullanmak için yetersizdir (World Wide Web bölümüne bakınız). Doğrudan bağlantıda olduğu gibi, dosyaları kendi kişisel bilgisayarınızın sabit diskine aktarmak yerine, FTP aracılığı ile Internet anasistem bilgisayarından kendi kişisel bilgisayarınıza indirmeniz gerekmektedir.

Doğrudan Bağlantı

Kiralık Hat

Internet'e bağlanma için en iyi yol genellikle en pahalı ve sağlanması en zor olanıdır. Ancak, pek çok akademik kurum ve bazı özel şirketler, ağlarını iyi kurmuşlardır ve buralardaki kullanıcılar, işyerlerinden doğrudan bağlantıyı kolayca sağlayabilirler. Bu yöntemde, kişisel bilgisayarınız içine yerleştirilmiş bir ağ kartı ve bu kartla Internet'e bağlanmayı sağlayan yerel ağ kartı arasındaki bağlantıyı sağlayan bir ağ kablosu gereklidir. Bu tür bağlantının yararları, yüksek hızlı bir bağlantı, FTP kullanarak masaüstü bilgisayarınıza doğrudan doğruya dosya aktarabilme ve işletim sisteminizin (Örn., MS Windows, Macintosh) grafik kullanıcı arabirim kapasitesini kullanabilen istemci yazılıma dayanarak kişisel bilgisayarınızı kullanma şansıdır. Sakıncası, böyle bir bağlantı maliyetinin nispeten yüksek olmasıdır.

SLIP veya PPP ile Internet Anasistem Bilgisayarına Çevirmeli Bağlantı

Özel bir hat olmadan Internet'e doğrudan doğruya bağlanarak çeşitli yararlar sağlamanın bir yolu, SLIP veya PPP kullanmadır. Örneğin bu protokoller, basit çevirmeli bağlantıda yapılan ara işlem yapılmadan dosyaları FTP ile doğrudan kendi kişisel bilgisayarınıza aktarmanıza izin verir (SLIP Kısa Bilgi Sayfasına bakınız).

İyi bir Internet Kullanıcısı Olun

Kurumunuz

Fiyat, işlev, kullanım kolaylığı ve destek [açısından] kıyaslamak için çeşitli seçenekleri araştırın. Muhtemelen biraz yardıma gereksiniminiz olacaktır. Bu yardımı alacağınız ortamı/araçları sağlamanızı öneririz. Aşağıda, Internet bağlantısı sağlamada dikkate alabileceğimiz pek çok yöntem vardır. Bunlardan hangisinin en uygun olduğu özel durumunuza bağlıdır. Her durumda, olası Internet giriş sağlayıcısına sorularınızı sormalısınız. Aylık temel ücret nedir? Çalıştırma/yerleştirme ücreti var mı? Başka ek ücret almıyor mu? Tüm Internet uygulamalarını (Telnet, FTP, e-posta, Gopher, World-Wide Web, vd.) kullanabilecek miyim? Internet e-postalarını gönderirken ya da alırken ücret alınacak mı? Ne tür destekleri sağlıyorsunuz?

Free-Net'ler

Büyük bir şirket, yüksekokul ya da üniversitede çalışıyorsanız, kurumunuzun Internet'e bağlı olup olmadığını çevrenize sorun. Eğer varsa, kişisel bilgisayarınızın ya da iş istasyonunuzun doğrudan doğruya ağa bağlanması olasılığını araştırın. Eğer doğrudan doğruya bağlantı olamıyorsa ya da istemiyorsanız, UNIX işletim sisteminde çalışan bir bilgisayar üzerinde bir hesap edinmeye çalışın. UNIX'in sahip olduğu bir çok işlev, onu ağ için, iyi bir işletim sistemi yapmaktadır.

Bu ağlar, Internet'e ücretsiz ya da az ücretle erişim sağlamak için oluşturulan toplumsal örgütlerdir. Bazı topluluklar böyle kurumlara sahiptir ve eğer bunlardan birisi hizmet veriyorsa, Internet'e az bir ücretle giriş sağlayabilirsiniz. National Public Telecomputing Network, Free-Net hareketini başlattı ve Free-Net projeleri için ulusal bir merkez olarak hizmet vermektedir.

"Toaster" Ağları

Bu ağlar, masrafını paylaşacakları uygun donanım ve doğrudan Internet bağlantısı satın almak için bir grup kişi ya da örgütün bir araya gelmesiyle oluşur. Girişim kârından herkes yararlanacağı için, ağ erişimi için nispeten ucuz bir yol olabilir. Ancak, böyle bir girişimin başarılı olması için ne yaptığını bilen kişilerin katılımı gereklidir.

Yüksekokul ya da Üniversiteler

Bölgenizdeki yüksekokul ya da üniversiteden Internet'e bağlanıp bağlanılmadığını ve yerleşke dışındaki kullanıcıların bilgisayar hesabı kirala-
yıp kiralayamayacaklarını sorun. Pek çoğu bunu sağlar. Genelde, kurumlar büyüdükçe Internet'e bağlanma olasılıkları artacaktır.

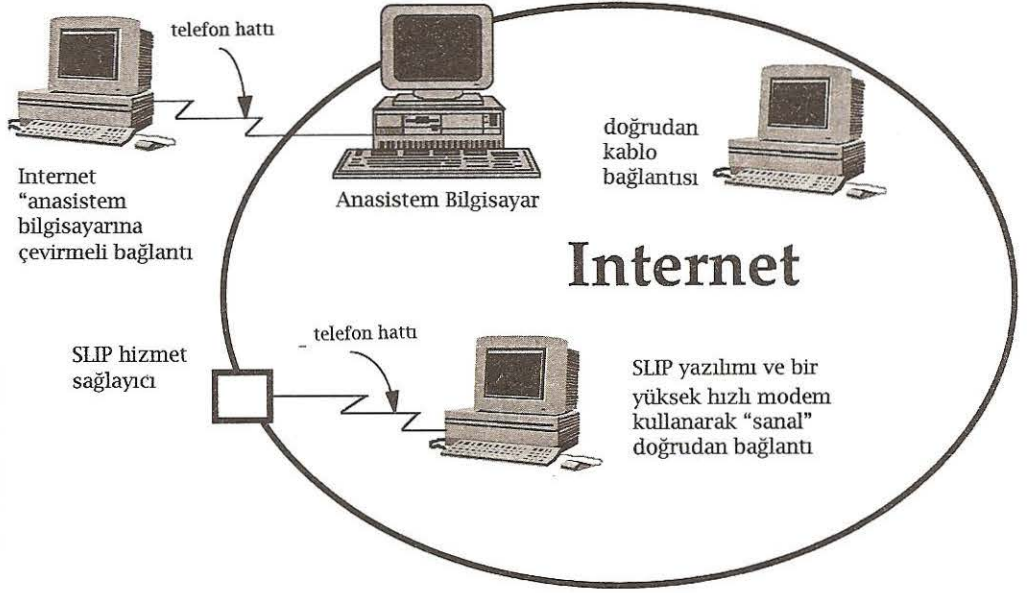
Ağ Hizmeti Satıcıları

Ağ hizmeti satıcıları, ağ hizmeti sağlayıcılarından (bölgesel ağ örgütleri gibi) ağ hizmetleri sağlayan ve kişilere bu hizmetleri tekrar satan özel şirketlerdir. Bunlar, telefon rehberindeki "Bilgisayar" bölümünde listelenmiştir. Bunlar, doğrudan doğruya bağlantı hizmeti gibi çevirmeli hizmetleri de sunarak, düşük gelirli kullanıcı gereksinimlerini karşılarlar.

Bölgesel Ağlar

Bölgesel ağ örgütünüzün Internet erişim hizmetleri için makul ücretlendirme sunup sunmadığını araştırın. Örneğin, CERFNet Kaliforniya'da bölgesel bir ağıdır, fakat ulusal düzeyde çevirmeli hizmetleri 800'lü numara ile sunar. Yörenizdeki yüksekokul ya da üniversite bilgisayar merkezi personeli, bölgenizde hangi kurumun hizmet verdiğini ve nasıl bağlantı sağlandığını bilir.

Internet Erişim Şeması

Şekil 1. Internet Giriş Şeması. "Internet" daresinin içindeki bilgisayarlar, doğrudan Internet bağlantısı sağlama yollarını gösterir. Dışarıdaki bilgisayar çevirmeli giriş gösterir.

Daha fazla bilgi içi

Estrada, Susan. *Connecting to the Internet: A Buyer's Guide*. Sebastopol, CA: O'Reilly, 1993.

Mevcut Internet bağlantı türlerinin, her biri için gerekli teknik ekipman ve sizin hem gereksiniminizi hem de bu gereksinimlerle karşılaşacak farklı Internet hizmet sağlayıcılarının kapasitesini değerlendirmeye yönelik soruların bir yorumu (overview) yapılmaktadır. Estrada, hem çevirmeli hem de özel hat bağlantılarına bölümler ayırmış ve ağ hızını mükemmel bir şekilde açıklamıştır.

İki Adım İleri, Bir Adım Geri

"Ağ" konusunda güncel kalmak olanaksız değilse bile çok zordur. Bu, Internet'in çok büyük, çeşitli ve değişken olması yüzündendir. Bugün bildiklerimizin bazıları, yarın doğru olmayacaktır. Ve Internet'teki bilgi kaynaklarının tamamını anlamak, hemen hemen basılmış danışma kaynaklarının tamamını anlamak kadar zordur. Dolayısıyla Internet hakkında bilmek istediklerinizin tamamını bilemeyeceğinizi kabul edin ve uygun bir çabayla bulabildiklerinizle yetinin. Ayrıca, Internet bilgi kaynaklarını bulmamıza ve kullanmamıza yardımcı olacak başka araçlar da vardır ve kullanımı kolay değilse de, kullanıcı yararına olan bu eğilim sürecektir.

Ağ Bağlantıları Oluşturma

Güncel kalmanın en iyi yollarından birisi, aynı zamanda mesleki olarak yararlı olabilecek ve işi eğlenceli kılacak olan, ağdaki diğer kişilerle arkadaşlık kurmaktır. Ağ çalışmalarında, gerçek hayatta olduğu gibi, ilgilediğiniz her şeyi takip etmek olanaksızdır. Sizin ilgilerinizi bilen ağdaki diğer kullanıcılar, sizin kaçırdığınız şeyleri size iletebilirler. Ve muhtemelen bu iyiliğin karşılığını vereceksiniz. Bir ağ arkadaşlığını başlatmak için çoğu kez gereksinim duyulan şey, birisiyle elektronik konuşmaya girişmenizdir. Bir elektronik tartışmaya katılan bazılarının ilginç ve bilgilendirici şeyler söylediklerini farkederseniz onlara yazın ve bunu söyleyin. Onları ilgilendirebileceğini düşündüğünüz bazı şeyler söyleyin. [Bunun] ne kadar kolay ve yararlı olduğu sizi şaşırtabilir.

Konferanslar ve Seminerler

Konferans programları ve seminerler, bilgiyi tazelemek için en iyi yol olabilir. Bu oturumlarda sunulan bilgiler, muhtemelen pek çok basılı kaynağa göre, çok günceldir. Sözü edilen basılı ve elektronik bilgi kaynaklarını not edin. Bu kaynaklar muhtemelen temel referanslardır ya da Internet kaynaklarının özel türlerinin en iyi örnekleridir.

Elektronik tartışmalar

Elektronik tartışmalara abone olmak Internet bilgi kaynaklarını izlemek için en iyi yoldur. Bu listelerdeki güncel bilgi kadar sürpriz keşif yapma şansı elektronik tartışma listelerini iyi bir güncel kalma aracı haline getirir. Bu tartışmalar, ayrıca, doğrudan iletişim kurabileceğiniz "kafa dengi" kişileri tanımanıza yardımcı olabilir (Yukarıdaki Ağ Bağlantıları Oluşturma kısmına bakınız). Ağdaki bilgi kaynaklarının bulunmasıyla ilgili, daha önemli bir kaç elektronik tartışma aşağıda verilmiştir. Diğer tartışma listeleri için, Elektronik posta bölümündeki "Elektronik Tartışma" ya bakınız.

HYTEL-L

Bu liste, HYTELNET'in yeni sürümleri ile daha geniş bir topluluğa yayılmadan önce, Internet'teki yeni bilgi kaynakları hakkındaki bilgileri gönderen ve Saskatchewan Üniversitesi'nden Peter Scott tarafından üretilen Internet kaynaklarına hipermetin rehberi/geçitidir. Abone olmak için listserv@kentvm.kent.edu adresine "SUB HYTEL-L <isminiz> mesajını gönderiniz.

Elektronik tartışmalar (devam)

net-happenings (Ağda Olup Bitenler)

Bu liste ve alt bölümleri, listeleri üreten ve ayıklayan Gleason Sackman tarafından seçilen ve gönderilen çeşitli ağ bilgilerini içerir. Abone olmak için majordomo@dsmail.internic.net adresine "subscribe nethappenings <isminiz>" mesajını gönderiniz.

NETTRAIN

Ağ Eğitim Listesi, ağ eğitim malzemesi ve stratejilerinde en son bilgileri izlemek için mükemmel bir kaynaktır. Abonelik için LISTSERV@UBVM.BITNET'e "SUB NETTRAIN <isminiz>" mesajını gönderiniz.

NEW-LIST

Bu liste, yeni tartışma listelerini duyurur. Abone olmak için listserv@vml.nodak.edu adresine "SUB NEW-LIST <isminiz>" mesajını gönderiniz.

NEWNIR-L

Yeni uluslararası Internet kaynaklarını duyurur. Abone olmak için listserv@itocsivm.csi.it adresine "SUB NEWNIR-L <isminiz>" mesajını gönderiniz.

PACS-L

Public Access Computer Systems Forum, geniş tabanlı bir kütüphane tartışma listesidir. İletiler, dikkatle ayıklanır (mesajlar, listeye gönderilmeden önce genellikle bir konu altında gruplanarak gönderilir ve gereksiz mesajlar ayıklanır) ve dolayısıyla ayıklanmayan listelerden daha yararlıdır. Abone olmak için listserv@uhupvm1.uh.edu adresine "SUB PACS-L <isminiz>" mesajını gönderiniz.

Dergiler

Bilgisayar ağları konusundaki bilgilerinizi güncel tutmada yararlı olacak, birkaç seçme dergi ve gazete aşağıda listelenmiştir. Bu liste çok ayrıntılı değildir. Günümüzde çeşitli yayınlarda ilgili bilgi bulabilirsiniz.

Current Cites

Kütüphane ve bilgisayar literatüründen açıklamalı referanslar içeren aylık duyuru gazetesidir. PACS-L (yukarıya bakınız) ve PACS-P (sadece yayınlar)'ye postalanır ve Gopher (infolib.berkeley.edu) aracılığı ile erişilebilir ve ftp.lib.berkeley.edu'dan FTP ile sağlanabilir. listserv@library.berkeley.edu adresine "SUB CİTES <isminiz>" mesajını göndererek doğrudan e-posta aboneliğine sahip olabilirsiniz.

DATABASE

ONLINE, Inc. tarafından yayımlanan bir dergidir. (800) 248-8466

EDUCOM Review

BITNET'i yöneten akademik bilgisayar örgütü EDUCOM'un dergisidir. EDUCOM aynı zamanda Coalition for Networked Information'ın bir ortağıdır. *EDUCOM Review*, ağ konusundaki makalelerin bir hazinesidir. Abonelik bilgileri için pubs@educom.edu adresi ya da (202) 872-4200 telefon numarası ile iletişim kurabilirsiniz.

Dergiler (devam)

EFFector Online

Lotus 1-2-3'ten Mitch Kapor tarafından kurulan Electronic Frontier Foundation'ın elektronik dergisi. EFF hakkında ayrıntılı bilgi için aşağıdaki örgütler bölümüne bakınız. Abonelik başvurularını eff@eff.org adresine gönderiniz.

Information Technology and Libraries

ALA'nın Library and Information Technology Association'nın üç aylık dergisidir. Abonelere otomatik olarak postalanır. Üye olmayanlar dergiyi abone olarak elde edebilirler. Daha fazla bilgi (312) 944-6780 telefon numarasındaki American Library Association ile iletişim kurularak elde edilebilir.

Internet Business Journal

Strangelove Internet Enterprises tarafından aylık olarak yayımlanır. Adresi, 208-A Somerset Street East, Ottawa, Ontario, KIN 6V2 CANADA, (613) 565-0982; faksı, (613) 564-6641 ve e-posta adresi ise mstrange@fonorola.net.

Internet Letter

Temel olarak ticari Internet kullanıcılarına yönelik bir bülten. NetWeek, Inc. (202) 638-6020 veya netweek@access.digex.net ile iletişim kurunuz.

Internet Monthly Report

Çoğunlukla Internet'in teknik yönü ile ilgili bir elektronik yayındır. Ancak, diğer alanlarda da bazı yararlı bilgiler bulunabilir. Abone olmak için imr-request@isi.edu adresine elektronik mesaj gönderiniz.

Internet Research

MecklerMedia'nın üç aylık araştırma yayınıdır. Telefonu, (800) 635-5537'dir.

Internet World

Tamamen Internet'e ayrılmış aylık dergidir. MecklerMedia'nın yayınıdır. Telefonu, (800) 635-5537'dir.

Library Hi Tech

Bu dergi, ağ konusundaki makalelere yer verir ve hatta bir sayının tamamını belirli bir konuya ayırır. Pierian Press tarafından yayımlanır. Telefonu, (800) 678-2435'tir.

Matrix News

Ünlü Internet yazarı John Quarterman tarafından yayımlanan aylık bir gazetedir. Matrix Information and Directory Services'ten elde edilebilir. Adresi, 701 Brazos, Suite 500, Austin, TX 78701-3243'tür.

Dergiler (devam)

NSF Network News

InterNIC Information Services'in ağı gazetesidir. Basılı ve elektronik formatta elde etmek mümkündür. Abone olmak için newsletter-request@internic.net adresine istediğiniz formatı belirterek mesaj gönderebilirsiniz.

OnTheInternet

Internet Society tarafından yayımlanır. Daha fazla bilgi için (703) 620-8990 telefon numarasından ve isoc@nri.reston.va.us adresinden dernekle iletişim kurabilirsiniz.

Online

DATABASE'in yayıncısı olan Online, Inc.'in aylık dergisidir. Telefon numarası, (800) 248-8466'dır.

Public-Access Computer Systems Review

PACS-L elektronik tartışma listesinden ortaya çıkmış bir elektronik dergidir. İçindekiler ve giriş bilgileri, PACS-L'e ve kardeş liste olan ve sadece yayınları içeren PACS-P'ye postalanır. Bu ve diğer yayınları elde etmek için listserv@uhupvm1.uh.edu adresine "SUB PACS-P <isminiz>" mesajını gönderebilirsiniz.

Wired

"Elektronik yaşam tarzı" (sayısal televizyon, sayısal müzik, v.b.) olarak adlandırılacak konuları kapsayan yeni tür bir dergidir. Ancak yayına başladığında, Internet'i sistemli bir şekilde kapsadı ve hâlâ bu konuya bir-iki bölüm ayırır ve bazen makale yayımlar. Telefonla (800) SO-WIRED ya da elektronik mektup ile subscription@wired.com adresi ile abone olabilirsiniz.

Örgütler

Coalition for Networked Information

Araştırma Kütüphaneleri Derneği (ARL), CAUSE ve EDUCOM (iki yüksek-öğretim bilgisayar örgütü) tarafından kurulmuştur. CNI, Internet bilgi kaynaklarını daha fazla erişilebilir yapmaya, ağ kaynaklarıyla ilgili bilgileri artırmaya, bu kaynakları çoğaltmaya ve sağlamaya çalışmaktadır. Washington, DC'de bulunan örgüt, ağ alanındaki etkin tarafların yetki verdiği ya da yetkiyi paylaştığı çeşitli gruplarla çalışır. Ayrıntılı bilgi için herkesin kullanımına açık olan ftp.cni.org adresindeki dosyalara bakabilirsiniz ya da aşağıdaki adres, telefon ve e-posta adresinden bilgi alabilirsiniz:

Joan Lippincott	(202) 232-2466
Assistant Director	(202) 462-7849 Faks
Coalition for Networked Information	joan@cni.org
1527 New Hampshire, NW	
Washington, DC 20036	

Örgütler (devam)

Electronic Frontier Foundation

Mitch Kapor tarafından kurulan ve yönetilen EFF, ağdaki kişilerin medeni haklarını korumak; ağ ile ilgili eğitim etkinliklerini desteklemek; ağ ile ilgili konularda politikacılar arasında bir anlayış geliştirmek; ve ağ kullanıcılarına yardım edecek yeni araçların geliştirilmesini desteklemek için uğraşır. Ayrıntılı bilgi için herkese açık olan [ftp.eff.org](ftp://ftp.eff.org) dosyalarına bakabilirsiniz ya da aşağıdaki adreslerden iletişim kurabilirsiniz:

Electronic Frontier Foundation
155 Second Street, no. 1
Cambridge, MA 02141
(617) 864-0665
(617) 864-0866 Faks
eff@eff.org

Internet Society

Corporation for National Research Initiatives (CNRI), EDUCOM ve Internet Activities Board tarafından kurulan Internet Society, Internet'in kullanımı, işlemesi ve gelişmesi ile ilgili gruplara ve örgütlere yardım sağlamayı ve onları desteklemeyi hedefler. Derneğin 1992 Temmuz'unda ilk kez yapılan yıllık toplantısında (the INET Conference, Kobe, Japan) Internet Activities Board (IAB) ve onun etkinlikleri (Internet Engineering Task Force, Internet Research Task Force) Internet Society (ISOC)'de birleştirildi. Daha fazla bilgi için aşağıdaki adreslerle iletişim kurabilirsiniz:

The Internet Society
1895 Preston White Drive, Suite 100
Reston, VA 22091
(703) 620-8990
(703) 620-0913, faks
isoc@nri.reston.va.us

Giriş

Kaynakça

Rehberler (Directories)

Internet hakkında basılı bilgi kaynakları son yıllarda inanılmaz derecede artmaktadır. Burada belirtilenlerden başka, Internet'e yeni başlayanlar için yazılmış daha çok makale, kitap ve elektronik belge bulunmaktadır. Biz, daha ziyade seçilmiş temel referansları tanıtmaya çalışıyoruz. Deidre Stanton'un mükemmel kaynakçası, burada verilmeyen kaynakları size sunuyor. Ayrıca kitabın diğer kısımlarında başka atıflar da listelenmiştir.

Stanton, Deidre E. *Using Networked Information Resources: A Bibliography*. Perth, WA: Deidre E. Stanton, 1992. [Adsız FTP'de infolib.murdoch.edu.au anasisteminde pub/bib dizininde stanton.bib ya da stanton.bib.wp dosyalarından elde edilebilir.]

Ağ üzerindeki bilgi kaynakları konusunda gerek basılı gerekse elektronik ortamda bulunan son derece mükemmel ve yararlı bir kaynakçadır. Elektronik kaynaklara erişim bilgileri de verilmiştir. Düzenli aralıklarla güncelleştirilmektedir.

Barron, Billy and Marie-Christine Mahe. *Accessing On-line Bibliographic Databases*. New Haven, CT: Yale University, 1993. [Adsız FTP ile ftp.utdallas.edu anasisteminden pub/staff/billy/libguide dizinindeki libraries.intro, libraries.africa, libraries.americas, libraries.asia, libraries.europe, libraries.instructions dosyalarından ve gopher ile squirrel.utdallas.edu anasisteminden elde edilebilir.]

Önceleri basılı bir belge olarak üretilen, iyi düzenlenmiş ve kullanımı kolay olan bu yayın, Internet'le erişilebilen kütüphane kataloglarının sayısı nedeniyle başedilemez bir duruma gelmiştir. Bu rehber şimdi, gopher bağlantılarının bir listesinden otomatik olarak her hafta üretilmektedir. Bu bilgiye Gopher erişimi (yukarıda listelenen anasistemle), ilgilendiğiniz kataloğa bir kez bağlantı yapıldıktan sonra gopher'ın Telnet bağlantısı da sağlaması yüzünden, basılı rehberlere göre daha fazla tercih edilmektedir.

Hahn, Harley and Rick Stout. *The Internet Yellow Pages*. Osborne 1994.

Harley ve Stout, Internet kaynaklarını içeren en popüler müracaat eserlerinden birisini yaratmışlardır. *Yellow Pages*'ta, ayrıntılı içindekiler sayfası ve sarı sayfaların genel düzeni içinde alfabetik konu girişleri vardır. Diğer pek çok kaynak rehberinde olduğu gibi haber gruplarını ve tartışma listelerini ekleyerek, yazarlar rehberi, tarama için zevkalmır hale getirmişlerdir. FTP sitelerinden örnek görüntüler, tartışma listelerinden alıntılar, Çokça Sorulan Sorular (ÇSS) belgeleri ve diğer serpiştirilmiş yararlı bilgiler vardır. Hiçbir rehber herşeyi tümüyle kapsamaz, ancak bu rehber gerçekten ayrıntılı olup, iyi bir başlangıç noktasıdır. Sadece kaynaklara işaret edildiğini ve öğretici bilginin bulunmadığını not ediniz.

LaQuey, Tracy L. *User's Directory of Computer Networks*. Bedford, MA: Digital Press, 1990.

Quarterman, John'un açıklamasına bakınız.

Rehberler (Directories) (devam)

Quartermann, John S. *The Matrix: Computer Networks and Conferencing Systems Worldwide*. Bedford, MA: Digital Press, 1990.

Bilgisayar ağı için temel referans rehberi. İnternet kullanımı için bir rehber değildir. Fakat 1990'da ortaya çıkan büyük bilgisayar ağlarının tanımlarından ziyade nasıl bağlandıklarını içerir.

Strangelove, Michael and Diane Kovacs. *Directory of Electronic Journals, Newsletters and Academic Discussion Lists*. 4th ed. Washington, DC: Association of Research Libraries, 1994.

İki bölümde düzenlenmiştir: 1) Dergiler ve Gazeteler (Michael Strangelove hazırlamıştır) ve 2) Akademik Tartışma Listeleri ve İlgi Grupları (Diane Kovacs tarafından hazırlanmıştır). Bu yayın, söz konusu kaynakların temel bir rehberidir. Akademik tartışma listelerinin sınıflaması oldukça yararlıdır. Çünkü bunları diğer araçlarla bulmak zordur. Sözlük bilgisi, aynı zamanda David F. W. Robison'un (*Current Cites*'in eski editörü ve *Internet Passport*'un şimdiki editörü) hazırladığı açıklamalı kaynakçası gibi ek bölümlerle uyumlu hazırlanmıştır. Her yıl güncellenmektedir.

Yanoff, Scott. *The Yanoff List*. [Adsız FTP aracılığı ile ftp.csd.uwm.edu anasistemindeki pub dizininde bulunan inet.services.txt dosyalarından ve gopher ile csd4.csd.uwm.edu anasisteminin "Remote Information Services" ya da "World-Wide Web aracılığı ile http://www.uwm.edu/Mirror/inet.services.html adresinden alınabilir.]

Scott Yanoff İnternet hakkında iyi bilinen mükemmel ve güncellenen bir liste çıkarmaktadır. İlginç ve yararlı kaynakları alfabetik olarak listeler. Düzenli güncelleştirmelere abone olabilirsiniz.

Genel Bilgi

"Communications, Computers and Networks." *Scientific American* [Özel Sayı]. 265(3) (September 1991).

Bu özel sayı bilgisayar ağlarına ayrılmıştır ve ağ dünyasının önemli kişilerinin makalelerini içerir. İlginç ve geniş kapsamlı bir başlangıç.

LaQuey, Tracy, Jeanne C. Ryer ile birlikte. *The Internet Companion: A Beginner's Guide to Global Networking*. Reading, MA: Addison-Wesley, 1993.

Bu kitap, İnternet meraklısı olanlar içindir. İnternet'i ve sunduklarını öğrenmek için önemli bir kitaptır. Başlangıç için uygun bir yayındır. İnternet uygulamalarının nasıl kullanıldığı hakkındaki ayrıntılı açıklamaları içermez. Ancak İnternet hakkında geniş bir çerçeve çizer ve eğlenmenizi sağlar.

Lynch, Clifford and Cecilia Preston. "Internet Access to Information Resources." *Annual Review of Information Science and Technology*. (1990) 26:263-312.

Memex'ten NREN'e kadar uzanan konularda bilgi veren bir "survey" makalesidir. Geniş bir kaynakçası vardır.

Genel Bilgi (devam)

Malamud, Carl. *Stacks: Interoperability in Today's Computer Networks*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1992.

Ağlar, ağ protokolleri ve standartlar ve ilgili konularda kısa bir tartışmadır. Kısaltmalar ve şemalar sizi sıkmazsa pek çok teknik konuda oldukça anlaşılabilir açıklamalar bulacaksınız.

Malkin, Gary Scott and April N. Marine. *FYI on Questions and Answers: Answers to Commonly Asked "New Internet User" Questions*. New York Working Group, Request for Comments 1594; FYI 4, March 1994. [Adsız FTP aracılığı ile ds.internic.net anasisteminden rfc dizinindeki rfc1594.txt dosyasından elde edilebilir.]

Yeni kullanıcılar için iyi bir giriş bilgisi vardır. Adsız FTP'ye aşina değilseniz, deneyimli bir Internet kullanıcısı yardımıyla edinebilirsiniz.

Tennant, Roy. "Internet Basics," ERIC Digest. EDO-IR-92-7. Syracuse, NY: ERIC Clearinghouse on Information Resources, 1992.

Internet ve sunulan hizmetler hakkında iki sayfalık bir değerlendirmedir. Internet hakkında herkese ücretsiz dağıtılan iyi bir bültendir.

Rehberler (Guides)

Dern, Daniel P. *The Internet Guide for New Users*. New York: McGraw-Hill, 1994.

Internet'e yeni başlayan kullanıcılar için iyi bir rehberdir. Internet konularının içeriği iyidir, yazım biçimi açık ve kolay anlaşılabilir.

Farley, Laine, ed. *Library Resources on the Internet: Strategies for Selection and Use*. Chicago, IL: Reference and Adult Services Section, American Library Association, 1991. [Adsız FTP ile dla.ucop.edu anasisteminden pub/internet dizinindeki libcat-guide dosyasından elde edilebilir]

Internet ile erişilebilen kütüphane katalogları için temel kullanıcı rehberidir. Temel Internet bilgilerini, kütüphane kataloglarının rehberlerini (directory), kütüphane kataloglarını Internet aracılığı ile tarama nedenlerini, tarama için uygun katalogların seçimi ile ilgili kaynakları, geçitler ve istemcileri, teknik sorunlarla ilgili önemli bilgileri, tarama stratejilerini, piyasadaki çoğu sistemler için komutlar listesini, sözlük ve kaynakçaları içerir.

Hahn, H. and R. Stout. *The Internet Complete Reference*. Osborne, 1994.

Yazarlar, Internet araçları ve kaynaklarının kullanımını anlatan mükemmel bir rehber ile bu listede daha önce sözedilen Ed Krol ve Brendan Kehoe'yu izliyorlar. Kapsamlı olmaya çalışmışlar ve bir ölçüde başarılı olmuşlardır. Temel kavramlardan bir Internet sağlayıcısı nasıl bulunur ve seçilir gibi konulara kadar herşeyi içerir.

Kehoe, Brendan P. *Zen and Art of the Internet: A Beginner's Guide to the Internet*. 2nd edition. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1993. [İlk basımı adsız ftp ile ftp.cs.widener.edu anasisteminin pub/zen dizinindeki zen-1.OPS(PostScript sürümü) dosyasındadır]

Elektronik mektup, uzaktan giriş, dosya aktarımı ve Usenet haberleri hakkında basit açıklamalar Internet "bilgisi" (lore) ve önemli kaynakların kısa tartışmalarıyla birleştirilmiştir.

Kochmer, Jonathan. *Internet Passport: NorthWestNet's Guide to Our World Online*. 4th ed. Bellevue, WA: NorthWestNet, 1993.

Internet kullanımı hakkında temel bir rehberdir.

Krol, Edward. *The Whole Internet: User's Guide and Catalog*. 2nd ed. Sebastopol, CA: O'Reilly & Associates, 1994.

En çok satan ve ikinci basımını yapan Internet rehberlerinden biridir. Bu ansiklopedik rehber, özellikle yeni kullanıcılar zaman zaman çok teknik kalabilir. Fakat sayfa sayfa okumak yerine, bazı yerlerine keşfetmek ve danışmak için bakmak oldukça yararlı olabilir. Arkadaki küçük bir bölümde, konularına göre düzenlenmiş Internet kaynaklarından örnekler vardır. Internet hakkında genel bir bakış açısı sunan öğretici bir el kitabıdır.

Jaffe, Lee David. *Introducing the Internet: A Trainer's Workshop*. Internet Workshop Series, no. 1. Berkeley, CA: Library Solutions Press, 1994.

Internet konusunda bir bakış açısı sunan bir el kitabıdır. Tam bir sunuş paketi sağlayarak (tam bir sunuş ve onu kullanmak için gerekli yazılım ile birlikte) *Internet El Kitabı*'nı tamamlar.

McLaughlin, Pamela W., et. al. *Beyond the Walls: The World of Networked Information: An Instructional Workshop Package*. Syracuse, NY: Syracuse University, 1991.

Bu paket, hem 1991'de Syracuse Üniversitesinde toplanan Internet seminerinin belgelerini içerir, hem de benzeri çalışmaları planlamak isteyenlere öğüt ve yardım verir.

Robison, David F. W. *All About Internet FTP: Learning and Teaching to Transfer Files on the Internet*. Internet Workshop Series, no. 2. Berkeley, CA: Library Solutions Press, 1994.

Tamamen FTP'yi anlatan mükemmel bir öğretim el kitabıdır. FTP'yi ve nasıl kullanıldığını tam olarak tanıtır ve *Internet El Kitabı*'nın oluşturulmasında kullanılmıştır.

Tennant, Roy. "Internet Basic Training: Teaching Networking Skills in Higher Education", *Electronic Networking: Research, Applications and Policy*. 1(2) (Winter 1991): 37-46.

Akademik çevredeki Internet eğitimi ile ilgili bazı konuları tartışan bir makaledir.

Tennant, Roy. "Tips & Techniques for Internet Trainers" *Bulletin of the American Society for Information Science* 20(3) (Feb./March 1994):22-24.

Potansiyel Internet eğiticileri için [bu yazı] iyi bir başlangıçtır. Deneyimli bir Internet eğitici olan Tennant, yeni Internet eğiticilerine yararlı olacak pratik bilgiler sunmaktadır.

D Elektronik Posta

- Elektronik Postaya Giriş
- E-posta ile İlgili öneriler:
Yapacaklarınız
ve Yapmayacaklarınız
- Adres Bulma
- Elektronik Tartışmalar
- LISTSERV Komut Özeti
- E-posta Önerileri:
Elektronik Tartışmalar
- Elektronik Dergiler
- Araştırmalar
- Kişisel Hazırlık Denetim Listesi

Elektronik Postaya Giriş

Giriş

Elektronik posta, hızlı bir şekilde çok önemli bir iletişim aracı olmaktadır. Başkalarıyla iletişim yeteneğimizi genişleten ve artıran e-posta belki de, Internet'in en gözde uygulamasıdır. Elektronik postanın ve çeşitli uygulamalarının sağladığı yaygın iletişim olanaklarıyla, önceleri çok güç ya da olanaksız olan, dünyanın çeşitli yerlerindeki meslektaşlar arasında iletişim kolaylıkla sağlanabilmektedir. E-posta ile, ortak çıkarlara dayalı mesleki yardımlaşmanın biçimlendirilmesinde, coğrafi engellerin üstesinden şimdi daha kolaylıkla gelebiliriz. Ayrıca, ortak çıkarları olan bilgi ağı kullanıcılarını bir araya getiren çeşitli e-posta servislerini kullanarak; sorunları, düşünceleri ve belgeleri yeryüzündeki binlerce meslektaş arasında yaymak olanaklıdır. Ancak, böylesi bir güç, sorunları da beraberinde getirir ve elektronik iletişimde muhakeme, denetim ve düşüncelilik özellikle çok önemlidir.

Bilgisayarların Internet'e nasıl bağlanacağını tanımlayan TCP/IP protokolleri, e-postayı sadece anasistem bilgisayarları arasında mesaj değişim düzeyinde tanımlar. E-posta yazılımı (bir ağ kullanıcısının e-posta gönderebileceği veya okumada kullanabileceği program) için standartlar yoktur. Bu yüzden, bilgi ağları kullanıcıları e-posta yazılımının kullanımı ile ilgili olarak kendi yazılım belgelerine veya bilgisayar destek personeline başvurmalıdırlar.

E-posta (TCP/IP protokollerinin desteklediği ağlar olarak tanımlanan) Internet'in de ötesinde bir kullanım alanına sahiptir. Çok çeşitli kamu ağları ve ticari ağlar arasında elektronik posta kullanılır. Bu bağlantı, artan bir karmaşıklık pahasına gerçekleşir. Çünkü mesajları hedeflerine ulaştıracak adresler karmaşık olabilir ve sezgisellikten uzaklaşır.

E-posta ortamı çeşitli iletişim görevlerini gerçekleştirmekte kullanılabilir. Bunlardan bazıları ayrıntılı olarak aşağıda ve bu bölümün bazı yerlerinde tartışılmaktadır.

Doğrudan İletişim

İlk bakışta, sadece, bir notun elektronik olarak gönderilmesi olarak algılanan şey, gerçekte yararları ve noksanlarıyla, iletişimde bütünüyle farklı bir yoldur. Kağıtla iletişimin çeşitli biçimlerdeki formatlama kurallarının bu yeni ortama aktarılmasına gerek yoktur. E-posta mesajlarında [kağıdın] sağında veya solunda eşit marjnlere gerek yoktur. Elektronik dönüş adresiniz, otomatik olarak mesaja yerleştirilir. Mektubunuza bir konu vererseniz, otomatik olarak bu konu da mesajınızın başına konur. Bu yeni formatlama kuralları mesajın biçiminden ziyade içeriği üzerinde yoğunlaşmanızı sağlar.

E-posta, gayri resmi iletişimi kolaylaştırmıştır. Bir kaç dakika içinde hızlı bir mesaj göndermenin ve yanıtı almanın kolaylaşması, güçlü ve etkili bir iletişim yöntemidir. İletişimde bulunmak isteyenler, pek yakında, kağıda yazılı bir mektubu (hardcopy letter) beklemek yerine gayri resmi notları ve açıklamaları yeğleyeceklerdir. Ancak bu kolaylığın ve gayri res-

Doğrudan İletişim (devam)

Elektronik Tartışmalar

miliğin sakıncaları da vardır. Bunlardan nasıl kaçınılabileceği konusunda bu bölümün “Elektronik posta ile ilgili öneriler: Yapacaklarınız ve yapmayacaklarınız” kısmına başvurunuz.

Ortak ilgiye sahip ağ kullanıcılarını elektronik olarak biraraya getiren, sonuçları, düşünceleri ve görüşleri birbirleriyle paylaşmalarını sağlayan çeşitli yollar vardır. Bu tartışmalar ilgi çekici, bilgilendirici ve güdüleyici oldukları gibi; zaman kaybına yol açabilir, sıkıcı, öfkelenendirici ve hatta yararsız olabilirler. Tartışmanın zaman kaybı olması ya da olumlu yönde gelişmesi, genellikle tartışmanın nasıl organize edildiğine, katılımcılara, bireysel katılımcıların gereksinim ve isteklerine bağlıdır. Bu tür iletişim yöntemi hakkında ayrıntılı bilgi için bu bölümdeki “Elektronik Tartışmalar” ve “E-posta Öneriler: Elektronik Tartışmalar” kısmına bakınız.

Belge Dağıtımı

Birisi e-posta ile mesaj gönderebildiği gibi, bir dosya da gönderebilir. Bu dosya bir rapor, bir makale veya bir elektronik derginin tamamı olabilir. E-posta Internet ile diğer bir çok ağ arasında kullanılabildiği için, elektronik dergi dağıtımının temel aracıdır. (Oysa dosya aktarım protokolü ya da FTP Internet’le sınırlıdır.) Elektronik dergiler konusunda daha ayrıntılı bilgi için bu bölümdeki “Elektronik Dergiler” kısmına bakınız.

Çoklu Ortam Postası (Multimedia Mail)

Çoklu ortam postası, düz mesajdan daha fazlasını bir mesaj olarak gönderebilme yeteneğidir. Bir mesaj ses, görüntü ve hatta sayısallaştırılmış bir video klipini içerebilir. N. Borenstein ve N. Freed’in RFC 1341 “MIME (Multipurpose Internet Mail Extensions): Mechanisms for Specifying and Describing the Format of Internet Message Bodies” gibi Internet protokol belgeleri, çoklu ortam postasını tanımlar. Ayrıntılı bilgi için MIME Kısa Bilgi Sayfasına bakınız.

Elektronik Posta ile İlgili Öneriler: Yapacaklarınız ve Yapmayacaklarınız

Göndermeden Önce Düşünün

E-postanın kolaylığı ve gayri resmiliği neyi, nasıl söyleyeceğiniz konusunda sizi yanıltabilir. Mektup v.b. yazılı iletişimde gösterilen kompozisyon disiplini, bazen açıkça hem alıcının hem de göndericinin zararına olsa da e-posta mesajlarında genellikle görülmez. Bir mesajı elektronik olarak göndermenin kolaylığı sizi aldatmasın. Mesajınızın alıcısına karşı sizi temsil ettiğini ve bu temsilin olumlu olması gerektiğini unutmayın. Ayrıca, mesajları başka alıcılara da göndermek kolay olduğundan, mesajınızı göndermeye niyetlendiğiniz yer son alıcı olmayabilir. Mesajınızı alan kişi, onu bir başkasına gönderebilir. O kişi de bir başkasına gönderebilir ve bu durum böyle devam edebilir. Mesajınızın en sonunda nerede sonuçlanacağını bilmek çok güç olduğundan, en iyisi alıcınızı tanımak ve onun size karşı doğru davranacağına güvenmek veya söylediklerimize dikkat etmektir. (Aşağıdaki "Yönlendirmeden önce üç kez düşününüz" kısmına bakınız) Mesajlarımızı New York Times'ın ilk sayfasında yayınlanacakmış gibi yazmak yerinde bir kuraldır.

Yanıtlamadan Önce İki Kez Düşünün

Üzerinde fazla düşünmeyi gerektirmeyen yanıtları göndermek çok kolaydır. Çoğu e-posta yazılımları, bir harflik "reply" (cevap) komutuyla, mesajın yönünü tersine çevirebilir ve sizin karşılık olarak gireceğiniz metni devreye sokar. Bir kaç satır ve diğer bir komutunuzla, mesajın geldiği yere yanıt hızla gönderilir. Gayri ciddi, rahatsız edici, alaycı ve saldırgan yanıtlar konusunda dikkatli olunuz. Kolayca gönderilen mesaj geri alınamaz. Keza tam olarak kime yanıt gönderdiğinizin farkında olmalısınız. Bazen sadece mesajı gönderene bir yanıt gönderen bir komut vardır, diğer bir komut da mesajı gönderenin yanısıra bu mesajın "karbon kopya"sını alan herkese yanıt gönderir.

Yönlendirmeden Önce Üç Kez Düşünün

Aldığınız mesajları diğerlerine iletmek, (forward) teknik olarak çok kolaydır ancak çeşitli kişilerarası sakıncaları vardır. Birisinin mesajını diğerine iletmeden önce asıl kaynağın onayını alınız. Bir kere iletildikten sonra, artık o mesaj üzerinde denetiminiz kalmaz ve sonuçlandığı noktada hem sizi hem de asıl kaynağı üzecek durumlar ortaya çıkabilir. Düşüncesizce iletilen bir mesaj yüzünden, elektronik arkadaşlık bütünüyle ortadan kalkmasa bile, zedelenecaktır.

Alevlenmeden (öfkelenmeden) Önce Bir Gün Geçmesini Bekleyin

İki tür e-posta kullanıcısı vardır: Alevlenenler (flamed) ve alevlenmek için nedeni olanlar. Alevlenme (flaming) bir e-posta terimidir ve bazen bir kullanıcı bir mesajın üzerine "flame on" altına da "flame off" yazarak amacını açıkça gösterebilir. Bu denenmiş ve doğru bir elektronik gelenek gibi gözüксе de dikkatli olunmalıdır. Alevlenme, onu kullananı zararlı olabilir. Bu nedenle, bir konuda öfkenizi belirtecekseniz, bunu *sakin* aynı gün yapmayın. Biraz bekleyin, ertesi gün nasıl hissettiğinize bakın. Eğer "flame" mesajı gönderecekseniz, mesajınızı yukarıda belirttiği gibi işaretlemek en iyisidir.

İpucu Olmadan Yapılan Mizah Genellikle Yanlış Anlaşılır

Ayrıntılı Bilgi İçin

Kişilerle iletişimde bulunurken, bir konuşmayı canlandırmak veya ilgiyi bir noktaya çekmek için ince bir şekilde şakaya (mizaha) başvurduğumuz olur. Aynı eğilim elektronik bir ortamda, bir ipucu vermeden açığa vurulursa, tersine sonuç verebilir. İlginçtir, elektronik olarak şakalaşmak için bir yol vardır. Elektronik haberleşmeciler klavye karakterlerini kullanarak mizah ve diğer duyguları ifade eden yüzler yarattılar. Örneği (:-) kullanılarak gerçekleştirilen güler yüzler, bunların en tipikidir. Şaka yaptığınızda bu belki olmalıdır. Bu basit klavye "resimleri için: LISTSERV@TEMPLEVM.BITNET'E "GET SMILE FACES" mesajını gönderin.

Angell, David and Brent D. Heslop. The Element of E-mail Style: Communicate Effectively via Electronic Mail. Reading, Ma: Addison-Wesley Publishing, 1994.

Goode, Joanne, and Maggie Johnson. "Putting Out the Flames: The Etiquette and Law of E-mail," ONLINE 13(6) (November 1991): 61-65.

Shapiro, Norman 2., and Robert H. Anderson. Toward an Ethics and Etiquette for Electronic Mail. Santa Monica, CA: RAND Corporation, July 1985 [ERIC Document number ED269003].

E-posta İçin Öneriler: Adres Bulmak

Giriş

Tüm potansiyel Internet kullanıcılarının e-posta adreslerini elde edebileceğiniz bir merkez henüz yoktur. Merkezi bir "beyaz sayfalar"ın eksikliği, e-posta kullanıcılarının bu bilgiyi elde edebilmeleri için çeşitli yöntemler denemelerini gerektirir. Aşağıda, yararlı bulabileceğiniz bazı teknikler başarı olasılıklarına göre sıralanmıştır. Ancak Internet kaynaklarının ve hizmetlerinin çok hızlı değiştiğini ve bugün doğru olanın yarın doğru olmayabileceğini unutmayınız. Gelişmeleri izlemek konusundaki püf noktaları için *Yeni Başlayanlar İçin Önemli Bilgi* bölümündeki (Nasıl Güncel Kalınır) kısmına bakınız.

Kişiye Adresini Sor

Pek çok ağ kullanıcısı, birisinin e-posta adresini elde etmek için en kes-tirme ve başarı olasılığı yüksek yöntemi denemekten nedense kaçınır. Telefonu kaldırın ve elektronik olarak haberleşmek istediğiniz kişiyi arayın. Ağ kullanıcılarının çoğu kendi e-posta adreslerini vermekten hoşnut olurlar. Birçok kuruluş üyeleriyle ilgili rehberler yayımlandıklarından, meslektaşlarla ilgili telefon ve adres bilgilerini bulmak, e-posta adresine göre, daha kolaydır.

Bir Elektronik Tartışmanın Abone Listesini Araştırın

Elektronik tartışmalar çoğu kez postalama listesini yaşıtan LISTSERV'den erişilebilen abone isteklerine sahiptir. Bu listeler, her abone için bir e-posta adresi ve ad-soyadı kapsar. Böyle bir dosya örneği şuna benzer:

rtenant@library.berkeley.edu Roy Tennant

Unix "Finger" Komutunu Kullanın

Böyle bir listeye kişi adından erişilebilir ve ilgili kişinin e-posta adresi aynı satırda bulunabilir. Bir Unix makinasında hesabınız varsa, "grep" komutunu araştırınız. Diğer işletim sistemlerine sahip bilgisayarların çoğu kez kendi arama komutları vardır. Pek çok kelime-işlem programı da bu işlevi yerine getirir. Bir LISTSERV tartışmasında abone listesine nasıl erişilebileceği konusunda, bu bölümün sonundaki alıştırmalara bakınız.

Unix "finger" komutu unix işletim sistemi kullanan bilgisayarlar arasında kişileri adları veya giriş numaraları ile tanımlamada kullanılır. Komutun formatı şöyledir.

finger <ad veya login>@<alan adı>

Örneğin:

finger rtenant@library.berkeley.edu

"Bağlantı kurulamadı" (Connection refused) veya diğer tür bir hata mesajıyla karşılaşırsanız, "finger"lamaya çalıştığınız bilgisayar muhtemelen Unix kullanmıyor olabilir. Bazı üniversite kampuslarında "finger" komutu doğrudan sorgulama yerine bir rehber servisi olarak kullanılmaktadır. Yani, bu kampus düğümüne gönderilen finger komutu alan adındaki özel bir bilgisayarı tanımlamaksızın uygun bilgiyi döndürür.

Örneğin:

finger joe@enology.sonoma.edu yerine

finger joe@sonoma.edu

Bir Rehber Servisini Sorgulayın

Ağ kullanıcılarına, diğer ağların kullanıcıları hakkında bilgi sağlayan bir çok rehber servisi vardır. Ne var ki, bu servisler kapsamı itibarıyla yetersizdir. WHOIS servisi (telnet adresi ds.internic.net) böyle servislere bir örnektir. Size doğrudan bağlantı ve arama olanağı sağlayan servislerden başka, birden çok rehber veri tabanını sorgulamanıza olanak sağlayan servisler de vardır. Knowbot servisi (telnet adresi info.cnri.res-ton..va.45185) bu tekniğin bir örneğidir. Knowbot farklı rehber servislerini (WHOIS dahil) araştırır ve ilgili bütün yanıtları size sağlar. Colorado Üniversitesi'ndeki NETFIND servisi de (telnet adresi bruno.cs.colorado.edu; login olarak "netfind" giriniz) ilginç bir rehber servsidir.

Gopher Kullanın

Pek çok kuruluş, özellikle üniversite ve yüksek okullar, kendi toplumlarına bilgi sağlamak için Gopher kullanır. Böyle bir servis, çoğu kez, çalışanların adreslerini, telefon numaralarını ve e-posta adreslerini içerir. Bunları elde etmek için, ya Minnesota Üniversite Gopheri'nda (telnet adresi consultant.micro.umn.edu; login olarak "gopher" giriniz) bulunan gopher kütüğüne erişebilir veya uygun adresi (örneğin, gopher.berkeley.edu) tahmin ederek erişim için Gopher istemci yazılımı kullanabilirsiniz. Ayrıntılı bilgi için *Gopher* bölümünü bakınız.

Elektronik Tartışmalar

Giriş

Elektronik bir tartışma, belirli bir konuyu tartışmak üzere bir kısım ağ kullanıcısının bir araya gelmesiyle oluşan bir gruptur. Elektronik tartışmalara katılmak için ağ kullanıcılarının kullanabileceği çok çeşitli yöntemler vardır; ancak temel amaç benzeri düşünce, görüş, sorun ve çözümlere sahip kişileri bir araya getirmektir. Bir tartışma, genellikle, birisinin özel bir konuda bir tartışmayı önermesiyle başlatılır, daha sonra tartışma için ağa bağlı bir bilgisayar (host) belirlenir ve tartışmanın varlığı duyurulur. O andan itibaren, tartışmaya gönderilen her mesaj bütün abonelere otomatik olarak e-posta olarak dağıtılır. Bu yöntem LISTSERV listelerini ve posta yansıtıcılarını (mail reflector) tanımlar. Elektronik tartışmalara katılmak için diğer bir yol Usenet haberleri iledir. (Kısa bir tanım için aşağıya bakınız.)

Elektronik tartışmalar kontrollü (moderated) veya kontrolsüz (unmoderated) olabilir. Farklılık, mesajların otomatik olarak bütün katılımcılara gönderilmesinde (kontrolsüz), veya bir kontrolcünün, abonelere göndermeden önce, mesajlara bakmasında ve benzer mesajları birleştirmesindedir (kontrollü). Bütün diğer etkenler eşit olarak ele alındığında, kontrollü listeler, kontrolsüzlere göre, çok daha yararlıdır. Mesajlar otomatik olarak gönderildiğinde abonelerin çok sayıda sahte mesaj almaları olanaklıdır. (Örneğin yanlışlıkla kişi yerine listeye yöneltilen yanıtlar, yanlış yere gönderilen abone olma veya abonelikten çıkma mesajları v.b.)

Elektronik tartışmalar, ayrıca, açık veya kapalı olabilir. Açık bir tartışmaya herkes katılabilirken, kapalı tartışma özel bir grupta sınırlıdır.

Elektronik tartışmalar çok yararlı ve mesleki gelişimi sağlayıcı olabildikleri gibi, yararsız da olabilirler. Bu tartışmalar önemli ölçüde zaman gerektirir. Yararlı ya da yararsız olmaları, çok azı sizin denetiminizde bulunan, çeşitli değişkenlere bağlıdır. O değişkenler üzerinde denetim sağlamak konusunda bazı yöntemler için bu bölümdeki "e-posta Önerileri: Elektronik Tartışmalar" kısmına bakınız.

LISTSERV Listeleri

LISTSERV Listeleri, LISTSERV adı verilen özel bir yazılım programı tarafından desteklenen elektronik tartışmalardır. Bu yazılım, elektronik tartışma listelerinin etkileşimi, kontrolü ve oluşturulması ile ilgili işlevleri otomatikleştirir. LISTSERV yazılımı abonelere, sadece elektronik tartışmalara abone olma ya da abonelikten ayrılmanın ötesinde çeşitli işlevler sağlar. Çeşitli LISTSERV komutları kullanılarak özel bir listeye kimin abone olduğunu bulmak, arşivlenen tartışmalardaki geçmiş mesajları araştırmak ve tartışma kontrolcüsünün (discussion moderator) verdiği dosyalara erişim sağlamak olanaklıdır. Bütün LISTSERV listeleri BITNET düğümlerinde yer aldığından, tarihsel olarak BITNET ağıyla özdeşleşmiştir.

Posta Yansıtıcıları

Posta yansıtıcıları LISTSERV yazılımınca desteklenmeyen tartışmalardır. Yansıtıcıların çoğu, mesajları merkezi bir adrese ileten ve daha sonra belirli bir grup alıcıya kopyaları gönderen basit araçlardır. Tipik olarak, bir posta yansıtıcısı tarafından arşivlenen bir tartışmaya abone olmak için, başvurunuzu liste adının sonuna "-request" ekleyen bir e-posta adresine göndermek gerekir. Örneğin, Wide Area Information Server ile ilgili "wais-discussion" listesine abone olmak için wais-discussion-request@think.com adresine serbest-metin (free-text) bir abonelik mesajı gönderilmelidir. Adresin "request" kısmını yazmazsanız mesajınız bütün tartışma listesine dağıtılacak ve birçok kişiyi rahatsız edecektir. Posta yansıtıcı istekleri bir yazılım tarafından otomatik olarak değil, genellikle bir insan tarafından tek tek yanıtlanır. Ancak bu tartışmalar[ın yönetimi] giderek LISTSERV benzeri yazılımlar aracılığıyla otomatikleştirilmekte veya yarı-otomatikleştirilmektedir.

Usenet Haberleri

Usenet'teki elektronik tartışmalar LISTSERV listelerinden çok farklı biçimde yapılır. Bir tartışmaya "abone" olmak yerine -ki abone olduktan sonra listeden e-posta mesajları alırsınız-, Usenet haberleri ağ üzerinde yayımlanır. Usenet haberlerine, haber okuyucu (newsreader) yazılımı bir oturum başlatarak abone olursunuz. Haberler bilgisayar bülten tahtalarına benzer. Mesajlar doğrudan size gelmez; istediğiniz zaman siz gidip mesajları görebilirsiniz. Usenet haberleri bir seçenek olduğunda, çoğu kişi onu seçer çünkü daha az masraflı ve daha az depolama kapasitesi gerektirir. Ayrıntılı bilgi için *Usenet Haberleri Kısa Bilgi Sayfasına* bakınız.

Tartışma Konuları

Akla gelebilecek bir çok konuda binlerce elektronik tartışma vardır. Bazıları sadece yerel gereksinimleri karşılamaya yönelik iken (örneğin bölgesel bir bilgisayar kullanıcı grubunun üyeleri için bir liste), çoğu ağ üzerindeki herkese açıktır. Mesleki ve kişisel ilgilere yönelik konularda tartışmalar vardır.

Elektronik Tartışmaları Belirleme

Hangi elektronik tartışmaların bulunduğu konusunda daha ayrıntılı bilgi için aşağıdaki kaynaklara başvurulabilir:

İlgi Grupları Listesi

Tartışmalara ilgili mevcut en kapsamlı liste SRI International'da Vivian Neou (vivian@sri.com)'nun tuttuğu "interest-groups" dosyasıdır. "Interest-groups" dosya adıyla adsız ftp ile sri.com adresinden ücretsiz olarak elde edilebilir.

ARL Directory

Araştırma Kütüphaneleri Derneği'nin Bilimsel ve Akademik Yayın Ofisi'nin *Directory of Journals, Newsletters, and Academic Discussion Lists* adlı bir yayını vardır. İki bölümden oluşan yayının bir bölümü elektronik dergileri, diğeri ise akademik tartışma listelerini kapsar. Bu yayın 5. basımındadır (1995).

Charles Bailey'nin Kütüphaneye İlgili Tartışmalar Listesi

PACS-L'nin kurucusu ve eski editörü Charles Bailey, Jr., PACS-L abonele-
rine periyodik olarak dağıtılan bir kütüphane tartışmaları listesi tutmak-
tadır. Bu yayın kütüphanecilikteki en iyi kısaltılmış tartışma listesidir.

NEW-LIST

Yeni tartışma listesi hakkında bilgi sahibi olmak için
LISTSERV@NDSUVM1.BITNET adresine şu mesajı gönderiniz:

"SUB NEW-LIST <adınız>".

Bailey, Charles W., Jr. "The Public-Access Computer Systems Forum: A
Computer Conference on BITNET" *Library Software Review* 9:71-74.

Internet: Mailing Lists. Edited by Edward T.L. Hardie and Vivian Neou.
Updated 1993 ed. Englewood Cliffs, NJ: PTR Prentice Hall, 1994.

582 sayfalık bu kitap bir kişinin katılabileceği postalama listelerinin ne-
redeyse tam bir listesidir. Açıklamalar ve komutlar ayrıntılıdır. Ancak
unutulmamalıdır ki, sürekli yeni tartışmalar başlatılmaktadır ve basılı
kaynaklar zamanla güncelliklerini yitirmektedirler.

Kovacs, Diane K., W. McCarty, and Michael J. Kovacs. "How to Start and
Manage a BITNET-LISTSERV Discussion Group: A Beginner's Guide." *The
Public Access Computer Systems Review* 2 (1) (1991).
[listserv@uhupvm1.uh.edu adresine "GET KOVACS PRV2N1" komutunu
içeren elektronik posta mesajı gönderilerek edinilebilir.]

Kovacs, Michael J. and Diane K. Kovacs. "The State of Scholarly Electro-
nic Conferencing." *Electronic Networking: Research, Applications and Po-
licy* 1 (2) (Winter 1991): 29-36.

LISTSERV Komut Özeti

Giriş

Bir LISTSERV tartışma listesiyle bütün etkileşim, LISTSERV adı verilen özel bir yazılım programının kullanımı ile olur. Bu yazılım, liste "sahiplerine" ve "abonelerine" tartışma listesi ile etkileşim sağlayacak çeşitli seçenekler sunar. Bu seçenekler aşağıda daha ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

Mesajınızda atıf yapılan elektronik tartışma listesini hangi anasistem taşıyorsa, aşağıdaki komutların tümü bu yerdeki (bilgisayar düğümündeki) LISTSERV'e elektronik posta olarak gönderilmelidir. Örneğin anasistemi uhupvm1.uh.edu bilgisayarı olan PACS-L tartışmasına abone olmak isterseniz, abonelik komutunu LISTSERV@uhupvm1.uh.edu'ya gönderebilirsiniz. PACS-L listesiyle ilgili bütün diğer komutlar da bu adrese gidecektir. LISTSERV'e ne zaman bir mesaj gönderirseniz konu hattı boş bırakılmalı ve LISTSERV'in yerine getirmesini istediğiniz komut, mesaj bünyesinde yer almalıdır.

Abone Olma

Elektronik bir tartışmaya abone olmak için aşağıdaki mesajı LISTSERV'e gönderiniz:

SUB <LİSTE ADI> <adınız> *Örnek:* SUB PACS-L Roy Tennant

Liste adını izleyen alan serbest metindir (free-text), LISTSERV görmek istediğiniz herşeyi kabul edecektir.

Abonelikten Ayrılma

Bir elektronik tartışmadan ayrılmak için LISTSERV'e aşağıdaki mesajı gönderiniz:

UNSUB <LİSTE ADI> *Örnek:* UNSUB PACS-L

Abonelikten ayrılırken adınızı yazmamalısınız. LISTSERV yazılımı e-posta mesajınızdaki dönüş adresine dayanarak sizi abone listesinden çıkaracaktır.

Postayı Askıya Alma

Bir listeden mesaj alımını geçici olarak durdurmak için aşağıdaki mesajı LISTSERV'e gönderiniz:

SET <LİSTE ADI> NOMAIL *Örnek:* SET PACS-L NOMAIL

Lütfen adınızı belirtmenin gerekmediğini not ediniz.

Postayı Yeniden Başlatma

Abone Listesini Gözden Geçirme

Dosyalara Erişme

Arşivlenen Listeleri Arama

Önceden askıya aldığımız bir postayı (yukarıya bakınız) yeniden harekete geçirmek için LISTSERV'e aşağıdaki komutu gönderiniz. Bu komutun eski postayı size sağlamayacağını, sadece o andan itibaren geçerli olacağını unutmayın.

SET <LİSTE ADI> MAIL

Örnek: SET PACS-L MAIL

Aboneliklerin gizlenmesini özel olarak talep edenler dışında, liste politikası listeyi "gizli" olarak nitelemedikçe bir elektronik tartışmaya katılan bütün abonelerin listesi elde edilebilir. Bu listeyi elde etmek için LISTSERV'e aşağıdaki mesajı gönderiniz:

REV <LİSTE ADI> ÖRNEK: REV PACS-L

Meslektaşların e-posta adreslerini bulmanın bir yolu PACS-L gibi büyük bir kütüphaneden abone listelerini elde etmek sonra da bulmak istediğiniz adı listede aramaktır. Daha ayrıntılı bilgi için bu bölümdeki "E-posta Önerileri: Adres Bulma" kısmına bakınız.

Bazı elektronik tartışmalar geçmiş mesajları ya da dosyaları arşivler. Bu tür dosyaların bir listesini almak için, LISTSERV'e aşağıdaki mesajı gönderiniz:

INDEX <LİSTE ADI> Örnek: INDEX PACS-L

INDEX dosyasında bulunan belli bir dosyaya erişmek için, LISTSERV'e aşağıdaki mesajı gönderiniz:

GET <DOSYA ADI> <DOSYA TİPİ> Örnek: GET LISTSERV REFCARD

Bazı elektronik tartışmalar arşivlenir, yani geçmiş mesajlar bir süre saklanır. Eğer bir tartışma arşivlenmişse özel bir arama komut yapısı kullanılarak, o tartışma anahtar kelimeyle araştırılabilir.

Temel Arama

Aşağıda basit bir arama için sözdizimi (syntax) ve bir örnek görüyorsunuz. Bu örnek, sorunuzla çıkan tüm elektronik tartışma mesajlarından oluşan tek bir mesaj geri getirir.

Söz Dizimi

Örnek

```
//  
database search dd=rules  
// rules dd *  
search ANAHTAR SÖZCÜK in LİSTE ADI  
print
```

```
//  
database search dd=rules  
// rules dd *  
search Internet in PACS-L  
print
```


Belli Mesajlara Erişme

Büyük bir mesaj halinde size gönderilmeden önce, aramanız sonucu eriştiğiniz mesajların konularını gözden geçirmek isterseniz, önce bir "index" komutu gönderebilir, mesajların konularını gözden geçirebilir, ve istediklerinizi seçebilirsiniz. Önce bir arama [isteği] gönderiniz:

Söz Dizimi

Örnek

```
//  
database search dd=rules  
// rules dd *  
search ANAHTAR SÖZCÜK in LİSTE ADI  
index
```

```
//  
database search dd=rules  
// rules dd *  
search Internet in PACS-L  
index
```

Araştırmanızda elde ettiğiniz ve sizi ilgilendiren mesajları belirledikten sonra, ilgili her mesajın numarasına göre basılması için LISTSERV'e bir mesaj göndermeniz gerekecektir. Bunun için aşağıdaki mesajı LISTSERV'e gönderebilirsiniz:

Söz Dizimi

Örnek

```
//  
database search dd=rules  
// rules dd *  
search ANAHTAR SÖZCÜK in LİSTE ADI  
print all of MESSAGE# MESSAGE#
```

```
//  
database search dd=rules  
// rules dd *  
search Internet in PACS-L  
print all of 2357 3461 3465
```

İleri Arama Seçenekleri

LISTSERV yazılımı, temel anahtar kelime aramasından başka işlevler de sağlar. Araştırma cümlesinin sonuna "from YR/MNTH/DAY to YR/MNTH/DAY" ifadesi eklenerek bir tarih sınırlaması yapmak olanaklıdır. Örneğin "Search Internet in PACS-L from 92/1/1 to 92/6/30". Ya da özel bir tarihten sonraki her mesajı belirleyebilirsiniz (Örneğin, "Search Internet in PACS-L since 91/1/1"). Ayrıca özel bir ayda, haftada ya da günde postalanan bütün mesajları bulmak için (*) karakterini kullanabilirsiniz. (Örneğin, "Search * in PACS-L from 92/6/30 to 92/6/30") İki araştırma terimi tamamlandığında, bu Boole [mantığındaki] "ve" olarak ele alınır. Yani "Internet catalog" arama terimleri sadece her iki kelimenin bulunduğu mesajlara erişim sağlar. Ayrıca arama dizilerinde "veya" ve "değil" gibi operatörlerin yanısıra, terimlerin uygun bir biçimde gruplanması için parantezler de kullanılabilir.

Muhtemel araştırma komutlarını ayrıntılı olarak gösteren bir belge elde etmek için LISTSERV yazılımı kullanan herhangi bir anasistem bilgisayara INFO DATABASE mesajını gönderiniz (örneğin, LISTSERV@bitnic.edu.com.edu). LISTSERV'le ilgili diğer mevcut belgeleri öğrenmek için INFO komutunu gönderin. Size dönecek mesaj, LISTSERV'e uygun GET komutu göndermekle elde edilecek genel bilgi dosyalarını listeleyecektir. (örnek: LISTSERV Command Reference Card'a erişmek için, GET LISTSERV REFCARD).

E-posta Önerileri: Elektronik Tartışmalar

Giriş

Bütün Tartışmalar Eşit Değildir

Tartışmaların Niteliği Çok Değişiktir

Aşırılığa Kaçılmamalıdır

Elektronik tartışmalar ya da “listeler” ilginç ve bilgilendirici olabilir ve profesyonel gelişmenize katkıda bulunabilir. Aynı zamanda zaman tüketici, sıkıcı ve hatta yararsız olabilirler. Bu tartışmaların yararlı ya da yararsız olması çeşitli etkenlere bağlıdır. Bunlardan bazıları aşağıda tartışılmaktadır.

Elektronik tartışmalar kontrollü ya da kontrolsüz olabilir. Kontrollü tartışmada, liste sahibi önce tartışmaya gönderilen bütün mesajları alır, ilgisiz ya da listeye yanlışlıkla gönderilmiş olanları ayıkladıktan sonra kalanları tartışma listesine iletir. Tartışma çok sıkı kontrol ediliyorsa (örnek, PACS-L) listenin yöneticisi aynı konudaki mesajları tek mesaja indirgeyip bütün abonelere gönderir. Kontrolsüz tartışmalarda bazen yanlış yönlendirme mesajları, abone olmak isteyen ya da abonelikten ayrılmak isteyenlerin mesajları, tartışmaya uygun olmayan mesajlar (konferans ya da ilgisiz konulardaki reklam yayını gibi) posta kutunuzu doldurabilir. Bu yüzden, genel olarak, kontrollü tartışmalar, kontrolsüzlara yeğlenir.

Tüm tartışmalar eşit yaratılmadıkları gibi, tartışmaların niteliği de eşit değildir. Bir tartışma yalnızca o tartışmayı yapanlar kadar iyidir ve her abone listesi farklıdır. Ayrıca çok az sayıda abonenin tartışmaya katkılarının belirleyici olduğunu görebilirsiniz. Tartışmaya sık katılanlar ilginç, bilgilendirici, düşündürücü yorum ve bilgi sunamazlarsa, tartışma bu durumdan olumsuz olarak etkilenecektir. Mesajınızı göndermeden önce kendi yargınızı kullanın ve iyi düşünün. Mesajınız tartışmaya anlamlı bir katkıda bulunacak mıdır? Diğerleri onda anlamlı bir şeyler bulacak mıdır? “Benimsiyorum”, ya da “çok doğru” gibi mesajlar göndermekten sakının, iyi bir “ağ vatandaşı” olun.

Çok çeşitli konularda binlerce elektronik tartışma vardır. Örneğin, sadece kütüphanecilikte belirli bir satıcının otomatik sisteminin tartışılmasından, kullanıcıların erişimi olan bilgisayar sistemlerinin tartışılmasına kadar düzinelerce tartışma vardır. Konunuzla ilgili olsun ya da olmasın bir çok tartışmaya abone olmak kolay, hatta çok kolaydır. Sizin için bir listenin ne zaman verimli, ne zaman verimsiz olduğu yolunda bir duygu geliştirin. Daha düşük “sinyal” (yararlı mesajlar) - “gürültü” (yararsız mesajlar) oramı olan listelerden çıkın. Bir listeye ilk kez katılırken, bir süre tartışmaların niteliğini bilinçli olarak izleyin ve ne beklediğinizi belirleyin. Tartışmalara girmekle kendinizi özgür hissedin ve gereksinimlerinizi karşılanmadığını gördüğünüzde abonelikten ayrılın. Elektronik tartışmalar çekici olabilir ve alışkanlık yapabilir, ancak yapacak başka işleriniz olduğunu da unutmayın.

Karşılıklı Filtreleme Düzenlemeleri Yapın

Usenet Haberleri ile Tartışmaları Okuyun

Basitliği Tercih Edin

Yanıt (reply) İşlevini Kullanırken Dikkatli Olunuz

Abone olmadığınız listelerden ilgilenebileceklerinizi size gönderecek meslektaşlarla anlaşmak, ilgisiz tartışmalara zaman ayırmamak için etkili bir yöntemdir. Diğlerinin neyle ilgileneceğini bilmek kaydıyla, aynı şeyi, siz de onlar için yapabilirsiniz. Büyük grup düzenlemeleri olanaklıdır, ancak kime neyin ilginç geldiği gerçeğini belirlemek zordur. Rastgele keşfin yararı da yabana atılmamalıdır.

Birçok Internet sitesi, haber grubu da olarak bilinen Usenet haberlerine erişim sağlar. Kayda değer BITNET listelerinin çoğu Usenet haberlerine geçit sağlar. Yani kişisel bir mektup olarak gönderilmiş gibi değil bir bülten tahtasına sergilenmiş gibi, bir elektronik tartışmaya gönderilmiş bütün postaları okuyabilirsiniz. Bir "readnews" (haberokuma) oturumu başlatarak, okumak istediğiniz ve readnews yazılımının sağladığı diğer işlevleri kullanabileceğiniz bir bülten tahtasını ya da tartışmayı seçebilirsiniz. Örneğin, sizi ilgilendirmeyen bir mesaj okuduğunuzda o mesaja sonradan yanıt içeren bütün mesajları silebilirsiniz. Bu yolla bütün tartışma boyunca ilgisiz mesajlardan kolaylıkla kurtulabilirsiniz. Kişisel posta durumunda ise, mesajlar posta kutunuzda grup biçiminde toplanmadıkça -ki bu imkansız-, her mesajın bireysel olarak silinmesi gerekecektir. "Readnews" yazılımı size e-posta tartışma listelerinden daha yararlı olabilecek baska özellikler de sunar.

Bir elektronik tartışmaya mesaj gönderilirken basitlik yeğlenmelidir. Sorununuzu, görüşünüzü ve önerinizi basit ve doğrudan ifade edin. Mesajınızı okuyan kişinin sizin kadar meşgul olabileceğini, uzun mesajlardan sıkılabileceğini varsayın. Meslektaşlarınızın saygısı, büyük olasılıkla, bu ortamı dikkatli bir şekilde kullanmakla kazanılacaktır.

Hemen hemen bütün e-posta yazılımlarının, hızlı ve kolay yanıt vermenizi sağlayan bir komutu vardır. Yazılım mesajı "from" (-den) alanını "to" (-e)'ye çevirir ve "subject" (konu) alanının önüne "Re:" (referans) koyar. Bu normal olarak size zamandan tasarruf sağlayan çok güzel bir özelliktir. Elektronik tartışmalardan gelen postada ise bu özellik soruna yol açacak cinstendir. Bir mektubu yanıtlamak çok kolay olduğundan, bir mesajı geldiği yere çevirebilir ve hangi adrese gitmesi gerektiğini tam kestiremeden yanıt gönderirsiniz. Bunun nedeni "from" (mesajın geldiği yer) alanının birden fazla adrese sahip olabilmesidir: Mesajı gönderen kişinin adresi ya da size iletilen elektronik tartışmanın adresi. Bu nedenle, siz mesajı gönderen kişiye doğrudan bir yanıt vermek isterken, yanıt fonksiyonunu elektronik tartışmanın adresini geriye çevirdiği için, ilgisiz binlerce kişiye çok kişisel bir mesaj gönderir duruma düşebilirsiniz (ki birçokları bunu yapıyor). Bu olasılığa yaklaşmamak daha iyi.

Seçici Olun

Mesajlarınızın Konusunu Belirtin

Ne okuyacağınızı seçmede, seçici olmayı öğrenin. Eğer bir mesajın konusu sizi ilgilendirmiyorsa, onu okumadan silin. Tasarruf ettiğiniz zamanı, ilgili olduğunuz mesajları okuyarak ve bunlara karşılık vererek daha verimli olarak kullanabileceğinizi göreceksiniz.

Özgün bir mesaj yazmaya başladığınızda (herhangi bir kişinin yorumuna karşılık değil), mesajınıza kısa bir tanımlayıcı konu veriniz. Birisinin özgür yorumlarına karşılık verirken ya da özel bir konuya katkıda bulunurken mevcut konuyu (subject) kullanın. Bu şekilde ilgili kişiler yorumlarınızı kaçırmadan tartışmanın gelişimini izleyebilirler.

Giriş

Elektronik dergiler oldukça yeni, ancak hızla gelişen bir olgudur. "Elektronik dergiler" terimi, çoğu kez çok çeşitli süreli yayın türlerini kapsar biçimde kullanılır: Haber bültenleri, dergiler, hakemli dergiler ve basılı karşılığı bulunmayan yeni tür yayınlar. Belgelerin binlerce aboneye e-posta ile kolayca ve hızlıca iletilebilmesi, dergilerin geleneksel olarak sağladığı kısa ve güncel bilgi iletimine uygun düşmektedir.

Elektronik dergilerin çoğu sadece metin (text)den ibaret olduğu halde (grafik, formül, şekil yoktur), gittikçe artan bir oranda, bilgi diğer biçimlerde sağlanmaktadır. Bu yayınlara abonelik, tipik olarak, elektronik tartışmalara abone olmaya benzer. LISTSERV yazılımınca desteklenen dergilere abonelik için ilgili bilgisayara bir LISTSERV abone komutu gönderilmesi, bir dergiyi almak için yeterlidir. İnternet postası ile dağıtılan dergiler için, birisinin adınızı abone listesine ekleyebileceği özel bir adrese bir mesaj göndermeniz gerekecektir. Bazı elektronik dergiler abonelik için bir ücret gerektirirken, çoğu ücret talep etmez.

Ayrıntılı Bilgi İçin Bakınız

Bailey, Charles W., Jr. "Electronic Publishing on Networks: A Selective Bibliography." *Public-Access Computer Systems Review* 3 (2) (1992): 13-20. [LISTSERV@uhupvm1.uh.edu adresine "GET BAILEY PRV3N2 F=MAIL" mesajı gönderilerek elde edilebilir.]

———. "Electronic Publishing on Networks: Part II of A Selective Bibliography." *Public-Access Computer Systems Review* 5 (2) (1994): 5-14. [LISTSERV@uhupvm1.uh.edu adresine "GET BAILEY PRV5N2 F=MAIL" mesajı gönderilerek elde edilebilir.]

———. "Network-Based Electronic Serials." *Information Technology and Libraries* 11 (1) (March 1992): 29-35.

Cook, Brian, ed. *The Electronic Journal: The Future of Serials-Based Information*. New York : Haworth Press, 1992.

Public-Access Computer Systems Review, vol.2, no:1 (1991). PACS Review'un bu özel sayısı elektronik dergilere ayrılmıştır. Aşağıda belirtilen rehber (strangelove/Kovacs) bu sayıdaki makalelerin özetlerini ve dosyalarına erişim komutlarını kapsar.

Robison, David F.W., "The Changing States of *Current Cites*: The Evolution of an Electronic Journal." *Computers in Libraries* 13 (June 1993): 21-26.

Strangelove, Michael, and Diane Kovacs. *Directory of Electronic Journals, Newsletters and Academic Discussion Lists*. 4th ed. Washington, DC: Association of Research Libraries, Office of Scientific & Academic Publishing, 1994.

Alıştırma: Yeni Başlayanlar

Görev

- Bu alıştırma sizin e-posta özellikleriyle aşinalık sağlamanızı amaçlamaktadır.

Yöntem

Aşağıdaki araştırmayı yapmak için yerel e-posta yazılımınızın el kitabını bulundurmanız ya da sistem destek personeline başvurmanız gerekecektir. Çünkü, e-posta görevlerini yerine getirmek için kullanılan komutlar değişebilir.

Önce

Posta alıştırma almayı ve onları yanıtlamayı kabul eden 2-3 kişilik bir grup oluşturun. Aşağıdaki alıştırma siz "A", takım arkadaşlarınız ise "B" ve "C" olarak ele alınacaktır. Bir takım oluşturamazsanız mesajları kendinize gönderiniz.

Gönderdiğiniz Her Mesaj İçin

Konu (subject) kısmında, yaptığınız alıştırma belirtin.

Örnek: Konu: Alıştırma 3- Forwarding (iletme)

Aşağıdaki özellikleri kullanarak uygulama yapın (yerel e-posta yazılım komutlarını kullanarak)

1. cc: B'ye bir mesaj gönderin, kopyalarını da C'ye ve kendinize. Mesajda B'ye, size bir mesaj yazmasını söyleyin.
2. bcc: B'ye bir mesaj "kör kopyasını" (blind copy)* da kendinize gönderin.
3. forward: B'den aldığınız bir mesajı C'ye iletin.
4. reply: B ya da C'den bir mesaj aldığınızda otomatik yanıt vermek için "reply" (yanıt) komutunu kullanın.
5. multiple addresses (birden çok adres): Tek bir mesajı B ve C'ye aynı anda gönderin.
6. save (kaydetme): Bir mesajı hesabınıza veya bilgisayarınıza kaydedin.
7. send a file (dosya gönderme): B ya da C'ye (gönderirken yazdığınız bir mesaj değil de) bir dosya gönderin.

* Bir yere gönderilen mesajı, o kişinin haberi olmadan bir başkasına da göndermek.

Alıştırma: Bütün Düzeyler

Not

Bu alıştırma PINE e-posta yazılımı için hazırlanmıştır. Alıştırma yaparken uygun komutlar için el kitabına veya yerel bilgisayar destek personeline gereksinim duyabilirsiniz.

Problem

Bir meslektaşımızın e-posta adresini bulun.

Görev

Meslektaşımızın hangi tartışma gruplarına abone olabileceğini tahmin edin. Sonra listserv@node adresine, o tartışma grubuna abone olanların bir listesini elde etmek için REV (review: gözden geçirme) komutunu gönderin. Aşağıdaki örnekte meslektaşlarımızın bir LIBRARY (kütüphane) tartışmasına aboneliğini varsaydık.

Yöntem

Yazılan Şey	Anlamı
1. PINE e-posta yazılımını başlatın.	[Sistem "prompt"unda "pine" yazıp return'e basın]
2. E-posta yazmak için "C"yi seçin.	[Bu, yeni bir mesaj başlatır]
3. "To" alanına listserv@miamiu.muohio.edu girin.	[Bu, LISTSERV yazılımına bir mesaj gönderir]
4. Diğer başlık alanlarını geçerek mesaj kısmına gelmek için aşağı ok tuşunu kullanın.	[Konu gerekmez]
5. Mesaj bünyesine aşağıdakini girin. REV LIBRARY	[LIBRARY tartışma grubunun abone listesini ister]
6. "Kontrol" tuşuyla eş zamanlı olarak x tuşuna basın. Mesajınızı göndermek isterseniz "evet" yanıtı için "y" tuşuna basın.	[Bu, mesajınızı gönderir]

Bir karşılık almak için birkaç dakikadan bir saate kadar değişen bir süre gerekeceğini unutmayın. Ağ trafiğinin durumu ve başvuru bilgisayarların kullanım yoğunluğu, bekleme süresini etkileyen değişkenlerdir. Sonuçta iki mesaj almalısınız:

- görevin nasıl gerçekleştiğini anlatan bir e-posta mesajı
- asıl çıktı dosyası, o listeye ilgili abonelerin listesini veya özet bilgiyi kapsar (her liste, bütün abonelerin listesini elde etmenize olanak sağlamaz).

Dosya, posta kutunuza geldiğinde, mesaja bakarken kontrol tuşuna ve "w" tuşuna aynı anda basarak, mesajda geçen belli bir aboneyi araştırabilirsiniz. O zaman bir "prompt" gelir ve aramak istediğiniz anahtar sözcüğü girmenizi ister.

Alıştırma: Bütün Düzeyler

Not

Bu alıştırma PINE e-posta yazılımı için hazırlanmıştır. Alıştırmayı yaparken uygun komutlar için el kitabına veya yerel bilgisayar destek personeline gereksinim duyabilirsiniz.

Problem

Belli bir konudaki bütün LISTSERV listelerini elde etmek istiyorsunuz.

Görev

Elektronik tartışmaların global listesini arayın.

Yöntem

Yazılan Şey	Anlamı
1. PINE e-posta yazılımını başlatın.	[Sistem "prompt"unda "pine" yazıp return'e basın]
2. E-posta yazmak için "C"yi seçin.	[Bu, yeni bir mesaj başlatır]
3. "To" alanına listserv@listserv.net girin.	[Bu, LISTSERV yazılımına bir mesaj gönderir]
4. Diğer başlık alanlarını geçerek mesaj kısmına gelmek için aşağı ok tuşunu kullanın.	[Konu gerekmez]
5. Mesaj bünyesine aşağıdakini girin. list global/anahtar sözcük <i>Aramak istediğiniz kelime/ler ile yukarıdaki "anahtar sözcük" ü değiştirin.</i>	[Bu, sizin aramanız]
6. "Kontrol" tuşuyla eş zamanlı olarak x tuşuna basın. Mesajınızı göndermek isterseniz "evet" yanıtı için "y" tuşuna basın.	[Bu, mesajınızı gönderir]

Bir süre sonra iki mesaj alacaksınız:

- İşin nasıl gittiğini belirten bir e-posta mesajı
- arama sonucu

Arama sonucu, başlıklarında arama kelimeleriniz geçen LISTSERV yazılımındaki tüm elektronik tartışmaların bir listesi olacaktır. Mesajla birlikte listedeki tartışmalara nasıl abone olunabileceğine ilişkin bilgiler bulunacaktır.

Kişisel Hazırlık Denetim Listesi

Hazırlığınız

Bu denetim listesi e-posta kullanmaya hazırlanırken dikkate almanız gereken bazı konuları ve temel sorunları içermektedir.

E-posta yazılımının neleri gerçekleştirmesini istiyorum?

- kolay yanıt ve iletme işlevleri ve uzun adresler için kolayca takma ad yaratabilme yeteneği;
- mönüye mi (örnek, PINE) yoksa komuta dayalı (örnek UNIX posta) arabirim (inter-face) mi?
- E-posta mesajlarına “metin türünde olmayan” (nontextual) bilginin eklenmesi (MIME Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız).

E-posta ile İletişimde Bulunacağım Kişileri Nasıl Belirleyebilirim?

- telefonla ve konferanslarda e-posta adresleri toplayarak;
- örgütünüzde e-posta adreslerini gösteren bir rehberin bulunup bulunmadığını kontrol ederek; ve
- iş kartınıza e-posta adresini ekleyerek.

Ne Tür Elektronik Tartışma Listeleri Benimle İlgilidir?

- *The Internet Yellow Pages* gibi bir kaynağı araştırın;
- Meslektaşlarınıza, kimlerin tartışma listelerine abone olabileceğini sorun; ve
- Konuya yönelik kılavuzlar için Internet kaynaklarına başvurun (örneğin: Michigan Clearinghouse on Subject-Oriented Guides-gopher adresi una.hh.umich.edu 70).

Sağlayıcı Desteği

Internet sağlayıcım, e-posta için ne tür destek sağlar?

- “ipucu sayfaları” (cheat sheets) özetleri de dahil dokümantasyona bak;
- dönen postacıyla ilgili sorunların çözümünde yardımcı olabilecek bir kişi olup olmadığını araştır;
- mesajları depolamada kullanılabilecek diskin sınırlarını araştır.

E **Internet** **Uzaktan Giriş** **(Telnet)**

- Uzaktan Giriş (Remote Login) Giriş
- Telnet Komut Özeti
- Telnet'e İlişkin Yararlı Bilgiler
- Alıştırma
- Kişisel Hazırlık Denetim Listesi

Uzaktan Giriş (Remote Login) Giriş

Giriş

Telnet protokolünün sağladığı uzaktan giriş (remote login) işlevi TCP/IP protokol dizisinin bir parçasıdır. Telnet bir ağ kullanıcısının uzaktaki bir bilgisayarla bağlantısını ve yerel bilgisayarlarını uzaktaki makinenin bir terminali olarak kullanımını olanaklı kılar. E-posta ve FTP kullanımında, yerel sisteminiz esas olarak uzak bir makine ile etkileşiminizi düzenler. Etkileşimli bir Telnet oturumunda ise, bağlantı bir kez sağlandıktan sonra yerel sistem "saydamlaşır" ve uzak sisteme doğrudan bağlıymış gibi çalışırsınız. Bu özellik bazen etkileşimli bağlantı olarak adlandırılır.

Uzaktan girişin mantıken iki farklı özelliği vardır:

Önceden Belirlenen Erişim: Telnet olanaklarıyla bir ağdaki makineye bağlandığınız sürece, önceden kullanım izniniz (yani bir kullanıcı kodu [login ID] ve bir şifre) bulunan her makineye uzaktan erişim yapabilir, yerel olarak ya da telefonla erişip kullanabilirsiniz. Dialog, RLIN ve OCLC bu tür sistemlere örnektir.

Kamuya Açık Erişim (Public Access): Bir ağdaki makineye bağlandığınız sürece çevrimiçi katalog (OPAC-Online Public Access Catalog), kampus bilgi sistemleri v.b. gibi veri tabanlarına girebilir ve araştırabilirsiniz. Bazen bilinen bir erişim kimliği ve şifresi gerekebilir. Bu bilgisayarlı bilgi kaynaklarına Telnet erişimi genellikle öyle düzenlenmiştir ki, yalnızca veri tabanını aramak için sistemi kullanabilirsiniz. Ayrıca, genel olarak erişim için özel bir izne gerek yoktur, giriş (login) süreci otomatiktir. Bazı durumlarda, yalnızca yerel erişime izin verildiğinden, uzak makineye (remote machine) erişiminiz kabul edilmeyebilir.

rlogin

rlogin, UNIX makinelerini (4.3 BSD ile çalışan) TCP/IP kullanarak bir terminal bağlantısı kurmalarını sağlayan bir programdır. Bu yüzden Telnet'e benzerdir, ancak UNIX makineleri arasında UNIX-özel bilgisini geçirir.

Telnet Kullanımı

Bir Telnet oturumuna başlamadan önce, aşağıdakilere gereksinim duyacaksınız:

- Telnet hizmeti sağlayan yerel bir makineye erişim
- erişmeyi denediğiniz bilgisayarın Internet adı ya da adresi -özellikle *Başlayanlar İçin Önemli Bilgi* bölümündeki kaynakçada listelenen kılavuzlar için bu durum zorunludur; ve
- bazı temel komutlar hakkında bilgi - aşağıda tanımlandığı gibi.

Internet üzerindeki uzak bir makineye bağlanmak için bilgisayarınıza "telnet <makine adı veya sayısal adres>" komutunu giriniz. Örneğin:

```
telnet 192.35.222.222
```

gibi bir komut size Kaliforniya Üniversitesi'ndeki MELVYL kütüphane kataloğuna bağlayacaktır. (ayrıntılı bilgi için Şebekeleşmeye Genel Bakış

Telnet Kullanımı (devam)

bölümündeki “Adlar ve Adresler” kısmına bakınız). Uzak makinede bir hesabınız varsa, ya da erişim serbest ise (bir çok Internet veri tabanında olduğu gibi), uzak anasistemi kullanabilirsiniz. Çıkmak için, sistemin sağladığı çıkış (logoff) komutunu kullanın, Telnet’in yerel uygulamalarında farklılıklar bulunabilir, bu yüzden sorunla karşılaşırsanız yerel bilgisayar merkezine başvurun.

Başka bir seçenek özel bir makine tanımlamadan komut olarak `telnet` yazarak, Telnet’e başlamaktır. Bu noktada, Telnet prompt’undan, uzak bir bilgisayardan bir Telnet oturumu “açmak” dahil çeşitli komutlar verebilirsiniz. Örneğin Telnet prompt’undan vereceğiniz aşağıdaki komut da sizi MELVYL kataloğuna bağlayacaktır:

```
telnet> open melvyl.ucop.edu
```

Telnet Komut Özeti

Not

Telnet uygulamalarının büyük çoğunluğu burada verilen komutlara benzer, ancak bu örnekler Unix-tabanlı Telnet'ten alınmıştır.

Giriş

Bir makine adresi olmaksızın telnet girerseniz, Telnet Servisi başlatılacak ve "telnet>" prompt'unu göreceksiniz. "?" tuşuna basınca Telnet komutlarının bir listesini elde edeceksiniz. Bir Telnet oturumunun ortasındaysanız ve aşağıdaki komutları kullanmak isterseniz, öncelikle "telnet>" prompt'una çıkmalısınız. Bunu yapmak için çıkış (escape) sekansını giriniz "çoğu zaman Ctrl]" tuşudur, ama "display" girerek ayarları kontrol ediniz.

Temel Komutlar ("telnet>" prompt'unda girilecek)

open <makine adresi>

Uzak bir makine ile bağlantı sağlar. Makine adresi ya alan adı adresi (örnek; pac.carl.org) veya sayısal adres (192.54.81.128) olarak tanımlanabilir.

close

Uzak makine ile bağlantıyı sona erdirir.

quit

Telnet'ten çıkılmasını sağlar.

display

Oturum parametrelerinizi gösterir.

set <parametre>

Oturum parametrelerine ayarlar (örneğin, "set escape <tuş>" komutu tanımlanan tuş çıkış (escape) tuşu olarak ayarlar.

status

Statü bilgisini gösterir.

toggle

İşletim parametrelerini gösterir. (Daha fazlası için "toggle?")

z

Telnet'i geçici olarak durdurur.

?

Yardım bilgisini gösterir.

Bir uzak oturumun (remote session) bir "escape" komutu (genellikle kontrol tuşuna ve sağ parantez (]) tuşuna basılarak) ile kesilebileceğini unutmayın.

Telnet'le İlgili Öneriler

**Olduğunuzdan
daha farklı
nasıl hareket
edersiniz**

Bağlantı Noktaları

Sorunları Çözmek

Bazı uzak sistemler, bilgisayarımızın belirli bir terminalin özelliklerini taşımasını gerektirir. Örneğin, bazı sistemler bilgisayarımız bir VT100 terminali olarak işlev gördüğünde çok daha iyi çalışırlar. Diğer sistemler çeşitli terminal tiplerini destekleyebilirler. IBM sistemleri, genellikle tn3270 olarak bilinen özel bir Telnet biçimini kullanmanızı gerektirir. tn3270 bilgisayarımızın bir IBM 3270 terminali gibi işlev görmesini sağlar. Bu sistemlere bağlanmak için tn3270'e sahip olmanız gerekir ve onu telnet komutu (örneğin, tn3270 <makine adı veya sayısal adres>) yerine kullanabilirsiniz. Bu yetenek, klavyenizdeki tuşlara özel olanaklar sağlayacağından, önemli fonksiyonların bir kopyasını ya da bir planı tn3270 aldığınız yerden temin etmelisiniz.

Bir uzak anasistem, bazen, bağlantınızı garanti etmek için makine adresine ek olarak bir bağlantı noktası numarası gerektirecektir. Bu numaralar, gerekli olduğunda, uzak sisteme ait bilgi de listelenecek ve telnet'in başlangıcına ya da "open" komutuna eklenecektir. Örneğin Michigan Üniversitesi'nin "Weather Underground" servisi için bağlantı noktası (port) 3000'e aşağıdaki biçimde başvurabilirsiniz:

```
telnet> open downwind.sprl.umich.edu 3000
```

Uyarıyı hak edecek kadar çeşitli sorunlar olacaktır. Telnet hata (error) mesajları genellikle bilgi verici ve anlaşılır olmasına karşın, aşağıdaki mesajlara hazırlıklı olmalıyız:

- *Unknown host*- Ağınız ya makine adını (örnek: hollis.harvard.edu) sayısal adrese çeviremedi ya da adı ve adresi yanlış yazdınız. Sayısal adresi kullanarak komutu yeniden deneyiniz.
- *Connection refused*- Uzak bilgisayar ya gerektiği gibi işlev görmüyor ya da diğer bir oturum için elverişli değildir. Özellikle çok kullanılan sistemlerde bu durum mümkündür (iş saatlerinde).
- *Connection dropped*- Ağla ya da uzak anasistemle bir sorun oturumu bitirebilir. Yapabileceğiniz tek şey süreci yeniden başlatmaktır. Belki de sorunun çözümü için birkaç dakika (ya da saatler!) beklemek gerekebilir.

Silme ve Enter/satır besleme karakterleri bazı sistemlerce tanınmayabilir. Hangi tuşa silme işlevi yüklendiğini görmek için "set" ve "set ?" yerel komutlarını giriniz.

Diğer ortak sorun, uzak sistemden nasıl çıkılacağını bilmemektir. Başka türlü açıkça belirtilmemişse "quit", "exit", "bye", "end", "logout" ve "logoff" gibi sık kullanılan komutları deneyin. Son çare olarak, biraz ilerde sözü edilen evrensel bir Telnet "escape" karakterini ve sonra da Telnet "close" komutunu kullanabilirsiniz. Bu durum, bazen, uzak sistemin sizin bağlantınızın hâlâ sürdüğü sonucunu çıkarabileceği için, hiç bir yöntemin başarı sağlamadığı durumlarda bu komutlar kullanılmalıdır.

Herşey Başarısızlıkla Sonuçlanırsa, “escape!”

Bir uzak oturum esnasında yerel makinenizde çalışan Telnet programına komutlar vermek yararlı hatta gerekli olabilir. Örneğin, oturumun statüsünü (status) kontrol etmek isteyebilirsiniz. Bunun için Telnet yazılımı, tanımlanan özel bir çıkış (escape) karakterini (genellikle Ctrl J veya Ctrl ^) sağlar. Bu karakter girildiğinde, sadece uzak sisteme iletilmez, aynı zamanda Telnet tarafından bağlantının geçici bir süre durdurulması olarak yorumlanır. Bu sizi Telnet prompt'una döndürür. Oradan “close” ve “quit” dahil Telnet komutlarını kullanabilirsiniz. Bu yöntem, sıkışan bir uzak oturumu bitirmekte ya da çıkış için başka yol bulamadığınızda güvenilir bir yoldur.

Alıştırma: Bütün Düzeyler

Görev

Bu alıştırma, size uzak veri tabanlarından elde edebileceğiniz çeşitli bilgilerle ilgili bir fikir vermeyi tasarlamaktadır.

1. Aşağıdaki listede belirtilen veri tabanlarından birini seçin. Sizin için ilginç olanı tercih edin.
2. Seçilen veri tabanına bağlanmak için, adresi ve (gerekliyse) login'i kullanarak, Telnet'i kullanın.
3. Çevrimiçi olarak sunulan yardım (help) ekranlarını ve arama komutlarını izleyin.
4. Gözlemlerinizi hakkında not alın: Kullanımın kolaylığı veya zorluğu; bulmayı gereksindiğiniz şeylerdeki başarı veya başarısızlık v.b. Gözlemlerinizi, gruba kısaca tanımlamayı planlayın.

Eğiticiler: Telnet uygulamasını gösterin, önemli komut ve işlemleri gündeme getirin. Bu alıştırmayı, katılımcıların diledikleri kaynağı seçebileceklerini söyleyerek başlatın. Alıştırma yapılırken, katılımcılarından gelecek soruları yanıtlamak için sınıfta dolaşın. Daha sonraki bir oturumda tartışmak üzere sorunları ve başarıları not edin.

BAĞLANTI

Telnet uygulamanızı kullanarak aşağıdaki listedeki kaynaklardan biriyle bağlantı kurunuz.

BAĞLANTI KESME

Uzak sistemin sağladığı çıkış (logoff) komutunu kullanın. Pek çok şey denemeniz gerekebilir, örneğin: quit, logoff, logout, exit, end. Bunlardan hiçbirisi çalışmaz ise, yerel "close" bağlantı seçeneğini kullanmanız gerekebilir. Unix telnet'te kontrol tuşuna ve sağ parantez (]) tuşuna eş zamanlı olarak basın (not: Bu Unix telnet'in çoğu uygulamalarında çalışır, ancak standart değildir). Sonuç "telnet>" prompt'udur, "quit"e basın. Sonra yukarıdaki "login" komutlarını izleyin. MS Windows veya Macintosh OS içinden bir Telnet programı kullanıyorsanız, mönüyle bağlantıyı kesmek için uygun bir komut kullanın.

Açık Telnet Erişimi İçin Seçilmiş Kaynaklar

Aşağıdaki kaynaklara, Telnet aracılığıyla, ücretsiz erişilebilir. Eğer bir login veya anahtar kelime gerekiyorsa, ilgili sütunda gösterilmiştir. Login veya anahtar kelimelerin yokluğu, gerekmedikleri anlamını taşır. Bunlar sadece temsili sistemlerdir. Daha ayrıntılı Internet kaynak bilgisi için HYTELNET (Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız) veya LIBS (aşağıdaki "Library Catalogs" altındaki kısma bakınız) gibi kaynaklara başvurunuz.

**Açık Telnet
Erişimi İçin
Seçilmiş
Kaynaklar
(devam)**

Yer	Adres	Login; Şifre
<i>Havacılık ve Uzay</i> NASA Spacelink	spacelink.msfc.nasa.gov	guest
<i>Tarım</i> FDA Bulletin Board	fdabbs.fda.gov	bbs
Advenced Tech. Info. Network	caticsuf.csufresno.edu	public
Penn. State University	psupen.psu.edu	2-ltr state code
<i>Astronomi</i> Lunar&Planetary Institute	cass.jsc.nasa.gov	cass; online
<i>Kampus Bilgi Sistemleri</i> Rutgers University	info.rutgers.edu	
University of North Carolina	bbs.oit.unc.edu	launch
<i>Ekoloji</i> EcoGopher	ecosys.drdr.virginia.edu	gopher
<i>Coğrafya</i> Global Land Information System	glis.cr.usgs.gov	guest
<i>Gopher Sistemleri</i> [Çoğu Gopher sistemlerine erişim için bir istemci programa ihtiyaç vardır; bunlar için gerekmiyor.]		
EcoGopher	ecosys.drdr.virginia.edu	gopher
Library of Congress Gopher	marvel.loc.gov	marvel
Lund University, Sweden	hugin.ub2.lu.se	gopher
Swedish Univ. Network	info.sunet.se	gopher
University of Minnesota	consultant.micro.umn.edu	gopher
<i>Devlet Kuruluşları</i> FDA Bulletin Board	fdabbs.fda.gov	bbs
Global Land Information System	glis.cr.usgs.gov	guest
Library of Congress Catalog	locis.loc.gov	
Library of Congress Gopher	marvel.loc.gov	marvel
Lunar/Planetary Institute	cass.jsc.nasa.gov	cass; online
NASA Spacelink	spacelink.msfc.nasa.gov	guest
Nuclear Data Center	bnlnd2.dne.bnl.gov	nmdc
<i>Tarih</i> HNSource	hnsorce.cc.ukans.edu	history
<i>Hukuk</i> Cornell Law School	fatty.law.cornell.edu	www
IU School of Law	www.law.indiana.edu	www
Lawnet	lawnet.law.columbia.edu	lawnet

**Açık Telnet
Erişimi İçin
Seçilmiş
Kaynaklar
(devam)**

Yer	Adres	Login; Şifre
<i>Kütüphane Katalogları</i>		
Colorado Assoc. of Research Lib.	pac.carl.org	pac
Library of Congress Catalog	locis.loc.gov	locis
LIBS gateway system	vax.sonoma.edu	libs
MELVYL (UC-Wide Catalog)	melvyl.ucop.edu	
National Library of Medicine	locator.nlm.nih.gov	locator
New York State Library	nysl.nysed.gov	catalog
<i>Kütüphane Bilgisi</i>		
Coalition for Networked Infor.	a.cni.org	brsuser
<i>Matematik</i>		
American Mathematical Society	e-math.ams.org	e-math; e-math
<i>Ağ Bilgisi</i>		
Internet Network Info. Center	ds.internic.net	guest
<i>Fizik</i>		
Advanced X-Ray Astroph. Fac.	asc.harvard.edu	ascinfo
Periodic Table of Elements	camms2.caos.kun.nl 2034	
<i>Hava Durumu</i>		
Weather Underground	downwind.sprl.umich.edu 3000	
<i>Geniş Alan Bilgi Sistemleri (WAIS)</i>		
[Çoğu WAIS sistemlerine erişim için istemci programa ihtiyaç vardır; bunun için gerekmiyor.]		
Univ. of North Carolina SunSITE	sunsite.unc.edu	swais
<i>World-Wide Web Sistemleri</i>		
[Çoğu WEB sistemlerine erişim için istemci programa ihtiyaç vardır; bunun için gerekmiyor.]		
IU School of Law	www.law.indiana.edu	www
W3 Organization	telnet.w3.org	

Kişisel Hazırlık Denetim Listesi

Hazırlığınız

Bu denetim listesi, Telnet kullanmaya hazırlanırken dikkate almanız gereken konuları ve temel soruları içermektedir.

Hangi Telnet adresleri benimle ilgilidir?

- Telnet’le ilgili bölümden, alıştırma sayfalarında verilen örnekleri gözden geçirin;
- kaynakları listeleyen *The Internet Yellow Pages* gibi kitaplara bakın; ve
- Gopher ve World-Wide Web gibi sunucu yazılımlarına Telnet erişimini araştırın.

Telnet Hatalarından Nasıl Kaçınabilirim?

- çıkış bilgisi için açılış ekranını inceleyin;
- Telnet yazılımının sağladığı komutları gözden geçirin (Unix Telnet için telnet> prompt’undaki “?” komutu, bir komutlar listesi gösterecektir).
- Telnet’i, uzak sistemin muhtemelen çok meşgul olmadığı zamanlarda kullanın.

Bulduğum Değerli Bilgileri Nasıl Yakalayabilirim?

- bir “log” veya “capture” özelliği için iletişim yazılımınızı gözden geçirin;
- bazı anasistem bilgisayarları, bir dosyayı postalamanıza veya araştırmanızın sonuçlarını e-posta ile kendinize göndermenize olanak sağlar.

Internet Sağlayıcısının Desteği

Internet servisinin sağladığı Telnet yazılımı hangi özellikleri taşır?

- “interrupt” veya “close connection” komutu nedir;
- IBM anasistemlere bağlanmak için tn3270 var mıdır?

Notlar

F Internet Dosya Aktarımı (FTP)

- FTP'ye Giriş
- FTP Komut Özeti
- Dosyaların İndirilmesi
(Downloading) ve Çevrilmesi
- FTP ile İlgili Öneriler
- Yaygın FTP Dosya Uzantıları
- Alıştırmalar
- Kişisel Hazırlık Denetim Listesi

FTP'ye Giriş

Giriş

Internet'e bağlı bir bilgisayardan diğerine dosya aktarma işlemi Dosya Aktarım Protokolü (File Transfer Protocol ya da FTP) ile gerçekleştirilir. Bu protokol "Yorum İstekleri" (Request for Comments, RFC) dizisindeki ağ protokol belgeleriyle tanımlanır (Ayrıntılı bilgi için Kısa Bilgi Sayfalarına başvurun). Bununla birlikte ağ protokol belgesinin tanımı alt düzey bir tanımdır ve bu aktarım olurken bilgisayarların nasıl iletişim kuracağını belirtir. Kullanıcı arabirimi ya da ağ kullanıcısının dosya aktarımı için kullanması gereken komutlar bu belgelerde iyi tanımlanmamıştır. Bunun yerine, çoğu bilgisayarın anladığı ve desteklediği ortak bir komut seti gelişmiştir. Ayrıca, ağ kullanıcılarının FTP kullanarak dosya aktarımı için çok çeşitli diğer yöntemler de vardır. Örneğin, Internet'e doğrudan bağlanan kişisel bilgisayarlı kullanıcılar için dosya aktarımını kolaylıkla yapan pek çok FTP programı mevcuttur. Ne var ki, Internet kullanıcılarının çoğunun doğrudan bağlantıları bulunmadığından, aşağıdaki komut setlerinden birini ya da oldukça benzer birini kullanmalıdırlar.

Adsız FTP

Bir bilgisayardan diğerine dosya aktarmak için, aktarmak istediğiniz dosyaların bulunduğu bilgisayarla bağlantı kurulması gerekir. Normal olarak, ancak üzerinde hesabınız bulunan bir bilgisayarla bağlantınıza izin verilir. Ancak bazı bilgisayarların yöneticileri belgelerin, yazılımların ve diğer dosyaların dağıtımını amacıyla makinelerinde adsız (bir hesap olmaksızın) olarak erişilebilen bazı alanlar belirlemişlerdir. Adsız FTP olarak adlandırılan bu hizmetlerden Internet bağlantısı olan herkes yararlanabilir. Adsız dosya aktarımı için dosyaları açan bilgisayar yöneticileri bir kamu hizmeti görmektedirler. Bu makinelere bağlanırken lütfen dikkatli olunuz. Bilgisayar kaynaklarına talebin muhtemelen en yoğun olduğu saatlerde (sabah 8.00 - akşam 17.00 arası) kullanmaktan kaçınınız.

Internet bağlantılı anasistem bilgisayarındaki hesabınızdan adsız FTP'yi kullanmak için, tipik olarak aşağıdaki sıra izlenir:

Şu komutu girin:

ftp <bilgisayar adı veya numarası> **Örnek:** ftp hydra.uws.ca.

Giriş prompt'unu aldığınızda:

anonymous

Örnek: anonymous

girin. Anahtar kelime prompt'u belirlediğinde:

<e-posta adresiniz> **Örnek:** jobber@library.berkeley.edu girin.

Artık uzak bilgisayara bağlanmış olmalısınız ve FTP komutlarını kullanarak rehberlere ve aktarım dosyalarına göz atabilirsiniz (Bkz. "FTP Komut Özeti")

Örnek FTP Oturumu

Aşağıda bir FTP oturum örneği görülmektedir. Kullanıcı tarafından girilen komutlar koyu harfle gösterilmiştir. Erişilen dosya bir çalıştırılabilir dosyadır (Ernest Perez'in *Library Resources on the Internet: Strategies for Selection and Use* belgesinin hipermetin sürümü) ve bu nedenle ikili (binary) biçimde aktarılmaktadır. Hangi dosyaların ikili biçim gerektireceği konusundaki bilgi için "Yaygın FTP Dosyaları Uzantılarına" bakınız.

Örnek FTP Oturumu (devam)

```
% ftp hydra.uwo.ca
Connected to hydra.uwo.ca.
Name (hydra.uwo.ca:rtenant): anonymous
331 anonymous user ok. Send real ident as password.
Password: rtenant@library.berkeley.edu
230-Guest User RTENNANT@LIBRARY.BERKELEY.EDU logged into
PUB: [000000] at Wed 3-Jun-92 15:33, job e8d.
230 Directory and access restrictions apply
ftp> cd libsoft
500 Connected to PUB: [000000.LIBSOFT]LIBNET.EXE;1
ftp> binary
200 Type I ok.
ftp> get libinet.exe
200 Port 9.9 at Host 128.32.159.12 accepted.
150 IMAGE retrieve of PUB: [000000.LIBSOFT]LIBNET.EXE;1
started.
226 Transfer completed. 248760 (8) bytes transferred.
local: libinet.exe remote: libinet.exe
248760 (8) bytes received in 59 seconds (4.1 Kbytes / s)
ftp> Quit
221 command received. Goodbye
```

Aradığınız Dosyayı Bulma

Adsız FTP kullandığımızda, bu çoğu kez, belirli bir yerde var olduğunu bildiğiniz bir dosyayı elde etmek içindir. Ancak, bazı durumlarda, varlığını bildiğiniz ya da var olduğunu düşündüğünüz, ancak nasıl erişileceğini bilmediğiniz bir dosyayı bulmak gerekebilir. Gerekseim duyduğunuz dosyayı bulmak için çok çeşitli yollar vardır.

Bir kaynakçaya bakmak. Kaynakçalar giderek artan bir şekilde elektronik belge ve dosyalara yer vermektedir. Bu yayınlar çoğu kez, elektronik dosyalar için FTP erişim bilgisini kapsar.

Bir meslektaşla sormak. Bazen bir meslektaş dosyanın nerede olduğunu bilir, belki de o dosya kendisinde vardır.

Ağlarla ilgili önemli arşivleri araştırmak

Aranan bilgi türü	Site
Ağ bilgisi, Yorum İstekleri (RFC)	ds.internic.net ftp.isi.edu nic.merit.edu
DOS/Windows yazılımı	msdos.archive.umich.edu wuarchive.wustl.edu oak.oakland.edu
Macintosh yazılımı	sumex-aim.stanford.edu mac.archive.umich.edu ftp.apple.com
Kütüphanelerle ilgili dosyalar	hydra.uwo.ca ftp.cni.org
Mosaic istemci yazılımı	ftp.ncsa.uiuc.edu
Gopher yazılımı	boombox.micro.umn.edu
World-Wide Web yazılımı	ftp.cern.ch
WAIS yazılımı	wais.com

Aradığınız Dosyayı Bulma (devam)

Ayrıntılı Bilgi İçin

Bir archie sunucusunu araştırın. Archie dünya çapında binlerce FTP arşivinde bulunan binlerce programın adını ve yerini gösteren bir veri tabanıdır. Archie'ye bağlanarak ve bir dosya adını ya da dosyanın bir bölümünü araştırarak, konunuza denk düşen dosyaları bulabilirsiniz ve yerlerini belirleyebilirsiniz. Archie'yi araştırmak için Telnet'le archie.ans.net ya da 147.225.1.2 adresine bağlanın. Dünyanın çeşitli bölgelerinde başka archie siteleri de vardır. Veri tabanını arama konusunda daha fazla bilgi için "archie" olarak giriş yaparak "help" yazın. (Ayrıntılı bilgi için archie Kısa Bilgi Sayfasına bakınız).

Deutsch, Peter, Alan Emtage and April Marine *How to Use Anonymous FTP*. Network Working Group, Requests for Comments 1635; FYI 24, May 1994. [Adsız FTP ile anasistem ds.internic.net, dizin rcf, dosya adı rfc.1635.txt'den elde edilebilir]

Bu belgeden FTP'nin nasıl kullanılacağını öğrenebilirsiniz, ancak FTP kullanarak bu belgenin nasıl elde edileceğini bilmek koşuluyla! Ama elinizdeki kitap yardımıyla bu belgeye erişebilmelisiniz. Belgede, FTP konusunda burada değinilmeyen ek bilgiler de vardır.

Robison, David F.W. *All About Internet FTP: Learning and Teaching to Transfer Files on the Internet*. Internet Workshop Server Number 2; Supplement to *Crossing the Internet Threshold*. Berkeley, Ca: Library Solutions Press, 1994.

Bu kitap bütünüyle FTP'ye ayrılan mükemmel bir el kitabıdır. *Internet El Kitabı'* nın temeli üzerine inşa ederek FTP'nin basit ama tam bir tanımını ve nasıl kullanılacağını gösterir.

FTP Komut Özeti

Giriş

Temel Komutlar (ftp> prompt'unda girilecek)

Aşağıdaki komutlar bir FTP komut satırı kullanarak dosya aktarmak için yaygın bir komut setidir. Bu komutların standart olmadığını ve uygulamaların farklı olabileceğinin lütfen farkında olunuz. Internet'e doğrudan bağlı bir kişisel bilgisayarınız varsa, bunun yerine Fetch gibi bir FTP istemci program kullanmak isteyebilirsiniz (Kısa Bilgi Sayfasına bakınız).

open <makine adresi>

Adı belirtilen makineyle bir FTP oturumu başlatır. Makine adı ya da adresi (örneğin sumex.aim.stanford.edu) ya da sayısal adres (örnek, 36.44.0.6) olarak belirtilebilir.

ls veya dir

Aktif dizindeki dosya ve dizinleri listeler.

cd <dizin adı>

İstenen dizine geçer. Adı verilen dizin, aktif dizinin bir alt dizini değilse, izlenecek yol (path) belirtilmelidir (örnek, cd /pub/library).

get <dosya adı>

"Dosya adı"nda tanımlanan uzak dosyayı yerel bilgisayarınıza aktarır. Dosyanın yerel bilgisayarınızdaki adını değiştirmek için komutun sonuna yerel dosya adını ekleyin (örnek, get <uzak dosya adı> <yerel dosya adı>).

binary

Aktarma (transfer) modunu ASCII ya da metinden 'binary' (ikili)ye çevirir. Bu, özel tür dosya aktarımından önce gereklidir (daha ayrıntılı bilgi için "Yaygın FTP Dosya Uzantıları" kısmına bakınız).

ascii

Aktarma modunu düz metine çevirir.

help

Mevcut FTP komutlarını listeler.

quit

Uzak makine ile bağlantıyı keser ve FTP'yi sona erdirir.

mget <karakter*>

"multiple get" - Bu komut joker (*) karakteri kullanarak dosya adında tanımlanan karakterlere uyan bütün dosyaları uzak bilgisayardan yerel bilgisayarınıza aktarılır. (Örnek: mget*.txt komutuyla sonu "txt" ile biten tüm dosyalar elde edilecektir.) (Aşağıdaki prompt komutuna da bakınız.)

cdup

Aktif dizini "bir üst" dizine, ya da bir yukarıdakine değiştirir (bu nedenle hiyerarşide "up" (yukarı) adını alır).

**Temel
Komutlar**
(ftp> prompt'unda
girilecek)
(devam)

`put <dosya adı >`

Tanımlanan dosyayı yerel bilgisayarınızdan izin gerektiren uzak bilgisayara aktarır.

`mput <karakterler*>`

"multiple put"- yukarıda sözü edilen mget gibi çalışır, yerel bilgisayarınızdan uzak bilgisayara dosya aktarımında kullanılır (Ayrıca aşağıdaki prompt komutuna bakınız).

`lcd <dizin adı>`

Yerel bilgisayarınızdaki aktif dizini değiştirir.

`prompt`

mget ve mput komutları sırasında etkileşimli prompt'u değiştirir. Etkileşimli prompt açılırsa, her dosya aktarımı için onayınız sorulacaktır.

`pwd`

Uzak makinedeki aktif çalışma dizininin adını gösterir.

`bye`

quit komutunun eş anlamlısıdır.

`remote help`

Uzak FTP sunucusundan yardım ister. Bir komut adı da tanımlandıysa (örneğin, remotehelp cdup), aynı zamanda sunucuya da sağlanır.

Dosyaların İndirilmesi ve Çevrilmesi

Giriş

Kişisel bilgisayarımızın Internet'e doğrudan bağlı olduğu bir konumda olmayabilirsiniz. Eğer öyleyse, Internet'e erişim sağlamak için ya SLIP (Serial Line Internet Protocol, Kısa Bilgi Sayfasına bakınız) kullanarak telefon edeceksiniz ya da Internet'te bulunan diğer bir bilgisayardaki -çoğu kez bir iş istasyonu, mini veya büyük boy bilgisayar- hesaba giriş yapacaksınız. İkinci durumda, bir dosya FTP ile elde edildiğinde, dosya sizin kişisel bilgisayarınızda değil, iş istasyonunda ya da mini bilgisayarda olacaktır. Bu yüzden, o dosyayı kişisel bilgisayarımıza kaydetmek için, Internet bağlantılı bilgisayardan kendi bilgisayarınıza iletişim yazılımı ve FTP kullanarak indirmelisiniz. Internet'e bağlanmak için ilk elde muhtemelen zaten bir modeminiz ve iletişim yazılımınız olmalı. Bu nedenle, aşağıda bu temel gerekliliklerin ötesinde bir dosyayı indirmeyi (download) ve çevirmeyi tartışacağız.

Kişisel bilgisayarımız Internet'e doğrudan ya da SLIP yazılımıyla bağlıysa, FTP aracılığıyla ile eriştiğiniz dosyaları indirmeniz gerekmez. Ancak, dosya formatına bağlı olarak onları çevirme gereği duyabilirsiniz.

Aşağı indirme

Aşağı indirme büyük boy bir bilgisayardan daha küçüğüne bir dosya aktarması işlemidir. Genellikle mini bilgisayar ya da ana bilgisayardan kişisel bilgisayara telefon hatlarıyla yapılır. Bunu başarmak için, her iki bilgisayar ortak bir dosya aktarım protokolü kullanmalıdır. Bu protokol dosya aktarımının kesin olarak nasıl gerçekleşeceği hakkında bir anlaşmadır. Kermit, Xmodem ve çeşitleri gibi yaygın olanların dışında başka aktarım protokolleri de vardır. PC'nizin* iletişim yazılımını kontrol etmelisiniz ve hangi aktarım protokollerinin desteklendiğini bilgisayar merkezinizin yöneticisine sormalısınız.

Dosyaları aşağı indirmek için farklı PC iletişim yazılımlarının farklı komut sıraları vardır. Aşağı indirme prosedürünü nasıl gerçekleştireceğiniz konusunda belgelerinize ya da yardım ekranlarınıza (help screens) başvurun. Tipik olarak, aşağı indirmek istediğiniz bilgisayarın numarasını çevirir, hesabınıza girer ve dosya aktarımını başlatmak için anabilgisayara komutunuzu verirsiniz. Bir ikili dosyayı aşağı indirmek isterseniz, bunu komutunuzda belirtmeniz gerekecektir. Daha sonra PC'nizde aşağı indirme işlevini başlatırsınız. PC'nizin yazılımı kullanmak istediğiniz FTP'yi (eğer seçme şansınız varsa) seçmeniz, dosyanın nerede saklanacağını (hangi sürücü ve dizin) ve adının ne olacağını belirtmeniz için sizi uyarır. Bunlar yapılıncaya, PC'niz uzak bilgisayara dosyayı göndermeyi başlatması için bir sinyal gönderir. Dosya gönderilirken PC'nizin iletişim sistemi aktarımın nasıl gittiğini, herhangi bir hata ortaya çıkıp çıkmadığını gösterebilir. Aktarım tamamlandığında bundan genellikle bir biçimde haberdar edilirsiniz (bazı programlar bunu "bip" sesiyle yapar). Bu noktadan sonra dosya PC'nizde (ya da eğer belirttiyeseniz floppy disketinizde) olmalıdır.

* PC - personal computer'ın (kişisel bilgisayar) kısaltılmış biçimidir.

Eriştığınız ya da aşağı indirdiğiniz dosya düzgün bir metin dosyası değilse, bunun bir formattan (örneğin, sıkıştırılmış) diğer formata (örneğin, açılmış) çevrilmesi gerekir. Kendi kendine açılan arşivler (self-extracting archives) bir istisna olmasına rağmen, bu işlemi gerçekleştirmek için genellikle özel programlar gereklidir (aşağıya bakınız). Dosyaları kullanılabilir hale getirmek için gereken programlar çoğunlukla adsız dosya aktarım olanağı sunan aynı sitelerde mevcuttur. Bu programlar genellikle ait oldukları işletim sistemi (örneğin, DOS, Macintosh) altındaki yararlı dosyaların bulunduğu dizin (utilities directory) altındadır. Yaygın olarak kullanılan dosya formatlarını çevirmek için gereken ortak programların bir listesi için "Yaygın FTP Dosya Uzantıları" kesimine bakınız.

Kendi kendine açılan arşivler sıkıştırılmış dosyalardır, ama açmak için özel bir yazılım gerektirmezler. Tek yapmanız gereken şey dosyayı çalıştırmak (DOS'ta aynı dizindeki dosyanın adını giriniz; Mac'te dosya üzerinde iki kez tıklayınız). Dosya kendi kendine açılacaktır. Bu tür dosyalar genellikle bir biçimde birlikte sıkıştırılmış bir çok ayrı dosyalardır. O nedenle bu dosyaları çalıştırmadan önce DOS'ta dosyanın kendi dizininde olmasını sağlamak, Mac'te ise ayrı bir klasör (folder) açmak en iyisidir. Kendi kendine açılan arşivlerin yaygın dosya uzantıları Mac dosyaları için "sea", DOS dosyaları için ise "exe"dir (bu uzantı başka türde çalıştırılabilir dosyaları da ifade eder).

Özel Notlar

PostScript Dosyaları

PostScript dosyaları herhangi bir PostScript uyumlu yazıcının özgün formda (tüm formatlama ve şekillerle birlikte) basabileceği bir formata çevrilmiş belgelerdir. Bu dosyalar bir belgeyi yazıcıya yazdırmaktan çok bir dosyaya "yazdırarak" yaratılır ve belgenin metni ile tüm PostScript yazıcılarının anlayabileceği bir dildeki formatlama komutlarından oluşurlar. Çok sayıdaki özel kodların varlığından dolayı bu formattaki bir belge aslında okunamamasına rağmen, dosya gene de bir ASCII metin dosyasıdır ve metin modunda aktarılabilir ya da indirilebilir.

tar.Z Dosyaları

Unix bilgisayarları üzerinde bir çok Internet FTP arşiv sitesi yaşatılır ve bu sitelerin yöneticileri çoğunlukla dosyaları "tar" ve "compress" adlı Unix programlarını kullanarak birleştirir ve sıkıştırırlar. Bu tür dosyalar bir dosya adının sonuna gelen "tar.Z" uzantıları ile belirtilir (bu bölümdeki "Yaygın FTP Dosya Uzantıları" kısmına bakınız). "Tar" "tape archive" (bant arşivi) demektir ve temelde birçok dosya ve/veya dizini bir dosyada birleştirmek için kullanılır. "Z", disk alanından tasarruf etmek amacıyla dosyanın Unix "compress" komutu kullanılarak sıkıştırıldığı anlamına gelir. Bir "tar.Z" dosyasını açmak için "uncompress <dosya adı>" komutunu giriniz. Bu komuttaki <dosya adı> "tar"lamak istediğiniz dosyanın adı ve "tar" uzantısıdır. Bir dosyayı "untar"lamak için "tar -fx <dosya adı>" giriniz. Buradaki dosya adı "untar"lamak istediğiniz dosya adı ve "tar" uzantısıdır. Unix uygulamalarının değişiklikler gösterebileceğini not ediniz. Bu nedenle güçlükle karşılaşırsanız yerel dokümantasyona başvurunuz. Bu görevleri yerine getirmek için FTP arşiv sisteminde PC-tabanlı programlar da vardır.

FTP ile İlgili Öneriler

Önemli Arşivleri Tanıyın

Pek çok arşiv sitesi ağ belgeleri (RFC ve benzeri) ve genel amaçlı yazılım için çok önemli kaynaklardır. Diğer siteler kütüphaneye ilgili bilgi ve yazılım için önemlidir (spesifik siteler için "FTP'ye Giriş" kısmına bakınız). Gereksinim duyacağınız dosyaların çoğu bu temel noktalarda bulunacaktır. Yararlı bulduğunuz birkaç tanesini tanıyın, böylelikle o arşiv listelerinin kurallarını ve izin yapılarını her seferinde öğrenmenize gerek kalmaz. Onları sıklıkla kullanmazsanız, izin yapısını, izin ya da README dosyalarının olup olmadığını ve nerede bulunduklarını gösteren bir "cheat sheet" (ipucu sayfası) hazırlayın. Bunun alternatifi, bazı seçme izin listelerini basılı olarak bulundurmaktır.

Yeni Dosyalar İçin Önemli Arşiv Sitelerini Düzenli Olarak Araştırın

Konunuzla ilgili dosyalar bulunduran birkaç site belirlediyseniz, düzenli olarak bağlantı sağlamak ve ilginç yeni dosyaları araştırmak çok güç değildir. Arşiv yöneticileri düzenli aralıklarla dosyalar eklemeye eğilimlidirler. Ancak çok seyrek durumlarda Internet'e yapılan yeni eklemeleri, elektronik tartışmalar ve diğer araçlarla duyurma yoluna giderler.

README Dosyasını Okuyun

README dosyası, eğer varsa, adını bunun için almıştır: Arşiv sitesi hakkındaki önemli bilgiyi ya da bir alt izin (subdirectory) içindeki dosyaları size anlatacaktır.

Aktarmayı Düşünmediğiniz Dosyaları Okumak İçin Sayfalama Kolaylığını (paging facility) kullanın

Yerel bilgisayar sisteminiz büyük metin dosyalarını her seferinde bir ekran (sayfalama kolaylığı olarak bilinir) gösterme yeteneğine sahipse, more or less'te olduğu gibi, bir dosyayı görmek için elde etmek (retrieve) gerekli değildir. Basit bir "pipe" (yönlendir) komutuyla aşağıdaki sayfalama kolaylığına gönderebilirsiniz:

```
get README | more
```

Sayfalama kolaylığından çıktığımızda, dosya yerel bilgisayarınızda değildir. Onun yerine dosyanın ekranınıza aktarıldığını düşünebilirsiniz.

Gerektiğinde Binary Mode'u Kullanın

FTP için varsayılan (default) aktarım modu ASCII veya metin türüdür. Grafik dosyaları, sıkıştırılmış (compressed) dosyaları ve yazılım programlarını aktarmaya başlamadan önce ikili moda (binary mode) çevirmek için FTP prompt'unda binary yazmayı unutmak çok kolaydır. İkili modun hangi dosyalarda gerekli olacağı konusunda "Yaygın FTP Uzantıları" kısmına bakınız.

Büyük Dizinlerdeki INDEX Dosyalarını Araştırın

Büyük ölçüde dosya içeren FTP site dizinleri, kullanıcılara gereksinim duydukları dosyayı bulmaları için bazen bir INDEX dosyası sunar. O zaman böyle bir dosyaya erişilebilir ve dosya aranabilir, görülebilir ya da bastırılabilir. Böylelikle hangi dosyaları elde etmek istediğinizi kesinlikle anlayabilirsiniz. Aramayı destekleyen bir sayfalama kolaylığına (paging facility) sahipseniz, gerçekte yerel makinenize aktarmadan dosyayı aramak için kullanabilirsiniz.

İlk Seferinde Başarısızsanız, Yeniden Deneyin

Aktarmayı denediğiniz dosyanın mevcut olmadığı biçiminde bir mesaj alırsanız öncelikle doğru dosya adına ve eğer varsa uzantısına girip girmediğinizi araştırın. Dosya adları çoğu kez büyük harf-küçük harf duyarlıdır. Yani dosya adındaki büyük ve küçük harfli karakterlerin aynıının kullanılması gerekir. Yerel bilgisayarınızın, dosyanın yerel kopyası için bir dosya adı açmanızı gerektirebileceğini unutmayın. Örneğin, şunu yazmanız gerekebilir:

```
ftp <uzak makinedeki dosya adı> <yerel dosya adı>
```

Bu ifade hem uzak bilgisayardaki dosyanın adını, hem yerel dosyadaki adın ne olmasını istediğinizi gösterir. Ayrıca, yerel işletim sisteminiz bazı belirli adlandırma usullerine bağlı kalmanızı gerektirebilir. Kısa dosya adları kullanılması genellikle daha iyi sonuç verir (8 veya daha az karakterli).

Bütün Girişimler Başarısızlıkla Sonuçlanırsa, Araştırın!

Bazen uzak makinedeki yanlış dizine girdiğinizi farketmeme yüzünden, dosya aktarma başarısızlıkla sonuçlanır. Aktif dizindeki dosyaları listelemek için "ls" komutunu kullanın. Orada olmasını düşündüğünüz dosya listede yer almıyorsa, dizin hiyerarşisini (eğer en yukarıda değilseniz) "change directory up" (dizini yukarıya getirin) için cdup yazarak hareket geçirin. Daha sonra uygun alt dizini buluncaya kadar bu işlemi sürdürün. cd <dizin adı> (change directory) ve ls (dosya ve dizinleri listeler) komutlarını sırayla kullanarak bir sistemi önceden sistemde ne olduğunu bilmeden araştırabilirsiniz.

Yaygın FTP Dosya Uzantıları

Giriş

Internet adsız FTP arşiv siteleri, dosya türlerini belirlemede ağ kullanıcılarına yardımcı olmak üzere yaygın adlandırma kuralları kullanırlar. Aşağıdaki yaygın dosya adı uzantıları (Common Filename Extensions) dosyanın hangi işletim sisteminde yaratıldığını belirlemede ve genellikle dosyayı aktardıktan sonra onu çevirmek ya da açmak için hangi yardımcı programlara ihtiyaç duyulduğunu belirlemede size yardımcı olacaktır.

Aşağıdaki tabloda gösterilen işletim sistemi büyük olasılıkla dosyanın doğal işletim sistemini belirtir. Ancak diğer işletim sistemlerindeki açma programlarının da çoğu zaman dosyayı uygun bir biçimde açması mümkündür. Bu nedenle burada, gerekli çeviri programlarını temsil eden sadece bir örneklem verildiği not edilmelidir (mümkün olduğunca en kolay elde edilebilen program listeye alınmıştır). Çeviri ve açma programları önemli adsız FTP arşiv sitelerinin çoğunda bulunabilir. Dosya uzantıları için daha kapsamlı bir rehber ve belirli formatları çeviride gerekli programları elde etmek için ftp.cso.uiuc.edu (128.174.5.59) adresinde "/doc/pcnet" dizinindeki "compression" belgesini edininiz.

Çeviri Tablosu

Dosya Adı uzantısı	İşletim Sistemi	Binary veya ASCII	Açıklama ya da dosyayı işleyebilen bir program
arc	DOS	B	arc, pk361
com	DOS	B	çalıştırılabilir dosya
cpt	Mac	A	Compactor
doc	herhangi biri	A	metin türü dosya
exe	DOS	B	çalıştırılabilir dosya
gif	herhangi biri	B	grafik dosya
hqx	Mac	A	Binhex
jpg	herhangi biri	B	grafik dosya
mpg	herhangi biri	B	hareketli görüntü dosyası
pit	Mac	A	PackIt
ps	herhangi biri	A	PostScript yazıcıya gönder
sea	Mac	A	kendi kendine açılan arşiv
sh	Unix	A	unshar (Unix komutu)
sit	Mac	A	Stuffit or UnStuffit
tar	Unix	B	tar (Unix komutu)
txt	herhangi biri	A	metin türü dosya
uu	Unix	A	uuencode (Unix komutu)
wp	DOS	B	WordPerfect dosyası
Z	Unix	B	uncompress (Unix komutu)
zip	DOS	B	PKZIP, PKUNZIP

Alıştırma: Başlangıç Düzeyi

Not

Bu alıştırma Unix işletim sisteminin özel bir sürümü ve onun FTP komutlarının uygulaması için yazılmıştır. Bu alıştırma yapmak için yerel belgelerinize gereksinim duyabilirsiniz ya da uygun komutlar için yerel sistem destek personeline başvurabilirsiniz.

Problem

Bir dizine adınızı ekleme.

Ağda şu mesajı okudunuz:

“Internet kullanıcı adresleriyle ilgili bir veri tabanı ile karşılaştım... Herhangi bir kimsenin Internet adresi olup olmadığını öğrenmek istiyorsanız DDN Network Information Center (DDN NIC)'a başvurun. Adresi: nic.ddn.mil. Bu veri tabanına adresinizi girmek isterseniz kayıt formu için ftp ile nic.ddn.mil adresinden netinfo dizini altındaki user-template.txt dosyasını edinebilirsiniz.

“Ne kadar çok kullanıcı veri tabanına girerse, dizin o kadar tam olacaktır.”

Görev

Kayıt formunu elde ediniz (bu fırsatı, ayrıca, doldurulan formu, kayıt için e-posta ile geri göndermede kullanabilirsiniz).

Bir Unix ortamında temel bir kurulumu kullanarak yukarıda verilen belgeye erişmek için örnek talimatlar aşağıdadır.

Yöntem

Yazdığınız Şey	Anlamı
1. ftp.nic.ddn.mil girin	[“nic.ddn.mil” bilgisayarı ile bir FTP bağlantısı kurar]
2. Ad: anonymous	[“anonymous” olarak girin]
3. Anahtar kelime: guest	[Genellikle kendi gerçek e-posta adresinizi kullanırsınız]
4. cd netinfo girin	[doğru dizini belirler]
5. get user.template.txt girin	[Dosyayı elde eder]
6. quit yazın	[FTP'den çıkılır]
7. ls yazın	[Hesabınızdaki dosyaları gösterir]
8. more user.template.txt girin	[Yeni aldığımız dosyayı gösterir]
9. q girin	[dosyanın gösterimini bitirir]

Alıştırma: Tüm Düzeyler

Not

Bu alıştırma Unix işletim sisteminin özel bir sürümü ve FTP komutlarının uygulaması için hazırlanmıştır. Bu alıştırmaı yapmak için yerel belgelerinize gereksinim duyabilirsiniz ya da uygun komutlar için yerel sistem destek personeline başvurabilirsiniz.

Problem

FYI on Questions and Answers: Answers to Commonly Asked 'New Internet User' Questions (RFC1594; FYI 4 olarak da tanımlanmıştır) adlı Yorum İstekleri (RFC) belgesini elde etmek istiyorsunuz. (Yorum İstekleri konusunda daha fazla bilgi için Yorum İstekleri Kısa Bilgi Sayfasına bakınız.)

Görev

İleri düzeyde iseniz, daha fazla okumadan belgeyi sağlayınız.

Yeni başlayan birisi iseniz "Yöntem" kesiminde açıklanan talimatları izleyerek belgeyi sağlayınız.

Yöntem

Bir Unix ortamında temel bir kurulumu kullanarak yukarıda verilen belgeye erişmek için örnek talimatlar aşağıdadır.

Yazdığınız Şey

Anlamı

1. <code>ds.internic.net</code> girin	["ds.internic.net" bilgisayarı ile bir FTP bağlantısı kurar]
2. Ad: <code>anonymous</code>	["anonymous" olarak girin]
3. Anahtar kelime: <code>guest</code>	[Genellikle kendi gerçek e-posta adresinizi kullanırsınız]
4. <code>cd rfc</code> girin	[doğru dizini belirler]
5. <code>get rfc1594.txt</code> girin	[Dosyayı elde eder]
6. <code>quit</code> yazın	[FTP'den çıkılır]
7. <code>ls</code> yazın	[Hesabınızdaki dosyaları gösterir]
8. <code>more get rfc1594.txt</code> girin	[Yeni aldığınız dosyayı gösterir]
9. <code>q</code> girin	[dosyanın gösterimini bitirir]

Kişisel Hazırlık Denetim Listesi

Yapacağınız Hazırlık

Bu denetim listeleri, FTP kullanmaya hazırlanırken dikkate alınacak bazı önemli noktaları ve sorunları göstermektedir.

Masaüstü bilgisayarında hangi tür dosyaları başarıyla kullanabilirim?

- Bütün sistemler “düz metin” (plain text) dosyalarını kullanabilir. Diğer dosyalar ancak belirli donanıma sahip platformlarda başarıyla kullanılabilir (Bu bölümdeki “Yaygın FTP Dosya Uzantıları”na bakınız);
- Adsız FTP için bulunan dosyaların çoğu sıkıştırılmıştır - açma yazılımınız olmasını sağlayın; ve
- ASCII dosyaları ile binary dosyaları arasındaki temel farklılığı gözden geçirin.

Internet Sağlayıcısının Desteği

Internet’te olması gerektiğini bildiğim belli bir dosyayı nasıl bulurum?

- FTP, bilinen şeylerin aktarımı için en iyisidir. Örneğin, önceden gerçek yerini bildiğiniz bir şey;
- Özel kategorideki dosyalar için önemli arşiv sitelerini araştırın (örneğin, bu bölümdeki “FTP’ye Giriş’te” tanımlandığı gibi); ve
- Internet sağlayıcınız, sizin konunuzla ilgili yararlı dosyaların FTP arşivine sahip olabilir.

Dosyaları kaydetmek için ne kadar disk alanına gereksinimim var?

- Disk alanının bağlantı sağladığınız kişisel bilgisayarınızla ya da size Internet erişimi sağlayan hesapla sınırlı olup olmadığını dikkate alın; ve
- ne kadar büyüklükte olduklarını araştırmak için dosya aktarımından önce size dosya hacmini gösteren seçenekleri kullanın.

Notlar

G Gopher

- Gopher'a Giriş
- Gopher Araması: Veronica
- Gopher Araması: Jughead
- Gopher İstemcileri
- Gopher Unix İstemcisi
- Alıştırmalar
- Kişisel Hazırlık Denetim Listesi

Gopher'a Giriş

Giriş

Gopher hem bir protokol hem de bir yazılım paketidir. İnternet bilgisayar ağı üzerindeki yerel ve uzak merkezlerden (sites) bilgi aramak, bilgiye erişmek ve bu bilgileri göstermek için tasarlanmıştır. Gopher bunu istemci/sunucu modelini kullanarak gerçekleştirmektedir. Bu modelde kullanıcılar kendi yerel bilgisayarlarındaki "istemci" yazılımını çalıştırır. Bu bilgisayarlar ilgi duyulan bilgiye sahip uzak "sunucu"larla ya da bilgisayarlarla etkileşim kuran bir arabirim sağlar. Belge erişime ek olarak, gopher aracılığıyla uzak sistemlerle çevrimiçi bağlantılar kurmak da mümkündür. Diğer gelişmiş özelliklerin varlığı (FTP kullanarak bilgisayar yazılım paketlerine erişim gibi) gopher sunucularına erişmek için kullanılan istemci yazılımı türüne bağlıdır.

Kullanıcılar gopher ile bir dizi mönüyü izleyerek (navigate) ve istenen belgeleri ya da mönü seçeneklerini belirlemek için arama araçları kullanarak etkileşimde bulunurlar (kullanılan spesifik istemci yazılımına bağlı olarak değişiklikler gösterebilir). Seçim yapıldığında gopher, ağ üzerinde nerede olursa olsun bu belgeye erişir ve (eğer metin ise) bunu gösterir. Kullanıcı gopher ile sağlanan tüm bilginin sanki yerel bilgisayar üzerinde olduğu sanısına kapılabilir. Oysa gerçekte gopher dünya üzerinde birbirinden bağımsız olarak çalışan birçok bilgisayarla ilişkiye geçerek bu bilgileri sağlamaktadır. Birçok popüler bilgisayar işletim sistemi için gopher istemci yazılımı vardır.

Gopher Minnesota Üniversitesi Mikrobilgisayar ve İş İstasyonu Ağları Merkezindeki bir geliştirme takımı tarafından yaratılmıştır. Bu takıma e-posta aracılığıyla erişilebilir (gopher@boombox.micro.umn.edu). Gopher yazılımı ve dokümantasyonuna adsız FTP yoluyla gopher@boombox.micro.umn.edu adresindeki pub/gopher dizininden erişilebilir. Gopher için temel başvuru belgesi Paul Lindner'in *Internet Gopher User's Guide* adlı yapıtıdır ve yukarıdaki adresten adsız FTP yoluyla sağlanabilir.

Internet Gopher Information Client 2.0 p110

InfoLib: The UC Berkeley Library Gopher

- ```
--> 1. About InfoLib: The UC Berkeley Library Gopher/
 2. About the Libraries (Hours, News, Services, etc.)/
 3. What's New in the Libraries /
 4. GLADIS Online Catalog (most UCB libraries) <TEL>
 5. MELVYL (tm) UC 9-Campus System <TEL>
 6. Electronic Journals, Books, Indexes, and Other Sources/
 7. Research Databases and Resources by Subject /
 8. InfoCal (Class Schedule, Campus Phonebook, etc.)/
 9. Other Library Catalogs/
 10. Other Gophers (Campus and World-Wide)/
 11. Search Gopherspace Using Veronica/
 12. Search titles in this Gopher <?>
```

Press ? for Help, q to Quit, u to go up a menu

Page: 1/1

## Örnek Gopher Ekranı

## Veronica

Internet gopher sunucuları evreni genişlediğinde (bir-iki yıl içinde binlerce sunucu yaratıldı), gopher kullanıcılarının gopher bilgisi bulmak için birbirine bağlı mönü dizilerini izlemekten daha iyi bir yöntem gereksinim duydukları çabucak anlaşıldı. Bu nedenle Veronica yaratıldı. Veronica gopher sunucularında belirli bir sözcük ya da sözcükleri içeren mönü seçeneklerini arama yöntemidir. Veronica sadece gopher sistemi içinden kullanılmasına rağmen, gopher sistemine ek işlevsellik sağlayan ayrı bir veri tabanı ve arama programı olarak da görülebilir. Veronica'nın çalışma şekli ise şöyledir: Bir Veronica sunucusu periyodik olarak (yaklaşık her iki haftada bir) bilinen tüm gopher sunucularını her gopher merkezinde mevcut tüm mönü seçeneklerini elde etmek için sorgular. Bu bilgi dizinlenir ve arama yapmak için gopher kullanıcılarına sağlanır. Bu hizmeti tüm gopher "evreni" için sağlayan sadece birkaç merkez bulunmaktadır. Çünkü disk üzerinde çok yer ve çok sayıdaki arama sorularını işleyebilmek için sistem yeteneği ister. Bir Veronica sunucusunu aramak için temel giriş noktası Veronica'nın geliştirildiği yer olan Reno'daki Nevada Üniversitesi'dir. Çoğu gopher sunucuları Veronica sunucularına erişim sağlamaktadır.

Internet Gopher Information Client 2.0 p110

Search Gopherspace Using Veronica

- ```
--> 1. veronica FAQ (from Nevada).
      2. How to compose veronica queries (from Nevada).
      3. veronica server at NYSErNet <?>
      4. veronica server at U. of Manitoba <?>
      5. veronica server at PSINet <?>
      6. veronica server at University of Pisa <?>
      7. veronica server at University of Koeln <?>
      8. veronica server at UNINETT/U. of Bergen <?>
      9. Search Gopher Directory Titles at NYSErNet<?>
     10. Search Gopher Directory Titles at U. of Manitoba <?>
     11. Search Gopher Directory Titles at PSINet<?>
     12. Search Gopher Directory Titles at University of Pisa <?>
     13. Search Gopher Directory Titles at University of Koeln <?>
     14. Search Gopher Directory Titles at UNINETT/U. of Bergen <?>
```

Press ? for Help, q to Quit, u to go up a menu

Page: 1/1

Örnek Veronica Ekranı

Jughead

Jughead Veronica'nın benzeridir. İlgili seçenekleri belirlemek için gopher'ları arama yöntemidir. Ama Jughead bu kolaylığı gopher evreninin belirli bir altkütmesi için sağlar. Örneğin, bir gopher sunucusu yöneticisi Jughead'i sadece kendi sunucusundaki seçeneklere ya da gopher sunucularının seçilmiş bir alt kümesinin seçeneklerine arama kolaylığı sağlamak için kullanabilir. Bu nedenle Jughead, ikileme "isabet" olasılığı daha az olan genellikle daha odaklanmış bir arama sağlar. Jughead kullanıp kullanmadığımız her zaman pek açık olmayabilir. Çünkü gopher yöneticileri Jughead hizmetini sıklıkla "Bu gopher'daki mönü seçeneklerini ara" gibi bir mönü girişi altında vermektedirler. Bu aramayı sağlayan ise Jughead yazılımıdır. Jughead bir kısaltmadır ve Utah Üniversitesinde geliştirilmiştir. (Jughead: Jonzy's universal gopher hierarchy excavation and display: Jonzy'nin evrensel gopher hiyerarşisini bulma ve gösterme programı.)

Gopher Araması: Veronica

Giriş

Veronica dünyadaki binlerce gopher sunucusundaki mönü seçeneklerini içeren bir veri tabanıdır. Gopher kullanıcıları ilgili gopher seçeneklerini bulmak ve bunlara erişmek için Veronica veri tabanını arayabilirler. Halen kamuya açık birkaç Veronica sunucusu vardır. Bu nedenle bir Veronica sunucusuna bağlanmak zaman zaman zor olmakta veya bağlanıldığında arama yavaşlamaktadır. Veronica Reno'daki Nevada Üniversitesinden Fred Barrie ve Steve Foster tarafından geliştirilmiştir. (Veronica: very easy rodent-oriented net-wide index to computerized archives: Çok kolay sincap yönelimli bilgisayar arşivleri ağ dizini.)

Veronica arama için ilk olarak iki temel seçenek sunar: 1) "gopher uzayı"nın tamamı -ki bilinen sunucuların tüm gopher mönü seçeneklerini içerir, veya 2) alt mönü seçeneklerini gösteren gopher *dizinleri* veya mönü seçenekleri. Açıkçası o zaman gopher dizinlerinin aranması "gopher uzayı"nın bir *alt kümesinin* aranması olmaktadır. Neyse ki Veronica kullanıcısının bir gopher aramasını daraltmak veya belirginleştirmek (rafine etmek) için başka yöntemleri de vardır. Bunlar aşağıda verilmektedir.

Temel Sorular

En basit Veronica araması bir anahtar sözcüktür. Veronica daha sonra bu sözcüğü içeren gopher mөнüsünü bulur. Aramalar harf-duyarlı (case-sensitive) değildir; bir başka deyişle bir arama sözcüğü tamamen küçük harf, büyük harf ya da karışık olarak girilebilir ve sonuçlar aynı olur. Ek anahtar sözcükler de tanımlanabilir. Bu durumda Veronica aramayı "sözcük ve sözcük ve sözcük" olarak yorumlar ve bu nedenle sadece tanımlanan tüm anahtar sözcükleri içeren kaynakları (item) bulur.

Kesme (Truncation)

Veronica asterisk (*) kullanılarak sözcük kesmeye izin verir. Bu, Veronica'nın tanımlanan sözcük ya da sözcük *kökeniyle* (stem) tüm kaynaklara erişeceği anlamına gelir. Örneğin,

dog* ---> "dog", "dogs", "doggedly", vb. gibi sözcüklere erişim sağlar.

Boole İşleçleri

Veronica "and", "or", ve "not" mantıksal arama işleçlerini destekler. Veronica'nın kullandığımız Boole işleçlerini nasıl yorumlayacağı hakkında herhangi bir şüpheniz varsa, ilişkileri daha belirginleştirmek için parantezler kullanılmalıdır. Örneğin,

(cats or felines) not dogs

Daha Fazla Kaynağa Erişim

Veronica sorunuzu tatmin eden en fazla 200 kaynağa erişmek üzere ayarlanmıştır. İkiyüzden fazla kaynağa erişmek için ya tek başına ya da yeni bir maksimum sayıyla birlikte "-m" notasyonunu eklemelisiniz. Örneğin:

dogs -m

—> tüm kaynağa erişir.

dogs -m1000

—> maksimum 1000 kaynağa erişir.

Sonuçları Belirli Mönü Seçenek Türlerine Göre Kısıtlama

Gopher seçenekleri farklı türlerden meydana gelmektedir. Gopher seçenek türleri ve bunların kodları (baştaki sayı) şunlardır:

- 0 dosya
- 1 izin
- 2 CSO telefon rehberi sunucusu
- 3 Hata
- 4 BinHex ile kodlanmış Macintosh dosyası
- 5 bir tür DOS ikili (binary) arşivi
- 6 Unix uuencode ile kodlanmış dosya
- 7 Bir tür Index/Search sunucusu
- 8 Telnet oturumu
- 9 bir tür ikili dosya

Arama sonuçlarımızı belli bir gopher türündeki seçeneklerle kısıtlamak isterseniz, aramanıza -ya anahtar sözcük(ler)den önce ya da sonra "-t" ve uygun bir kod ekleyiniz. Örneğin:

dogs -t1 → sadece "dogs" sözcüğünü içeren *dizin* seçeneklerine erişir.

Gopher türünü belirleyen kod ile "-t" arasında boşluk olmadığını not ediniz. "-t"den sonra kod numaralarını arka arkaya yazarak birden fazla tür belirtebilirsiniz (örneğin, "-t18" hem dizinlere hem de Telnet oturumlarına erişmek için kullanılır).

Dünyadaki gopher sürücülerini karmaşık ama güçlü bir biçimde aramak için yukarıda verilen arama teknikleri bir aramada birleştirilebilir. Örneğin, Veronica kullanılarak aşağıdaki aramayı yapmak (ihtimal dışıysa da!) mümkündür:

(cat* or feline*) not dog* -m1000 -t1

Arama Tanımlarını (Spesifikasyonla- rını) Birleştirme

Gopher Araması: Jughead

Giriş

Jughead, gopher sunucusu yöneticilerinin tipik olarak belirli bir sunucunun tüm mönü girişlerine erişim sağlamak için kullandıkları bir yazılımdır. Bir gopher'ı dizinlemek için ne zaman Jughead'in kullanıldığı her zaman açık değildir, ama genellikle bir sunucuda "Search all the menu items in this gopher" (Bu gopher'daki tüm mönü seçeneklerini ara) gibi bir mönü seçeneği varsa bu, bu yeteneği sağlayan yazılımın Jughead olduğu anlamına gelir.

Temel Sorular

En basit Jughead araması bir anahtar sözcüktür. Jughead daha sonra bu sözcüğü içeren gopher mөнüsünü bulur. Veronica'da olduğu gibi, Jughead'de de aramalar harf-duyarlı (case-sensitive) değildir; bir başka deyişle bir arama sözcüğü tamamen küçük harf, büyük harf ya da karışık olarak girilebilir ve sonuçlar aynı olur. Ek anahtar sözcükler de tanımlanabilir. Bu durumda Jughead aramayı "sözcük ve sözcük ve sözcük" olarak yorumlar ve bu nedenle sadece tanımlanan *tüm* anahtar sözcükleri içeren kaynakları (item) bulur.

Kesme (Truncation)

Jughead, asterisk (*) kullanılarak sözcük kesmeye izin verir. Bu, Jughead'in tanımlanan sözcük ya da sözcük *kökeniyle* (stem) tüm kaynaklara erişeceği anlamına gelir. Örneğin,

dog* ---> "dog", "dogs", "doggedly", vb. gibi sözcüklere erişim sağlar.

Boole İşleçleri

Jughead, "and", "or", ve "not" mantıksal arama işleçlerini destekler. Arama sorusu soldan sağa doğru yorumlanır. Mantıksal işleçlere rastlandığında bunlar da aynı şekilde soldan sağa doğru yorumlanır. Parantezler dikkate alınmaz.

Daha Fazla ya da Daha Az Kaynağa Erişme

Jughead sorunuzu tatmin eden en fazla 1024 kaynağa erişmek üzere ayarlanmıştır. Daha fazla kaynağa erişmek için arama sözcüklerinin başına "?all" eklemelisiniz. Örneğin:

dogs	—> maksimum 1024 kaynağa erişir.
?all dogs	—> tüm kaynaklara erişir.

Daha az sayıda kaynağa erişmek için arama sözcük(ler)inin başına "?limit=n" eklemelisiniz. "n" erişmek istediğiniz kaynak sayısıdır. Örneğin:

dogs	—> maksimum 1024 kaynağa erişir.
?limit=50 dogs	—> maksimum 50 kaynağa erişir.

Diğer

Jughead'de halihazırda arama sonuçlarını belirli gopher mөнü seçeneklerine (örneğin, dizin, dosya, Telnet oturumu, vs.) göre kısıtlama yöntemi yoktur.

Gopher İstemciler

DOS

Gopher sunucularına erişmek için kullanılacak birçok istemci programları vardır. İnternet'e doğrudan bağlı bir kişisel bilgisayarınız varsa, sizin platformunuz için tasarlanmış bir istemci programı seçebilirsiniz. Aşağıdaki istemci programları adsız FTP aracılığıyla boombox.micro.umn.edu adresindeki /pub/gopher dizini altındaki alt dizinlerden adsız FTP aracılığıyla edinilebilir.

PC Gopher III

PC Gopher II DOS 3.3 ya da daha yukarısı sürümleriyle çalışır ve 640K konvansiyonel bellek gerektirir. Çeşitli IBM-uyumlu mikrobilgisayarlar üzerinde çalışır. Bu istemci şu anda sadece ethernet kartı ya da modeminizdeki Clarkson paket sürücü arabirimini desteklemektedir.

Macintos

TurboGopher

TurboGopher hızlandırılmış Macintosh istemci programıdır. Örneğin, TurboGopher eriştiği bir belgenin ilk kısmını belgenin geri kalan kısmına erişirken ekranda gösterir. TurboGopher Sistem 6.0.7 ya da daha yukarısı ile çalışan bir Macintosh gerektirir. Halihazırda TurboGopher istemcisinin "sanal gerçeklik"i destekleyen bir sürümü de vardır. Bu sürümde Gopher mönüleri klavyedeki ok tuşları ya da fare ile izlenebilen (navigate) üç boyutlu benzetimlerle gösterilmektedir.

Windows

Gopher için WinSock Gopher, WinGopher, GopherBook, BCGopher (Boston Üniversitesinin) ve Hgopher gibi birçok MS Windows istemcisi vardır. Bunların hepsi ya da bunlar hakkında bilgi yukarıda verilen Minnesota Üniversitesinin FTP arşivinde vardır. Çoğu WinSock TCP/IP soket sürücü desteği gerektirir.

Diğer İstemciler

Unix, VMS, NeXt, OS/2, MVS, ve Amiga işletim sistemleri için de istemci programları vardır.

Gopher Unix İstemcisi

Gopher Mönülerini Okuma

Gopher Uzayında Dolaşma

İşaretler (Book marks)

Bir Mönüdeki Diğer Komutlar

Bir Belgeyi Gösterirken Kullanılan Diğer Komutlar

Not: Unix istemci yazılımının değişik sürümleri vardır. Bunlar sundukları özellikler bakımından biraz değişik olabilirler. Ancak, aşağıdaki komutların hemen hemen tümü Unix istemci yazılımının herhangi bir sürümünde çalışır.

Her gopher mönü seçeneği bu seçeneğin ne olduğunu bilmeyi kolaylaştıran özel karakterlerle işaretlenmiştir:

/	gopher dizini	<TEL>	telnet oturumu
.	metin dosyası	<?>	aranabilir dizin

Hareket etmek için ok tuşlarını ya da bu tuşların karakter olarak karşılıklarını kullanınız.

Yukarı, k	Bir önceki mönü seçeneğine git
Aşağı, j	Bir sonraki mönü seçeneğine git
Sağ, ENTER, l	İşaretli seçeneği seç
Sol, u, h	Bir önceki mönüye git
>, +, PgDwn, Boşluk çubuğu	Bir sonraki mönü seçenekleri sayfasını göster
<, -, PgUp, b	Bir önceki mönü seçenekleri sayfasını göster
0-9	Belli bir satıra git
m	Ana mönüye geri dön

İşaretler, bulduğunuz ve daha sonra kendi kişisel mönünüz aracılığıyla kolayca erişmek istediğiniz Gopher seçeneklerini kaydetmeye yarar. *Not:* Bu komutlar sadece kendi elektronik posta hesabınızdan bir gopher istemcisini kullanırken uygundur. Bir makinaya "konuk" olarak giriştiğiniz zaman kullanılamaz.

a	Üzerinde bulunulan seçeneği işaretler listesine ekle
A	Üzerinde bulunulan dizini/aramayı işaretler listesine ekle
v	İşaretler listesini gör
d	Bir işareti sil

?	Yardım
q	Onaylama 'prompt'uyla (y/n) çık
Q	Koşulsuz çıkış
=	Üzerinde bulunulan seçenek hakkında teknik bilgi göster (seçeneğin nerede bulunduğu dahil)
/	Mönüdeki bir seçeneği ara
n	Bir sonraki seçeneği bul

?	Yardım
/	Gösterilen belgede bir sözcüğü ara
Boşluk çubuğu	Bir sonraki sayfayı göster
q	Gösterilen belgeden çık
m	Belgeyi postala
s	Belgeyi kaydet

Minnesota Üniversitesi Gopher Sunucusuna Bağlanın

1. (Yeğlenen) Gopher istemci yazılımını kullanın ya da "consultant.micro.umn.edu" adresine telnet ile bağlanın. Telnet kullanıyorsanız login sorulduğunda gopher giriniz. Bu size Minnesota Üniversitesi Gopher sürücüsünün başlangıç mönüsünü getirir.
2. Buradan başlayarak izleyen tüm alıştırmaları yapınız.

Dünyadaki Bir Başka Gopher Sürücüsüne Bağlanın

1. Başlangıç mönüsünden (bir önceki paragrafa bakınız) "Other Gopher and Information Servers"ı seçiniz.
2. Gelen mönüden dünyanın incelemek istediğiniz bir bölgesini seçiniz ve denemek istediğiniz bir sunucu belirleyiniz.
3. İncelemeyi bitirdiğinizde istemci yazılımınızdaki uygun yöntemi kullanarak Minnesota Üniversitesi Gopher sürücüsünün başlangıç mönüsüne dönünüz (Unix istemcisinde arka arkaya u ("yukarı") giriniz).

Veronica Kullanarak Gopher Uzayında Arama Yapma

1. Başlangıç mönüsünden "Other Gopher and Information Servers"ı seçiniz.
2. "Select Titles in Gopherspace using Veronica" seçeneğini seçiniz.
3. Arama için bir Veronica sunucusu seçiniz ve gelen pencerede bir arama terimi giriniz.
4. Sonuçları inceleyiniz. İsterseniz başka ne bulacağınızı görmek için bir başka terimle ya da Veronica sunucusuyla tekrarlayınız.

Tek Bir Gopher Sunucusunda Arama yapma

1. Başlangıç mönüsünden "Select Gopher Titles at the Univ. of Minnesota." seçeneğini seçiniz.
2. Gelen pencerede bir arama terimi giriniz.
3. Sonuçları inceleyiniz. İsterseniz başka ne bulacağınızı görmek için bir başka terimle tekrarlayınız.

Bir Belge İçinde Arama Yapma

1. Başlangıç mönüsünden "Information About Gopher" seçeneğini seçiniz.
2. "Frequently Asked Questions About Gopher" seçeneğini seçiniz.
3. İstemci yazılımınızın uygun komutunu kullanarak (Unix istemcisi için kesme (/) işareti giriniz) bu belgede arama yapmak istediğinizi belirtiniz.
4. Arama teriminizi giriniz.
5. Sonuçları inceleyiniz. Bu sözcüğün bir sonraki geçtiği yeri bulmak isterseniz tekrarlayınız, ya da yeni bir terim tanımlayabilirsiniz.

Keşfet!

1. "Gopher Uzayı"nı incelemek için öğrendiklerinizi kullanın ve ne bulabileceğinizi görün.

Kişisel Hazırlık Denetim Listesi

Hazırlığınız

Bu liste *kendi* Gopher kullanımınız için hazırlandığınız zaman dikkate almanız gereken bazı soruları ve konuları özetlemektedir:

Ne zaman Gopher kullanmalıyım?

- Gopher sistemleri birbirine bağlıdır ve çok büyük bir bağlantılarına kaynak sağlar;
- Gopher komutları tutarlıdır (bir kaynaktan diğerine değişmez); ve
- Gopher yapısı aracılığıyla tarama oldukça kolaydır.

Kaynak ya da "Anasistem" bilgisini nasıl takip edeceğim?

- Çoğu Gopher'ların kurumsal bir odak noktası olduğunu hatırlayınız örneğin, belirli bir üniversiteye hizmet vermek için tasarlanmıştır;
- Dönmek istediğiniz yerleri işaretlemek için işaret özelliğini kullanın (genellikle Gopher istemcilerinde var);
- Her Gopher mönü seçeneğinin ardındaki bağlantı dosyası bilgisini gösteren komutu kullanın.

Belli kaynaklara Gopher aracılığıyla nasıl erişebilirim?

- Diğer Internet araçlarında olduğu gibi, bilinen kaynak ya da bilinen yer en iyi sonuç verir; örneğin, rehberlerdeki ya da meslektaşlarınızdan gelen iyi kaynak önerilerine bakınız; ve
- Birçok Gopher'da mevcut Veronica arama hizmeti belli bilgileri saptamak için önemli bir araçtır. Ancak Veronica sunucuları çoğunlukla yoğun olarak kullanılır (bu nedenle bağlantınız reddedilebilir) ve aramaya bağlı olarak yüzlerce kaynak bulabilir.

Internet Hizmet Sağlayıcı Desteği

Benim için hangi Gopher yazılımı var?

- Internet servis sağlayıcılar çoğu zaman Unix Gopher istemcisi sağlarlar; ve
- Doğrudan Internet'e bağlı bir kişisel bilgisayarınız varsa (ya doğrudan kabloyla bağlı ya da SLIP bağlantısı aracılığıyla) o zaman kişisel bilgisayarınızdaki istemci yazılımını kullanabilirsiniz.

Gopher keşfi için iyi bir başlangıç noktası nasıl seçebilirim?

- Internet sağlayıcınızın sizi ilgilendiren bilgiler içeren bir Gopher sunucusu olabilir;
- çoğu üniversiteleler, kolejler ve yerel kütüphanelerin yöreye ya da bölgeye ilişkin bilgiler içeren Gopher sunucuları vardır;
- çoğu Internet rehberleri konulara göre düzenlenmiş Gopher listeleri sağlar; ve
- profesyonel derneklerin çoğunlukla üyelerinin ihtiyaçlarına yönelik Gopher sunucuları vardır.

H World-Wide Web

- World-Wide Web'e Giriş
- Tekbiçim Kaynak Buldurucular
- World-Wide Web İstemcileri
- *Mosaic*: World-Wide Web İstemcisi
- *Netscape*: World-Wide Web İstemcisi
- *Character Mode Browser*: World-Wide Web İstemcisi
- *Lynx*: World-Wide Web İstemcisi
- Alıştırmalar
- Kişisel Hazırlık Denetim Listesi

1. *Introduction*

2. *Background*

3. *Methodology*

4. *Results*

5. *Discussion*

6. *Conclusion*

7. *References*

8. *Appendix*

9. *Notes*

10. *Index*

World-Wide Web'e Giriş

Giriş

World-Wide Web (WWW ya da W3) Internet bilgisayar ağı üzerinde kaynak keşfetme ve erişim için bir izleme aracıdır. Çeşitli formlardaki bilgilerin yerini belirlemek, bu bilgilere erişmek, bu bilgileri indirmek ya da göstermek için birçok standart protokol kullanan bir istemci/sunucu sistemidir (istemci/sunucu sistemlerin tartışması için *Yeni Başlayanlar İçin Önemli Bilgiler* bölümüne bakınız). Farklı platformlar için (Macintosh, MS Windows, Unix, vs.) World-Wide Web sunucuları üzerindeki bilgileri "tarama"ya (browse) izin veren birçok istemci programı vardır (bu bölümdeki "Mosaic", "Character Mode Browser" ve "Lynx" kesimlerine bakınız).

World-Wide Web Cenevre'de (İsviçre) CERN Fizik Laboratuvarında Tim Berners-Lee'nin önderlik ettiği bir takım tarafından geliştirildi. Bir belgenin ilgili bilgiler bulunan diğer belgelere birçok bağlantılarının bulunabildiği hipermetin (hypertext) kavramına dayanmaktadır. World-Wide Web örneğinde bu belgeler çoğu zaman dünya üzerindeki birçok yerde bulunur. World-Wide Web'i kullanarak bilgiyi sağlayan uzaktaki bilgisayar hakkında hiçbirşey bilmeden saydam bir biçimde bir belgeden diğerine atlayabiliriz.

World-Wide Web sisteme yüksek düzeyde esneklik ve kullanıcı kolaylığı sağlayan birçok ağ ve elektronik belge protokol ve standartlarını kullanmaktadır.

HiperMetin Aktarım Protokolü (HyperText Transfer Protocol: HTTP)

Hipermetin bilginin Internet aracılığıyla aktarımını destekleyen standart protokole HiperMetin Aktarım Protokolü ya da HTTP adı verilir.

Tekbiçim Kaynak Buldurucular (URL)

Internet üzerinde nerede olursa olsun bir kaynaktan diğerine bağlantıları mümkün hale getiren standart, Internet kaynak bulma taslak standardıdır. Tekbiçim Kaynak Buldurucular (URL) için söz dizimi tanımlar (bu bölümdeki "Tekbiçim Kaynak Buldurucular" kesimine bakınız).

HiperMetin İşaretleme Dili (HTML)

HiperMetin İşaretleme Dili (HyperText Markup Language: HTML) Web yöneticilerinin bir belgenin çeşitli kesimlerini tanımlamalarına olanak veren bir belge "işaretleme" (tagging) dilidir. Böylece Web istemci yazılımı hem belgeyi iyi gösterebilir, hem de diğer belgelere uygun bağlantılar yapabilir. Örneğin, HTML ile işaretlenmiş bir belge ile Mosaic gibi bir istemci yazılımı (bkz. "Mosaic") başlığı büyük ve koyu, alt başlıkları daha küçük ve koyu olarak gösterebilir. Başka belgelere bağlantılar altı çizili ya da kullanıcının renkli ekranı varsa renkli gözükebilir. HTML Standart Genelleştirilmiş İşaretleme Dili'nin (SGML) basit bir Veri Türü Tanımıdır (DTD).

WWW'İ Çalıştıran Yeni Standartlar

Berners-Lee, T.J., R. Cailliau, J-F Groff, B. Pollerman, World-Wide Web: The Information Universe," *Electronic Networking: Research, Applications and Policy* 2(1) (Spring 1992).

Bu makale World-Wide Web'in iyi bir genel incelemesidir. Web'i geliştirenler tarafından yazılmıştır.

Hughes, Kevin. "Entering the World-Wide Web: A Guide to Cyberspace." (Mayıs 1994'te duyuruldu). [<http://www.eit.com/web/www.guide/> adresinden Web aracılığıyla sağlanabilir.]

Bu hipermetin belge World-Wide Web'i anlamak için yetkin bir başlangıç noktası olduğu kadar hipermetinin gücünün bir örneğidir.

Kelley, Brian. *Publishing Information Globally: becoming an Information Provider on the World-Wide Web*. [Web aracılığıyla http://www.leeds.ac.uk/ucs/people/BKelly/aberdeen_paper.html adresinden PostScript ve Rich Text Formatında (RTF) sağlanabilir.]

Kelley Leeds Üniversitesinde kazandığı deneyimlere dayanarak bir yazı yazmıştır. Bu yazıda Kelley, World-Wide Web bilgisini nasıl yükledikleri ile ilgili deneyimlerinin yanı sıra teknoloji ve ilgili konular hakkında genel bir bakış sağlamaktadır. Şekiller ve uygun bölüm başlıkları ile bu materyal başkalarına Web'i anlatmada yardımcı olacak şekilde adapte edilebilir ya da bir Web sunucusu geliştirmeyi planlamada kullanılabilir.

Web gelişmeleriyle ilgilenenler için birçok liste vardır. agora@mail.w3.org adresine "help" komutunu içeren bir mesaj gönderiniz. Genel Web bilgisi için World-Wide Web Örgütü en iyi başlangıç noktasıdır. Adresi <http://www.w3.org/>.

Tekbiçim Kaynak Buldurucular (TKB)

Giriş

Tekbiçim Kaynak Buldurucu (TKB) (Uniform Resource Locator: URL) Internet bilgisayar ağı üzerindeki belli bir seçeneğin (item) ya da kaynağın yerini tanımlamak için kullanılan standart bir notasyondur. Internet'teki herkes Internet üzerinde herhangi bir yerdeki seçeneğe erişmek için TKB kullanabilir. Veriye erişmek için gerekli yöntem (örneğin, FTP, gopher) TKB söz dizimi içinde belirtilmektedir.

Tekbiçim Kaynak Buldurucu halen önemli birkaç yönden kullanılmaktadır: 1) hem bir seçeneğin yerini, hem de buna erişim yöntemini tanımlamak için standart bir yöntem ve 2) World-Wide Web'in bilgiyi hipermetin düzeninde ilişkilendirmek için kullandığı temel bir araç (bkz. "World-Wide Web'e Giriş").

World-Wide Web TKB'leri

Örnek: <http://info.cern.ch/hypertext/WWW/FAQ/Bootstrap.html>

Yukarıdaki TKB World-Wide Web aracılığıyla erişilebilen belli bir belgeyi tanımlamaktadır. Bu TKB'yi ve bir Web "tarayıcı"yı (istemci yazılımı) kullanarak bu bilgiye doğrudan gidebiliriz. TKB'nin ilk kısmı protokolü (World-Wide Web'in dayandığı HyperText Transfer Protocol veya HTTP) tanımlamakta, bunun ardından iki nokta üstüste (:) ve iki kesme (//) işareti gelmektedir. Bundan sonraki kısım ise anasistem adresi (info.cern.ch), bu bilgisayar üzerinde bulunan belgenin tam yeri (hypertext dizini, WWW alt dizini, FAQ alt dizini) ve belgenin adıdır (Bootstrap.html). Dosya adı uzantısı (html) bu belgenin Hipermetin İşaretleme Dili (HTML) kullanılarak işaretlenmiş bir belge olduğunu gösterir. HTML World-Wide Web'in dünya üzerindeki sunucularda bulunan belgelere saydam bağlantılar yapmasına olanak sağlar. Bunun yanı sıra HTML, Internet'e doğrudan bağlı kişisel bir bilgisayar üzerindeki bir istemci yazılımı kullanırken daha anlaşılabilir ve göze hoş gelen ekranlar sunar.

Gopher TKB'leri

Örnek: <gopher://marvel.loc.gov:70/>

Yukarıdaki TKB Kongre Kütüphanesi Marvel Gopher sisteminin yerini tanımlamaktadır. TKB'nin ilk kısmı, protokolü (gopher) tanımlamakta, bunun ardından iki nokta üstüste ve iki kesme işareti gelmektedir. Bundan sonraki kısım ise ana sistem adresidir (marvel.loc.gov). Ardından iki nokta üstüste ve Gopher'a erişmek için gereken çıkış numarası (70) gelir. Çıkış numarası yoksa, çıkış 70 varsayılır ("default" gopher çıkışı).

FTP TKB'leri

Örnek: <ftp://ftp.lib.berkeley.edu/pub/ISIS/Handouts/GopherIntro.ps>

Yukarıdaki TKB, adsız dosya aktarımı yoluyla Internet Dosya Aktarım Protokolünü (FTP) kullanarak sağlanabilen bir belgenin adını ve yerini tanımlamaktadır. Ana sistem adı ftp.lib.berkeley.edu'dur. Bunu, belgeyi bulmak için izlenmesi gereken dizin patikası ve son olarak da belge adı izler. Dosya adına eklenen ".ps" uzantısı bu dosyanın PostScript formatında olduğu anlamına gelmektedir.

Diğer TKB'ler

Internet'te Kaynak Bulmanın Geleceği

Birçok başka TKB türleri vardır. TKB taslak standardının en güçlü özelliklerinden birisi başka TKB türlerinin kolayca eklenebilmesidir. TKB'nin ilk kısmı protokolü ya da bir sonraki kısma erişimde kullanılan yöntemi tanımladığından, TKB formatı yeni yaratılan bilgi erişim yöntemlerini destekleyebilir.

Taslak TKB standardı hâlâ taslak halindedir ve henüz tam bir Internet standardı olarak kabul edilmemiştir (bir Yorum İsteği (Request for Comments) veya RFC olarak). Bu nedenle TKB'nin gerçek bir standart olarak kabul edilmeden önce değişikliğe uğraması mümkündür. Keza, Internet'te kaynak belirlemede yanıtlanması zor bir başka soru hakkında tartışmalar sürüyor: İki ya da daha fazla kaynak birbirinin aynısı olduğu zaman bir kaynağın nasıl belirleneceği. Şimdi tartışılan model, ağ aracılığıyla erişilebilen her kaynağa (bu ister bir yazılım programı olsun, isterse bir metin türü belge olsun), onu başka herhangi bir kaynaktan ayıran ve aynı kaynağın ikilemelerini yakalamayı mümkün kılan benzersiz (tek) bir belirleyici atamaktır. Bu Tekbiçim Kaynak Numarası (TKN) (Uniform Resource Number: URN) o zaman bir TKN'yi (belli bir kaynak için benzersiz (tek) belirleyici) birçok TKB'ye (bu kaynağın *kopyalarının* bulunduğu diğer yerler) çevirebilen veri tabanları kurulmasını mümkün hale getirir. O zaman bir Internet kullanıcısı kaynağın bir kopyasına erişmek için yakındaki veya daha az yoğunlukla kullanılma ihtimali olan bir yeri seçebilir.

World-Wide Web İstemcileri

Web İstemcileri Nasıl Çalışır

Çeşitli işletim sistemleri için birçok World-Wide Web istemci programları vardır. İnternet üzerindeki Gopher, World-Wide Web, Usenet Haber sunucuları, FTP arşiv merkezleri (sits) aracılığıyla erişilebilen tüm bilgilere ve diğer İnternet bilgi sistemlerine aşağıda verilen World-Wide Web istemcilerinden birisi aracılığıyla erişilebilir.

Web istemcileri kullanıcının, bir Tekbiçim Kaynak Buldurucu (bu bölümdeki "Tekbiçim Kaynak Buldurucular" kesimine bakınız) kullanarak herhangi bir yerdeki bir İnternet sunucusundan bilgiye erişimine olanak sağlar. TKB, bilgiye erişmek için hangi protokolün (örneğin, HTTP, FTP, Gopher) kullanılması gerektiğini, hangi ana sistem bilgisayarında bu bilginin bulunduğunu (örneğin, info.cern.ch), kaynağı bulmak için dizin yapısında izlenmesi gereken patikayı (örneğin, /hypertext/WWW/), ve kaynağın adını (örneğin, Bootstrap.html) tanımlar. Bir TKB örneği aşağıda verilmiştir:

<http://info.cern.ch/hypertext/WWW/FAQ/Bootstrap.html>

Web aracılığıyla erişilebilen bilgiler metinle sınırlı değildir. Gösterim ve aşağı indirme için (download) için serbestçe sağlanabilen grafik görüntüler, sesler, ve hatta hareketli resimler bile vardır. Bu farklı ortamların tüm avantajlarını kullanmak için bir grafik istemci kullanmalısınız (aşağıya bakınız).

Grafik İstemciler

Grafik Web istemcileri ya da "tarayıcılar" (browsers) masaüstü bilgisayarınızda çok pencere açma yeteneğini kullanan programlar ve World-Wide Web'e ve dolayısıyla İnternet'teki çoğu bilgilere bir "işaretle ve tıkla" arabirimi sağlayan fare desteğidir. Halen en popüler iki grafik Web tarayıcısı Netscape ve Mosaic'tir. Grafik istemcilerin Web'de karşılaşılabileceğiniz her tür ortama tam erişim sağlaması için spesifik amaçlarla (örneğin, bir ses dosyasını çalmak için) ilintili "yardımcı uygulamalar" kullanılıyor. Bu nedenle, kişisel bilgisayarınız üzerinde bir Web istemcisi kurmanızın yanı sıra, genellikle birçok yardımcı uygulamaları da kurmalısınız.

Netscape

Netscape İzleyici, Netscape Communications tarafından üretilmiştir ve halen World-Wide Web kullanmak için en popüler istemci programıdır. Eğitim amaçlı ve kâr amacı gütmeyen kullanıcılara firmanın adsız FTP merkezinden (ftp.netscape.com) ve diğer birçok merkezden bedava sunulmaktadır. Macintosh ve MS Windows sürümleri vardır. Netscape İnternet'e doğrudan bağlantı gerektirir. Netscape'e ilaveten, ses, hareketli resim, vs. ile uygun biçimde ilgilenme yeteneği eklemek için ilgili yardımcı uygulamalara da ihtiyacınız olur. (Daha fazla bilgi için bkz. "Netscape: World-Wide Web İstemcisi").

NCSA Mosaic

NCSA Mosaic Illinois'deki Süperbilgisayar Uygulamaları Ulusal Merkezi (NCSA) tarafından üretilmiştir. Macintosh, MS Windows ve X Windows sürümleri vardır. Mosaic'i çalıştırmak için bilgisayarınız doğrudan Internet'e bağlı olmalıdır. Tüm sürümler adsız FTP ile ftp.ncsa.uiuc.edu adresinden istenen belli sürüm için uygun dizinden elde edilebilir. Mosaic programının kendisine ilaveten, Mosaic'in grafik dosyaları göstermek, sesleri çalmak, vs. için kullandığı çeşitli ilintili programlara da ihtiyacınız olacaktır. İlintili programlar da belli bir işletim sistemi için uygun dizinde bulunur. (Daha fazla bilgi için bkz. "Mosaic: World-Wide Web İstemcisi").

Lynx Browser

Lynx Browser, doğrudan bağlı olmayan Web kullanıcıları için basit bir tarama aracı olarak Kansas Üniversitesi tarafından geliştirilmiştir. Yukarıdaki LineMode Browser gibi, bu yazılımı ya Internet erişim sağlayıcınız tarafından sağlanan World-Wide Web arabirimi olduğu için, ya da kamuya açık bir World-Wide Web istemcisine (kufacts.cs.ukans.edu gibi) bağlandığınız zaman kullanırsınız. (Daha fazla bilgi için bkz. "Lynx: World-Wide Web İstemcisi").

Diğer Web İstemcileri

World-Wide Web kullanıcıları için kişisel bilgisayara dayalı başka istemciler de vardır. Cello, Legal Information Institute tarafından MS Windows için geliştirilmiş bir istemcidir ve adsız FTP ile ftp.law.cornell.edu adresinde /pub/LII/Cello dizininden edinilebilir. Cello için Win Sock TCP/IP soket sürücülere ve bir 386SX ya da daha iyi bir işlemciye gerek vardır (4Mb RAM önerilir). MacWeb EINet tarafından geliştirilen bir Macintosh istemcisidir ve adsız FTP ile ftp.einet.net ana sistemindeki /einet/mac dizininden edinilebilir.

Mosaic: World-Wide Web İstemcisi

Giriş

Mosaic, Urbana-Champaign'deki Illinois Üniversitesi Süperbilgisayar Uygulamaları Ulusal Merkezi (NCSA) tarafından geliştirilmiş bir World-Wide Web istemci programıdır. Macintosh, MS Windows ve X işletim sistemiyle çalışan bilgisayarlar için günümüzde Mosaic yazılımı mevcuttur. Mosaic'i çalıştırmak için bilgisayarınızın ya atanmış kablolu (hardwired) bağlantısı, ya da çevirmeli Seri Hat Internet Protokolü (SLIP) bağlantısı aracılığıyla doğrudan Internet'e bağlı olması gerekir (bkz. *Durum Sayfası*). Kendi bilgisayarınızdan çevirmeli olarak bir Internet ana bilgisayarındaki hesaba bağlanırsanız Mosaic kullanamazsınız.

Nereden Sağlanır

Mosaic adsız FTP ile ftp.ncsa.uiuc.edu ana sisteminden sağlanabilir. Uygun sürümü ve ilgili göstericilerini bulmak için kendi platformunuz (Mac, Windows, vs.) ile ilgili dizine bakınız.

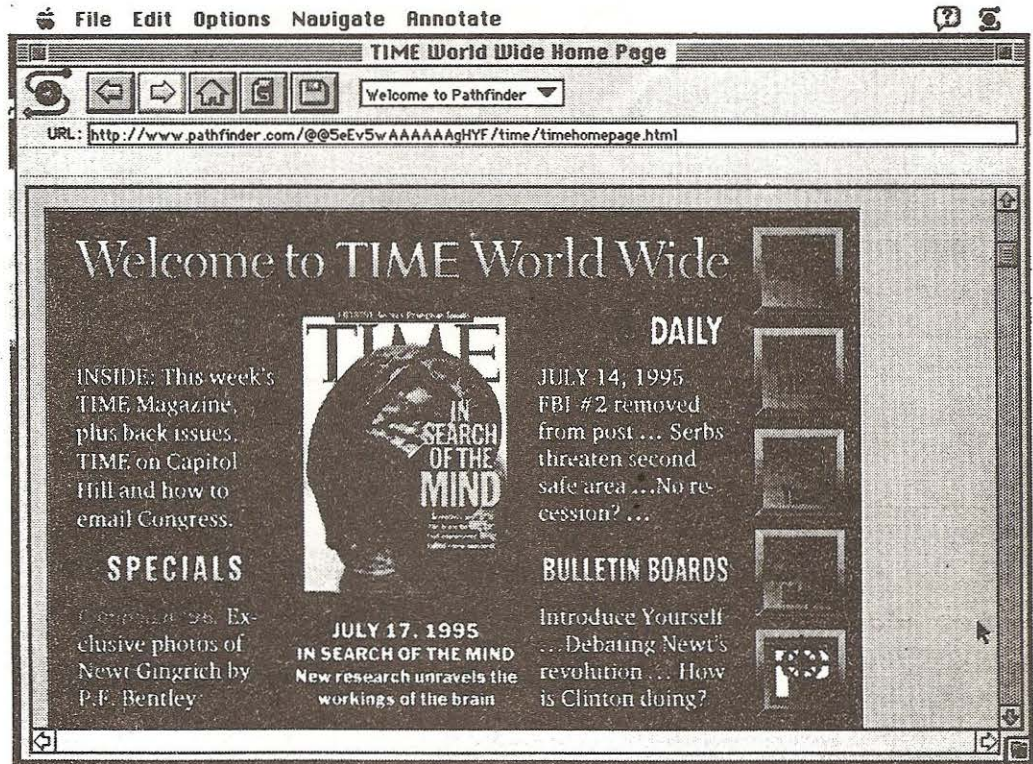
Daha Fazla Bilgi İçin

Mosaic hakkında daha fazla bilgi için NCSA Mosaic ana sayfasını (home page) ziyaret ediniz: <http://www.ncsa.uiuc.edu/SDG/Software/Mosaic/NCSAMosaicHome.html>

Baker, Frank M. "Navigating the Network with NCSA Mosaic," *EDUCOM Review* (January/February 1994): 46-51.

Bu makale Mosaic'le ne yapılabileceğini, Mosaic'in dayandığı standartları, ilgili gösterici yazılımı ve yazılımın nasıl edinileceğini açıklayan iyi bir genel bakış yazısıdır.

Örnek Ekran

Netscape: World-Wide Web İstemcisi

Giriş

Netscape İzleyici tüm Internet World-Wide Web (HTTP), Gopher, FTP sunucularına ve daha fazlasına erişim sağlayan bir World-Wide Web istemci programıdır. Netscape'in üretimi ve dağıtımı Netscape Communications tarafından yapılmaktadır (<http://www.netscape.com>). Haziran 1995 itibarıyla günümüzdeki tam sürümü 1.1N'dir (1.2 beta testi aşamasındadır). Başka Web istemcileri olmasına rağmen, ileri fonksiyonları desteklediği için ve genel stabilite açısından Netscape günümüzde en popüleridir.

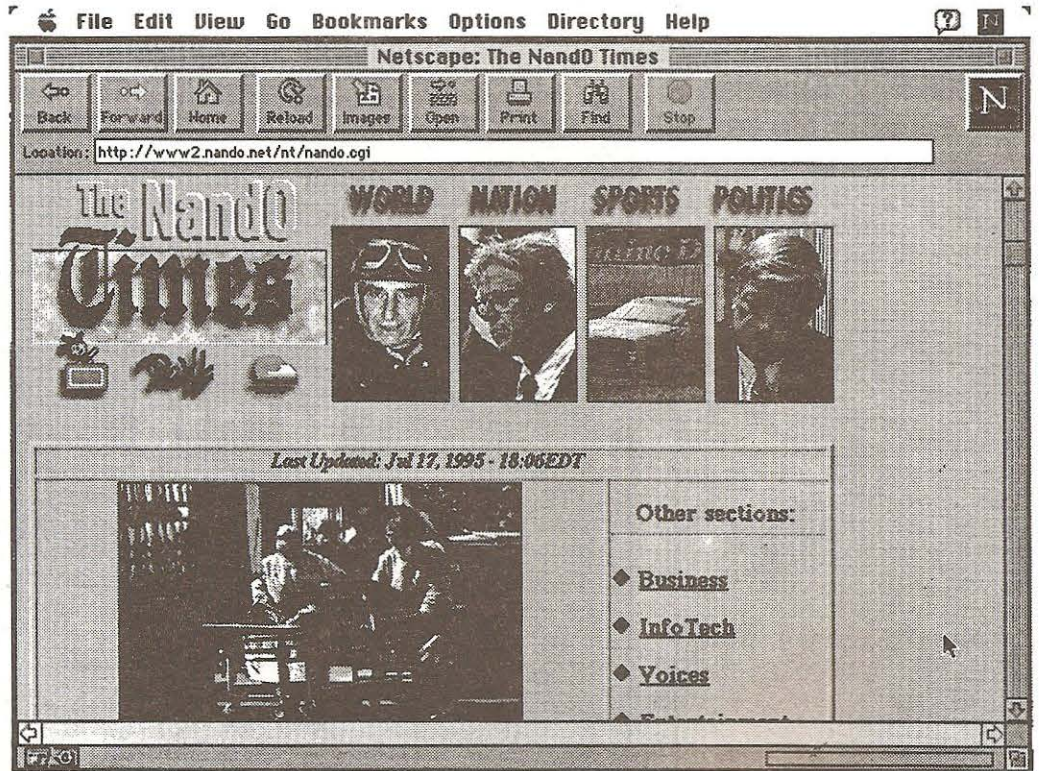
Nereden Sağlanır

Netscape adsız FTP ile [ftp.netscape.com](ftp://ftp.netscape.com)'daki /netscape dizininden sağlanabilir. Programa FTP erişimi sağlayan başka birçok yer de vardır. Eğitim amaçlı ve kâr amacı gütmeyen kullanıcılar için bedavadır. Ancak diğer kullanıcılar programın kopyasını kaydetmek için bir ücret ödemek zorundadırlar.

Daha Fazla Bilgi İçin

Daha fazla bilgi için Netscape Communications'ı ziyaret ediniz (<http://www.netscape.com/>). Netscape hakkında elektronik tartışmaya abone olmak için "subscribe netscape <adınız soyadınız>" mesajını (<adınız soyadınız> kısmını değiştirerek) listserv@irlearn.ucd.ie adresine gönderiniz.

Örnek Ekran

LineMode Browser: WWW İstemcisi

Giriş

World-Wide Web LineMode Browser'ı WWW'nin yaratıldığı İsviçre'deki CERN parçacık fiziği laboratuvarında geliştirildi. Unix işletim sistemi üzerinde çalışan bir istemci yazılımıdır. World-Wide Web'de gezinmek (navigate) ve metin türü bilgileri göstermek için temel yetenekler sunar. Grafik görüntülere erişmek ve bunları göstermek için Internet'e doğrudan bağlı kişisel bilgisayarınızdan Mosaic gibi bir Web istemci programı kullanmalısınız (bkz. "Mosaic'e Giriş").

Örnek LineMode Browser Ekranı

GENERAL OVERVIEW OF THE WEB

There is no "top" to the World-Wide Web. You can look at it from many point of views. Here are some places to start.

by Subject [1] The virtual Library organises information by subject matter.

List of servers [2] All registered HTTP servers by country.

by Service Type [3] The Web includes data accessible by many other protocols. The lists by access protocol may help you if you know what kind of service you are looking for.

If you find a useful starting point for you personally, you can configure your WWW browser to start there by default.

See also: About the W3 project [4].

1-4, Back, Up, Quit, or Help:

Komutların Özet

Top	Belgenin ilk sayfasına dön
Up	Belge içinde bir önceki sayfaya git
List	Bu belgeden referansları listele
<sayı>	Bu sayının referans verdiği belgeyi seç
Recall	Ziyaret edilen belgeleri listele
Recall <sayı>	Recall listesinde bu sayıyla verilen ve daha önce ziyaret edilen belgeye dön
Home	Başlangıç belgesine dön
Back	Son belgeye geri dön
Next	Son belgeden bir sonraki bağlantıyı al
Previous	Son belgeden bir önceki bağlantıyı al
Help	Bu sayfayı göster
Manual	Bu program için çevrimiçi el kitabına atla
Quit	WWW programından çık

Daha Fazla Bilgi İçin

LineMode Browser ana sayfası <http://www.w3.org/hypertext/WWW/LineMode/Status.html> adresindedir. Yazılımın indirilmesi ve dokümantasyon için bağlantılar sunar.

Lynx: World-Wide Web İstemcisi

Giriş

World-Wide Web Lynx Browser Kansas Üniversitesi tarafından bu üniversitenin Kampus Alanı Bilgi Sistemi (CWIS) olarak geliştirildi. Unix ve VMS işletim sistemleri üzerinde çalışan bir istemci yazılımıdır. World-Wide Web'de gezinmek (navigate) ve metin türü bilgileri göstermek için temel yetenekler sunar. Grafik görüntülere erişmek ve bunları göstermek için Internet'e doğrudan bağlı kişisel bilgisayarınızdan Mosaic gibi bir Web istemci programı kullanmalısınız (bkz. "Mosaic'e Giriş").

Kişisel bilgisayarınızdan doğrudan Internet'e bağlantınız yoksa, World-Wide Web'deki tüm metin türü bilgilere Kansas Üniversitesinin Kampus Alanı Bilgi Sistemi (CWIS) gibi kamuya açık Web sitelerine Telnet ile bağlanarak da World-Wide Web üzerindeki tüm metin türü bilgilere erişebilirsiniz (kufacts.cc.ukans.edu adresine telnet ile bağlanınız ve login sorulduğunda "kufacts" giriniz). Kansas Üniversitesine bağlandığınızda göreceğiniz metin türüyle ilgili örnek ekran aşağıdadır. Bu Lynx Browser'ıdır. Lynx Browser komutlarının özeti bir sonraki sayfada verilmiştir. Lynx Browser'ının LineMode Browser'dan daha fazla özellikleri vardır (bu bölümdeki "WWW: LineMode Browser" kesimine bakınız). Lynx Browser'ının kullanıcı etkileşim yöntemi bir World-Wide Web arabirimi nasıl olmalıysa öyledir (bkz. "Mosaic'e Giriş"). (Lynx Browser'ında, bir sayı seçmek yerine, ok tuşlarını kullanarak aydınlatılmış bir bağlantıdan bir başka bağlantıya atlanır.)

Örnek Lynx Browser Ekranı

Kufacts Online Information system

KUFACTS: THE UNIVERSITY OF KANSAS
ONLINE INFORMATION SYSTEM

How to use this system

Everything you always wanted to know about Kufacts
About The University of Kansas
Information about the campus, policies, and admissions
Events, activities, and announcements
Happenings at and around KU and Lawrence
Courses
Timetable of classes and catalog of course descriptions
Departmental information
Info about people, classes, events, and services by dept.
Campus organizations
Groups of students, faculty and staff recognized by KU.
Reference shelf
Reference materials, phonebooks, and worldwide resources
Index

Arrow keys:Up and Down to move. Right to follow a link; Left to go back.
O)ptions P)rint G)o M)ain screen Q)uit /=search [delete]=history list
Type a command or ? for help:tp/cwis/kufacts_start.html

Komut Özeti

HAREKET

Aşağı ok tuşu	Bir sonraki konuyu işaretlerle (highlight)
Yukarı ok tuşu	Bir önceki konuyu işaretle
Sağ ok tuşu, Enter, Return	İşaretlenen konuya atla
Sol ok tuşu	Bir önceki konuya dön

SAYFA SAYFA İZLEME (SCROLLING)

+ (veya boşluk çubuğu)	Bir sonraki sayfaya geç
- (veya b)	Bir önceki sayfaya geç

DİĞER

? (veya H)	Yardım
a	Üzerinde bulunulan bağlantıyı yer imi (book-mark) dosyasına ekle
c	Belge sahibine bir açıklama gönder
d	Üzerinde bulunulan bağlantıyı aşağı yükle
e	Mevcut dosyayı biçimle (edit)
g	Kullanıcının tanımladığı URL ya da dosyaya git
I	Belgelerin dizinini göster
m	Ana mönüye dön
o	Seçenekleri ayarla
p	Bir dosyaya, yazıcıya vs. yazdır ya da postala
q	Çık (Hızlı çıkış için büyük harf 'q')
/	Mevcut belge içinde bir karakter dizisi (string) ara
s	Dış arama için bir karakter dizisi gir
n	Bir sonraki karakter dizisine git
v	Yer imi dosyasını gör
z	Devam eden aktarımı iptal et
[geri gitme tuşu]	Tarih sayfasına git
=	Dosya ve bağlantı bilgisini göster
\	belge kaynağı ve görüntüsü arasında git gel
!	Varsayılan (default) kabuğa çık
CTRL-R	Üzerinde bulunulan belgeyi yeniden yükle ve ekranı tazele (refresh)
CTRL-WW	Ekranı tazele
CTRL-U	Giriş satırını sil
CTRL-G	Girişi ya da aktarımı iptal et

**Daha Fazla
Bilgi İçin**

Lynx'in telif hakkı Kansas Üniversitesininindir. Eğitim ve araştırma amaçlı kullanımlar için parasızdır. Lynx adsız FTP aracılığıyla ftp2.cc.ukans.edu adresinden pub/lynx dizininden edinilebilir.

NCSA Mosaic Gösteri Belgesine Bağlanmak için Mosaic Kullanma

1. Masaüstü bilgisayarınızdaki *Mosaic* ikonuna iki kez tıklayınız.
2. Dosya menüsünden "open URL"yi seçiniz ve şu URL'yi giriniz:
<http://www.ncsa.uiuc.edu/demoweb/demo.html>
3. Belgeyi Illinois Üniversitesindeki "Krannert Art Museum" girişine gelene dek okuyunuz.
4. Bu girişi tıklayınız (girişin farklı renk ve yazı tipinde olduğuna dikkat ediniz).

Son Belgenize Dönmek için Kılavuz Tuşlarını Kullanma

1. Mosaic penceresinin üst kısmındaki solu işaret eden oka tıklayınız. Bu sizi bir önceki belgeye döndürecektir. Küçük pencerede belirtilen üzerinde bulunan URL'nin değiştiğine dikkat ediniz.
2. Tekrar aşağıya "Krannert Art Museum" bağlantısına ininiz ve metnin görünümünün değişip değişmediğini not ediniz. Mosaic'in çoğu sürümleri metnin rengini değiştirerek bir bağlantıyı zaten seçmiş olduğunuzu size hatırlatır.

Görüntülerin Otomatik Olarak Aktarılmasını Önleyerek Hızı Artırma

1. "Options" menüsü altında "Auto-Load Images" veya "Display Inline Images" seçeneğini arayınız ve çek atılmamış olmasına dikkat ediniz. Eğer çek atıldıysa bu seçeneği seçiniz; çek kaybolacaktır.
2. "File" menüsü altında "Open URL"yi seçiniz ve şu URL'yi giriniz:
<http://http.ucar.edu/metapage.html>. Belgenin geliş hızını not ediniz.
3. Görüntünün varlığını işaret eden küçük ikonları not ediniz. Bunlardan ilkinе tıklayınız.

Gopher Bilgisine Erişmek için Mosaic'i Kullanma

1. "File" menüsü altında "Open URL"yi seçiniz ve şu URL'yi giriniz:
gopher://infolib.berkeley.edu:70/. Gopher'a göz gezdiriniz. Böylece Gopher bilgisine erişmek için Mosaic kullanmış oldunuz. Çünkü World-Wide Web Gopher protokolünden anlamaktadır.

Önceden Tanımlanmış Belge İşaretçilerini Kullanma

1. Mosaic ilginç sunucuların ya da iyi başlangıç yerlerinin önceden tanımlanmış URL'leri ile birlikte gelmektedir. Bu başlangıç noktaları için bazı mönülere bakınız ve ilgilendiklerinizi inceleyiniz.
2. Mosaic'in tüm sürümlerinin size en gözde yerleri kendi kişisel mөнünüzde saklama olanağı verdiğini not ediniz. Böylece bu yerlere hızla ve kolayca dönebilirsiniz.

Keşfet!

World-Wide Web'i araştırmak için öğrendiklerinizi kullanınız ve ne bulabileceğinizi görünüz.

Alıştırmalar: Netscape

Bir Web Sunucusuna Bağlanmak İçin Netscape Kullanma

1. Masaüstü bilgisayarınızdaki Netscape ikonuna iki kez tıklayınız.
2. "File" mөнüsünden "open URL"yi seçiniz.
3. <http://www.berkeley.edu/> giriniz ve Enter tuşuna basınız.
4. Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesi kampus ağ sunucuları kütüğü olan "Access Berkeley" açılış ekranını göreceksiniz.

Görüntülerin Otomatik Olarak Aktarılmasını Önleyerek Hızı Artırma

1. "Options" mөнüsü altında "Auto-Load Images" veya "Display Inline Images" seçeneğini arayınız ve çek atılmamış olmasına dikkat ediniz. Eğer çek atıldıysa bu seçeneği seçiniz; çek kaybolacaktır.
2. "File" mөнüsü altında "Open URL"i seçiniz ve şu URL'yi giriniz: <http://http.ucar.edu/metapage.html>. Belgenin geliş hızını not ediniz.
3. Görüntünün varlığını işaret eden küçük ikonları not ediniz. Bunlardan Netscape penceresinin üst kısmındaki "Images" yazan düğmeye tıklayınız. Netscape'in o zaman görüntüleri yüklemesini not ediniz.

Gopher Bilgisine Erişmek İçin Netscape'i Kullanma

1. "File" mөнüsü altında "Open URL"yi seçiniz ve şu URL'yi giriniz: <gopher://infolib.berkeley.edu:70/>. Gopher'a göz gezdiriniz. Böylece Gopher bilgisine erişmek için Netscape kullanmış oldunuz. Çünkü World-Wide Web Gopher protokolünden anlamaktadır.

Önceden Tanımlanmış Belge İşaretçilerini Kullanma

1. Netscape, Netscape Communications sunucusuna işaret eden önceden tanımlanmış URL'ler ile birlikte gelmektedir.
2. Ekranın üst kısmındaki çubukta gösterilen "directory" düğmelerinden birisine ("What's New" veya "What's Cool") tıklayınız. (Eğer bu düğmeler gözükmüyorsa "Options" mөнüsünden "Show Directory Buttons"u seçiniz.

Keşfet!

1. World-Wide Web'i araştırmak için öğrendiklerinizi kullanınız ve ne bulabileceğinizi görünüz.

Alıştırmalar: Lynx Browser

Telnet ile Herkese Açık Lynx Browser'ı Kullanma

1. "kufacts.cc.ukans.edu"ya bağlanmak için Telnet kullan. Login sorulduğunda kufacts giriniz. Bu Kansas Üniversitesindeki Lynx Browser istemci yazılımını başlatacak ve Web sunucusundaki ilk ekranı getirecektir.
2. Sunucuyu ve Lynx Browser'ın kılavuz özelliklerini inceleyiniz. Komutların özeti için "WWW: Lynx Browser" kesimine başvurunuz veya çevrimiçi yardım için ? giriniz. Aydınlatılmış bağlantılar arasında dolaşmak için klavyenizdeki ok tuşlarını kullanınız.
3. İzleyen alıştırmaların hepsi Kansas Üniversitesindeki Lynx Browser'ı istemci programımız olarak kullandığımız sırada yapılabilir.

Farklı Bir Sunucuya Geçmek İçin G Komutunu Kullanınız

1. g giriniz.
2. Gelen prompt'ta ziyaret etmek istediğiniz bir gopher sunucusunun Tekbiçim Kaynak Buldurucu adresini giriniz. Örneğin, Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesi kampüs alanı gopher giriş noktasının URL'si gopher://gopher.berkeley.edu/'dur.
3. Geldiğiniz yere geri dönmek için sol ok tuşuna basınız. Böylece bir World-Wide Web istemcisinden bir gopher sunucusuna erişmiş olunuz.

Nereleri Gezdiğinizizi Gözden Geçirmek İçin "History" Özelliğini Kullanınız

1. "delete" tuşuna basınız. Bu incelediğiniz bağlantıların (belge ya da ekranların) bir listesini gösterir.
2. Ok tuşlarını kullanarak seçiminizi işaretleyip seçiniz ve Enter tuşuna basınız. Bu sizi bu noktaya geri götürecektir.

Bir Bağlantının URL'sini Gösterme

1. Seçilen girişi aydınlatmak için klavyedeki ok tuşlarını kullanarak bir bağlantı (ekrandaki kalın yazılmış bir giriş).
2. Eşit (=) işaretini giriniz. Bu size görmekte olduğunuz ekran ve seçilmiş bağlantı (bağlantının URL'si de dahil) hakkında bilgi verir. Bu bilgiyle bir World-Wide Web istemcisi kullanarak dünyanın herhangi bir yerinden bu belgeye ulaşabilirsiniz.

Bir Ekrandaki Belgenin HTML İle İşaretlenmiş Ham Halini Görmek

1. Ters bölü (\) işaretini giriniz. Bu size ham belgenin Hipermetin İşaretleme Diliyle işaretlenmiş halini gösterir (bkz. "World-Wide Web'e Giriş").
2. Okunması daha kolay formata çevrilmiş biçimiyle belgeyi görmek için aynı tuşa basınız.

Keşfet!

World-Wide Web'i araştırmak için öğrendiklerinizi kullanınız ve ne bulabileceğinizi görünüz.

Kişisel Hazırlık Denetim Listesi

Sizin Hazırlığınız

Internet Servis Sağlayıcı Desteği

Bu denetim listesi World-Wide Web'i *kendiniz* kullanmaya hazırlanırken dikkate almanız gereken bazı temel soru ve konuları özetlemektedir.

Web'i Ne Zaman Kullanmalıyım?

- Web yazılımı FTP, Gopher, vs. gibi diğer Internet protokollerini "anlar";
- Web belgeleri çoğu zaman görüntüleri, bazen de ses veya hareketli görüntüleri içerir;
- Web belgeleri belge düzeyinde ilişkilendirildiğinden gerçek hipermetin özelliği sağlar; ve
- en yeni ve ilginç Internet kaynaklarının çoğu sadece Web formatındadır (örneğin, HTTP, HTML).

Web Benim Internet Bilgimi Nasıl Artırır ve Teşvik Eder?

- Internet adresleri ve dosya yerleri "URL" denen biraz daha karmaşık bir biçimde belirtilir (bu bölümdeki "Tekbiçim Kaynak Bulduruçular" kesimine bakınız);
- Web sadece sunucular ya da anasistemler arasında değil, belgeler arasında da bağlantıya izin verir; ve
- Web mimarisinin çoğu kullanıcıdan gizlenmiştir (örneğin, HTML formatındaki kaynak belgeler).

"İyi" Web Kaynaklarını Nasıl Bulurum?

- rehberler ve meslektaşlar yeni ve yararlı başlangıç noktaları önerebilirler;
- çoğu Web istemci yazılımlarında yer imi (bookmark) özelliği ya da başlangıç noktalarını saklamak için bir yol vardır;
- konuya dayalı çevrimiçi Web kaynakları vardır. Keza Web bilgilerini anahtar sözcüğe dayalı olarak aramaya olanak veren yerler vardır; ve
- örgütünüz, Internet sağlayıcınız ya da yerel üniversitenizin o yöredeki ilgilendiren bir Web "ana sayfası" olabilir.

Benim İçin Hangi Web Yazılımı Mevcut?

- Mosaic ve Cello istemci yazılımları Internet'e doğrudan bağlantı gerektirir (ya kabloyla ya da SLIP aracılığıyla); bu istemciler ve göstericileri büyük miktarda belleği, grafik özellikleri, vs. olan oldukça karmaşık sistemler gerektirir;
- Lynx ve LineMode Browser'ları görüntü, ses veya diğer karmaşık verileri gösteremezler; ve
- çoğu istemci yazılımları FTP aracılığıyla sağlanabilir; kurulması ise istemci yazılıma ve platforma bağlı olarak kolay ya da zor olabilir.

Sorunlar İçin Nereden Yardım Alabilirim?

- Internet servis sağlayıcınızın yerel "akıllı istemci" yazılımınız hakkındaki soruları yanıtlamayacağını anımsayınız; ve
- Internet rehberleri çoğunlukla ipuçları verir ve daha fazla bilgi için kaynakları listeler.

I WAIS: Geniş Alan Bilgi Sistemi

- Geniş Alan Bilgi Sistemine Giriş
- WAIS İstemcileri
- WAIS: Unix İstemcisi
- Alıştırmalar
- Kişisel Hazırlık Denetim Listesi

Geniş Alan Bilgi Sistemi

Giriş

Geniş Alan Bilgi Sistemi (WAIS) tam metin belge koleksiyonlarına erişmek için Internet'te yaygın olarak kullanılan bir istemci/sunucu sistemidir. WAIS sunucuları istemcilerin arama isteklerini alır, yönetimlerinde bulunan veri tabanlarında arama yapar ve arama sonuçlarını gönderirler. WAIS veri tabanlarında bulunan veriler belgeleri, görüntüleri, ses ve diğer tür verileri içerir ve sunucu yazılımı tarafından geniş biçimde dizinlenir. Böylece bir kullanıcı maddeler (items) içinde geçen anahtar sözcükleri arayabilir. Bu özellik başka Internet araçlarında yoktur. WAIS bir istemci ile bir veya daha fazla sunucu arasında iletişim kurmak için çoğunlukla kütüphaneciler tarafından geliştirilmiş olan ve Z39.50 adı verilen bir protokol kullanır.

WAIS, iç verilere kolay erişim sağlamak amacıyla bir şirket deneyimi olarak Apple Computer, Dow Jones/News Retrieval ve KPGM Peat Marwick ile birlikte temelde bir süper bilgisayar yapımcısı olan Thinking Machines, Inc. tarafından 1989 yılında yaratılmıştır. Internet WAIS yaklaşımıyla belgeleri aramak ve bunlara erişmek için daha geniş bir test mekanı oldu. Şu anda WAIS istemci ve sunucu yazılımının sürümleri hem kamu hem de ticari alanlarda vardır (ticari sürümler temelde iç belge yönetimi için kullanılmaktadır). Kamu alanı WAIS yazılımı -freeWAIS olarak adlandırılmaktadır- Clearinghouse for Networked Information Discovery and Retrieval tarafından desteklenmektedir ve buradan sağlanabilir (aşağıdaki "Daha Fazla Bilgi" kısmına bakınız).

WAIS'in Eşsiz Özellikleri

WAIS diğer arama ve bulma araçlarından dört önemli yönden farklılık gösterir. İlki, belgelerin dizinlenmesi belgede geçen her sözcük için yapıldığından, belgeler istenen belgelerin tam metninde geçen anahtar sözcüklerle aranabilir. İkincisi, arama sürecinde Boolean soruların yanı sıra doğal dilde sorular kullanılabilir. Böylece "health speeches by Clinton and Gore" şeklinde girilen bir arama isteği "health and speech and (Clinton or Gore)" kadar iyi sonuç verir. Üçüncüsü, WAIS soruları tatmin derecelerine göre erişilen belgeleri (sözcük sayımı ve belgenin büyüklüğüne dayalı olarak) sıralar. Son olarak, birçok WAIS istemcisinde olduğu gibi, kullanıcının "belli bir belgeye benzeyen daha çok belge bul"masını sağlayan "ilgililik geribildirimi" (relevance feedback) kullanılabilir.

Niçin WAIS Kullanmalı?

Çoğu WAIS veri tabanlarına Gopher ve World-Wide Web aracılığıyla da erişilebilir. Ama karmaşık arama araçları (doğal dilde sorular ve ilgililik geribildirimi) bunlarda yoktur. Bu nedenle WAIS istemcisi kullanmak şu hallerde uygun olur:

- dikkatle seçilmiş tek tek anahtar sözcükler ve Boole arama işleçleri (örneğin, "and" "or", ve "not") yerine doğal dilde arama soruları girme esnekliği istediğiniz zaman, veya
- aramanızı ilgililik geribildirimi kullanarak arama sorunuzu daha açık hale getirmek (rafine etmek) istediğiniz zaman -ki bu "bunun gibi daha fazla belge bul" anlamına gelmektedir.

WAIS Kullanımı

Internet üzerinde yüzlerce WAIS sunucusu ve ilgili veri tabanı vardır. Bunlar neredeyse Internet'in kendisi kadar geniş konu ve kaynakları kapsamaktadır. Bu veri tabanlarını kullanabilmek için bir WAIS istemcisine erişmek gerekir. WAIS istemcisi soruları hazırlamak ve göndermek için kullanılan bir yazılım programıdır. İstemci yazılımı çalıştıran bilgisayarın doğrudan Internet bağlantısı olması gereklidir. Bu kurala göre istemci masaüstü bilgisayarınızda olabilir veya kamuya açık bir istemciye girmek için Telnet kullanmanız gerekebilir. Bu kamuya açık istemciler çoğunlukla "simple WAIS" (basit WAIS) veya "swais" olarak anılır. Çünkü bunlar "akıllı" istemcilerde mevcut olan ilgililik geribildirimi ve grafik arabirimlerini sağlamaz ("akıllı" istemci kişisel bilgisayarlara ve iş istasyonlarına doğrudan bağlı istemci yazılımıdır).

Telnet erişimiyle basit WAIS sunan bir Internet sitesi sunsite.unc.edu'dur. Telnet ile bu siteye eriştikten sonra login sorulduğunda "swais" giriniz.

WAIS ile aramanız için en muhtemel WAIS veri tabanlarını seçer ve bir belgede geçen anahtar sözcükleri tanımlarsınız. Hangi veri tabanlarının var olduğunu keşfetmek genellikle ilk adımdır. Kamuya açık istemciler genellikle WAIS, Inc. tarafından yaşatılan Sunucular Rehberi (Directory of Servers) ile başlar. Aramanız için muhtemel veri tabanlarını bulmak için bu sunucuyu sorgulayabilirsiniz. Telnet'le erişilebilir basit bir istemciyle WAIS'e erişme hakkında daha fazla bilgi için "WAIS: Unix İstemcisi" kesimine bakınız.

Daha Fazla Bilgi İçin

<http://www.wais.com/> adresindeki WAIS, Inc. ana sayfasında WAIS sistemi hakkında daha fazla bilgi vardır. WAIS'le ilgili bilgilere aşağıdaki yerlerden de adsız FTP ile erişilebilir.

wais.com	/pub/wais-inc-doc/txt/bibliography.txt
ftp.cnidr.org	/pub/NIDR.tools/freewais

WAIS sistemini tartışan elektronik tartışmalar "wais-discussion" postalaması sistemi ve "comp.infosystems.wais" Usenet haber grubudur. wais-discussion'a abone olmak için wais-discussion-request@wais.com adresine gövdesinde "add <e-posta adresiniz>" wais-discussion komutu olan bir elektronik posta mesajı gönderiniz.

WAIS bedava yazılımı (freeware) için Clearinghouse for Networked Information Discovery and Retrieval ile bağlantı kurunuz. Adres: 3021 Cornwallis Road, Research Triangle Park, NC 27709. Tel:(919) 248-1499. E-posta: freewais@cnidr.org. Ticari WAIS ürünleri ve hizmetleri hakkında bilgi için WAIS Incorporated, 1040 Noel Drive, Menlo Park, CA 94025'e yazınız. Tel. (415) 327-WAIS veya e-posta: info@wais.com.

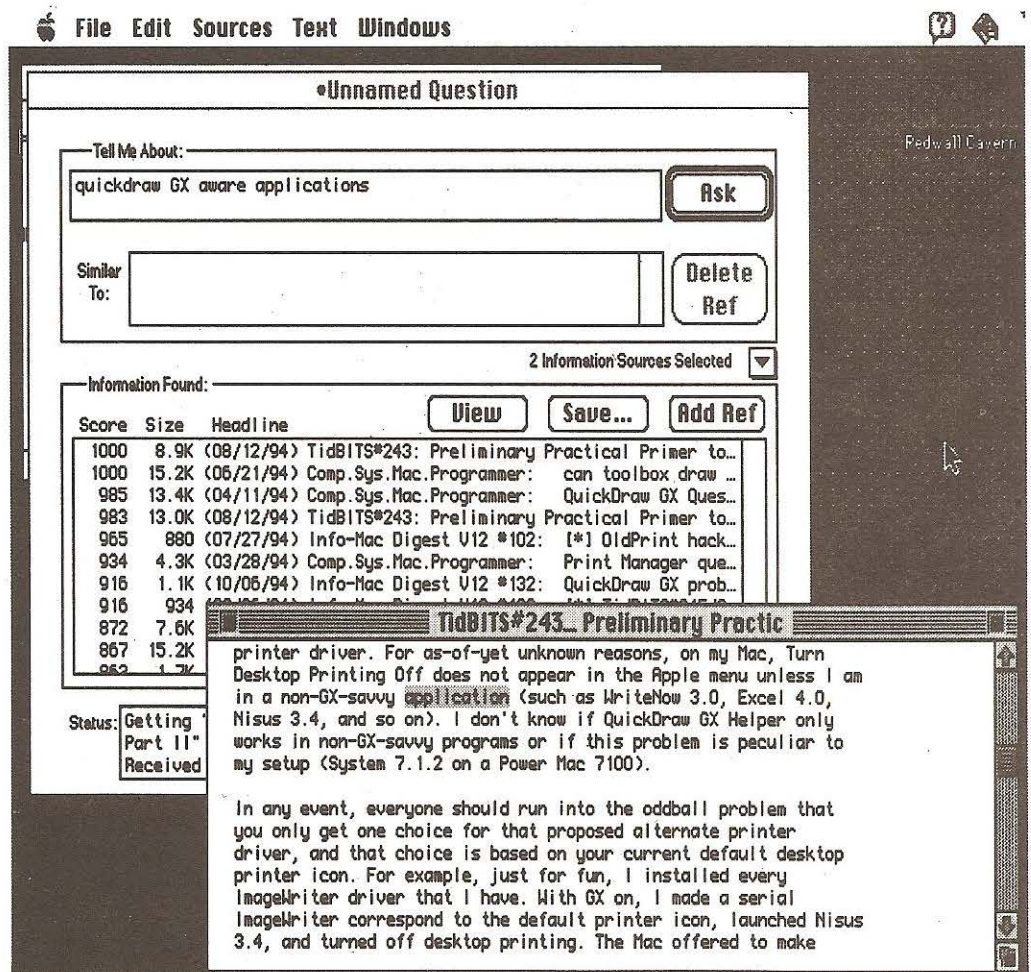
WAIS istemcileri

Internet'e doğrudan bağlı bilgisayarlar üzerinde çalışan çeşitli işletim sistemleri için çeşitli WAIS istemcileri vardır. Macintosh, DOS, MS Windows, VMS, NeXT, Unix ve X, Windows işletim sistemleri için WAIS istemcileri bulunmaktadır. Çoğu WAIS istemci yazılımları adsız FTP ile sunsite.unc.edu adresindeki /pub/wais dizini ve bunun alt dizinlerinden sağlanabilir.

Internet'e doğrudan bağlı bir kişisel bilgisayarınız varsa o zaman WAIS sisteminin kullanım kolaylığını ve işlevselliğini artırmak için kendi bilgisayarınızda uygun istemci programını kullanabilirsiniz. Örneğin, MacWAIS'ten alınan örnek ekrana bakınız ve bu arabirimi bir sonraki sayfadaki "basit" WAIS istemcisiyle karşılaştırmız.

Internet'e doğrudan bağlı bir kişisel bilgisayarınız yoksa o zaman ya Internet erişim sağlayıcınız tarafından sağlanan bir WAIS istemcisi kullanmanız gerekir, ya da kamuya açık bir WAIS istemcisine bağlanmak için telnet kullanırız. Bu istemciler kişisel bilgisayara dayalı istemciler kadar kullanım kolaylığı genellikle sağlamıyor. Böyle bir kamuya açık istemci örneği bir sonraki sayfadaki Unix istemcisidir.

Örnek MacWAIS Ekranı

WAIS: Unix İstemcisi

Giriş

Unix WAIS istemcisi birçok WAIS veri tabanına erişim sağlayan başlıca sunuculara Telnet ile erişim sağlamak üzere geliştirildi. Bu tür erişim sunan bir yer sunsite.unc.edu adresidir (login için "swais" giriniz). Aşağıdaki örnek ekran North Carolina Üniversitesi Sunsite sunucusundandır.

Örnek Unix İstemcisi Ekranı

SWAIS	Source Selection	Sources: 542	
#	Server	Source	Cost
001: [	archie.au]	aarnet-resource-guide	Free
002: [ndadsb.gsfc.nasa.gov]		AAS_jobs	Free
003: [ndadsb.gsfc.nasa.gov]		AAS_meeting	Free
004: [munin.ub2.lu.se]		academic_email_conf	Free
005: [archive.orst.edu]		aeronautics	Free
006: [bruno.cs.colorado.ed]		aftp-cs-colorado-edu	Free
007: [nostromo.oes.orst.ed]		agricultural-market-news	Free
008: [archive.orst.edu]		alt.drugs	Free
009: [wais.oit.unc.edu]		alt.gopher	Free
010: [sunsite.unc.edu]		alt.sys.sun	Free
011: [wais.oit.unc.edu]		alt.gopher	Free
012: [		American-Music-Reource	Free
013: [munin.ub2.lu.se]		amiga_fish_contents	Free
014: [coombs.anu.edu.au]		ANU-Aboriginal-EconPolices	Free
015: [coombs.anu.edu.au]		ANU-Aboriginal-Studies	Free
016: [coombs.anu.edu.au]		ANU-Ancient-DNA-L	Free
017: [coombs.anu.edu.au]		ANU-Ancient-DNA-Studies	Free
018: [coombs.anu.edu.au]		ANU-Asian-Computing	Free

Keywords:

<space> selects, w for keywords, arrows move,
<return> searches, q quits, or ?

Komutların Özeti

j, aşağı ok tuşu, ^N	Bir kaynak aşağı git.
<ret>	Arama yap.
k, yukarı ok tuşu, ^P	Bir kaynak yukarı git.
s	Yeni kaynaklar seç (kaynaklar listesini tazele).
J, ^V, ^D	Bir ekran aşağı git.
w	Yeni anahtar sözcükler seç.
K, <esc> v, ^U	Bir ekran yukarı git.
X, -	Mevcut kaynağı daimi olarak kaldır.
###	## numaralı kaynağa git.
o	swais seçeneklerini ayarla ve göster.
/sss	Kaynak sss'i arama.
h, ?	Bu yardım ekranını göster.
<space>, <period>	Mevcut kaynağı seç.
H	Program tarihçemizi görme.
=	Tüm kaynakların seçimini kaldır.
q	Bu programdan ayrıl.
v, <comma>	Mevcut kaynak bilgisini göster.<>

Alıştırmalar: Unix İstemcisi

Bir Kamuya Açık WAIS Sunucusuna Bağlanın

1. "sunsite.unc.edu" adresine bağlanmak için Telnet kullanınız. Login sorulduğunda swais giriniz.
2. Ekrandaki talimatları izleyiniz.

Kaynaklar Listesini Arayın

1. Veri tabanları (kaynaklar) listesi gösterildiği zaman kesme (/) işareti giriniz.
2. recipes yazıp Enter tuşuna basınız.
3. Bu aramanın sonucu olarak WAIS veri tabanı "recipes" bulunacaktır.

Bir WAIS Veri Tabanında Arama Yapın

1. WAIS veri tabanı "recipes" üzerindeyken boşluk çubuğuna basınız. Bu komut aranacak veri tabanını "seçer". Veri tabanının yanına asterisk (*) işareti konularak belirlenir.
2. "w" tuşuna basınız. Bu komut "Keywords" prompt'unu getirir.
3. Yemek tarifler veri tabanında aramak istediğiniz bir veya daha fazla anahtar sözcük giriniz. Örneğin, "chocolate coffee" sözcüklerini girerseniz içinde bu sözcükler geçen yemek tariflerini bulur.
4. Aramanızın sonuçları bir sıralı liste halinde en ilgili olan en başta olmak üzere sunulur. Bir belgeyi görmek için klavyenizdeki ok tuşlarını parlak çubuğu görmek istediğiniz belgenin üzerine getiriniz ve Enter tuşuna basınız. Bu size belgenin metnini ekran ekran gösterecektir.

Keşfet!

1. Diğer WAIS veri tabanlarını aramak için öğrendiklerinizi kullanınız ve ne bulabileceğinizi görünüz.

Kişisel Hazırlık Denetim Listesi

Sizin Hazırlığınız

Bu denetim listesi World-Wide Web'i *kendiniz* kullanmaya hazırlanırken dikkate almanız gereken bazı temel soru ve konuları özetlemektedir.

WAIS'i Niçin Kullanmalıyım?

- WAIS belge veri tabanlarını aramak için yararlıdır.
- size gereken WAIS veri tabanı WAIS'te olmayabilir; ve
- WAIS, belgeleri sizin aramanızla ne kadar iyi karşıtığına göre sıralama girişiminde bulunur.

İlgilendiğim Belgelerin Herhangi Bir Yerde WAIS ile Dizinlenip Dizinlenmediğini Nasıl Keşfedebilirim?

- ilk adım olarak WAIS sunucular rehberinde (directory of servers) bir arama yapınız;
- Internet kılavuz ve rehberleri genellikle WAIS veri tabanlarını konularına ya da kökenlerine göre listeler.

Hangi WAIS Yazılımını Kullanmalıyım?

- akıllı WAIS istemcileri Internet'e doğrudan bağlantı gerektirir;
- deneyimsiz kullanıcılar için WAIS vt100 istemcisinin ("basit WAIS) kullanımı zordur (bkz. "WAIS: Unix İstemcisi).

J Kısa Bilgi Sayfaları

- archie
- BITNET
- Eudora
- Fetch
- Free-Net'ler
- HYTELNET
- Internet
- Internet Aktarımlı Söyleşi (IRC)
- The InterNIC
- LIBS (Kütüphane Internet Tarama Yazılımı)
- MIME (Çok Amaçlı Internet Posta Uzantıları)
- PINE
- Gutenberg Projesi
- Yorum İstekleri (RFCs)
- SLIP (Seri Hat Internet Protokolü)
- Usenet Haberleri
- Z39.50 Bilgi Erişim Standardı

Ne

"archie" hizmeti orijinal olarak Internet adsız FTP arşivlerinde bulunan yüzlerce dosyanın taranabilir (bir) veri tabanı olarak başladı. Archie dünyanın çeşitli yerlerinde bir milyondan fazla dosya içeren binlerce ayrı yerin (site) içeriğini izler, veri tabanındaki her yere ait dosyaların listesini yaklaşık ayda bir güncelleştirir. Bu hizmetin yanı sıra archie şimdi bir "whatis" veri tabanı içermektedir. "Whatis" binlerce çeşit kamuya açık yazılım paketi, veri seti ve bilgi dokümanı veri tabanıdır. Başka tür bilgiler "whatis" veri tabanına gelecekte eklenecektir.

Kim

Archie Montreal'deki McGill Üniversitesindeki Unix Destek Grubu tarafından geliştirildi. Şimdi Bunyip Information Systems tarafından yönetilmektedir. Hata raporları veya yazılım değişikliği önerileri archie kurucularının listesine gönderilmelidir: archie-l@archie.mcgill.ca.

Nerede

Dünyanın çeşitli yerlerinde çok sayıda archie sunucusu vardır:

ABD	archie.ans.net archie.internic.net
Avustralya	archie.au
Finlandiya	archie.funet.fi
İngiltere	archie.doc.ic.ac.uk
İtalya	archie.unipi.it
İsrail	archie.ac.il
İsveç	archie.luth.se
İsviçre	archie.switch.ch
Japonya	archie.wide.ad.jp
Kanada	archie.uqam.ca
Kore	archie.kr

Login sorulduğunda "archie" giriniz (şifre gerekli değildir). Veri tabanını tarama konusunda bilgi için "help" yazınız.

Daha Fazla Bilgi İçin

archie'deki gelişmelerle ilgilenenler için bir elektronik tartışma listesi vardır. Tartışmaya katılmak için archie-people-request@archie.mcgill.ca adresine bir mesaj gönderebilirsiniz.

Deutsch, Peter. *archie- An Electronic Directory Service for the Internet*. [Adsız FTP yoluyla archie.mcgill.ca anasistemindeki /archie/pub dizini altında whatis.archie dosya adıyla edinilebilir.]

Deutsch, Peter. "Resource Discovery in an Internet Environment - The Archie Approach." *Electronic Networking: Research, Applications and Policy* 2(1) (Spring 1992): 45-51.

Ne

BITNET (Because It's Time Network) kolejler, üniversiteler ve işbirliği içindeki araştırma merkezlerini kapsayan yüzlerce kurumsal üyenin bilgisayarlarını birbirine bağlayan dünya çapında bir ağıdır. BITNET ABD, Meksika, Kanada (NetNorth) ve Avrupa'daki (Avrupa Akademik Araştırma Ağı, EARN) ağların birleşimini ifade eder. BITNET, Internet, Usenet ve diğer dünya çapındaki ağlar arasında geçişler mevcuttur. BITNET, üyeleri arasında akademik, eğitimle ilgili ve araştırma amaçlı ticari olmayan bilginin değişimini kolaylaştırmak amacıyla kuruldu. Kullanıcılar bilgiyi kişiler ve ortak ilgi gruplarıyla elektronik posta aracılığıyla paylaşırlar. Listserv yazılımı, mektupların ve dosyaların sunucu makinadan dağıtımı için kullanılır. BITNET, New York Şehir Üniversitesinde IBM bilgisayarların küçük bir ağı olarak başladı ve sakla-ilet (Network Job Entry/Network Job Interface, NJE/NJI) protokolleri üzerine temellendirildi. Düğümler (nodes) arası bağlantı en az 9.6 Kbps bir hızda işletmeyi gerektirmektedir. Ayrıca üyelerden diğer üyelerin ve şirketlerin BITNET'e bağlantısını sağlamak için ücretsiz olarak en az bir çıkış sağlamaları istenmektedir.

Kim

1989'da CSNET ve BITNET birleşti ve resmen Corporation for Research and Educational Networking (CREN) adını aldıysa da ağ halen BITNET olarak bilinir. CREN'in bütün yönetimini yüksek öğrenimde bilgi teknolojisi için kâr amacı gütmeyen bir konsorsiyum olan EDUCOM yürütür.

İletişim adresi:

CREN Information Center, Suite 600
1112 Sixteenth Street, NW
Washington, DC 20036
202-872-4200

Daha Fazla Bilgi İçin

LISTSERV@bitnic.educom.edu sunucusunda mevcut NETINFO FILELIST dosyası BITNET Bilgi Merkezinin (BITNIC) bir çevrimiçi (online) bilgi dizini içerir. Bu bilgi; politika dokümanları, düğüm bilgileri, bültenler, protokol dokümanları ve yardım dosyalarını içerir. Dizini sağlamak için e-posta yoluyla LISTSERV@bitnic.educom.edu adresine bir istek gönderilebilir. Mesaj alanı aşağıdaki tek satırı içermelidir:

```
send netinfo filelist
```


Ne

Eudora'dan önce e-postayı kullanmak isteyen Machintosh kullanıcıları terminal emülasyon programı ile başka bir bilgisayara bağlanmak ve bu bilgisayarın elektronik posta yazılımını kullanmak zorundaydı. Machintosh bir kampus veya geniş alan ağına doğrudan bağlandığında bile direkt elektronik posta araçları yoktu. Eudora, Machintosh'un doğrudan Internet'e bağlanmasını, okumayı, yazmayı ve başka bir bilgisayara bağlanmadan mektup göndermeyi mümkün kılan bir elektronik posta yazılımıdır. Eudora, Unix makinasından posta alır ve Machintosh'unuzun disk sürücüsüne kaydeder. Mesajlarınızın başlığından sayfa sayfa gidebilir ve okumak istediğiniz birinin üzerinde tıklayabilirsiniz. Bir özelliği de kendi adlandıracağınız birden fazla posta kutusu açmanıza izin vermesidir. Bu, sizin mesajlarınızı konularına göre sıralamanıza ve onları uygun posta kutularında tutmanıza olanak verir. Bunun yanı sıra Eudora Machintosh belgelerini dosya dönüştürümü olmaksızın ağ üzerinden göndermenize ve almanıza olanak sağlar.

Eudora kullanmak için:

- 6.04 veya daha yeni sistemle çalışan bir Machintosh;
- bir uzak iletişim yöntemi (örneğin bir modem veya yüksek hızlı ağ bağlantısı)
- iletişim yazılımı (örneğin: Apple Modem Tool ve Communication Toolbox veya MacTCP);
- POP 3 (Post Office Protocol 3) ile çalışan sunucu üzerinde bir hesap (sistem yöneticinize danışın - ortak sistemlerin çoğu şimdi POP 3'ü desteklemektedir); ve
- Eudora programı gereklidir.

Kim

Eudora Illinois Üniversitesinden Steve Dorner tarafından yazıldı ve ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Machintosh ve Internet hizmetlerini destekleyen üniversiteler ve okullar tarafından yaygın biçimde kullanılır. Eudora şimdi ticari bir paket olarak Qualcomm tarafından da dağıtılmaktadır.

Daha Fazla Bilgi İçin

Eudora el kitabı, Eudora hakkında detaylı bilgi verir. Bu el kitabı birçok adsız FTP'den elde edilebilir. Bunlardan biri [ftp.cso.uiuc.edu](ftp://ftp.cso.uiuc.edu/mac/eudora) altında /mac/eudora dizinindedir.

FETCH

Ne

"Fetch" dosya aktarımı için bir Machintosh istemci programıdır. Fetch, Machintosh kullanıcı arabirimi avantajını taşıyan birçok Internet istemci programından biridir. (Ayrıca bu bölümdeki Eudora'ya bakınız). Bu programı kullanmak için Machintosh'unuz ya kablo (hardwired) ya da SLIP bağlantısıyla Internet'e doğrudan bağlı olmalıdır. (Bu bölümdeki SLIP'e bakınız). Program, dosya aktarım protokolünü (FTP) kullanır ve ağ üzerindeki bir Machintosh'un FTP'yi destekleyen herhangi bir makineye dosya aktarımına olanak verir. Fetch bir Mac Plus veya yukarısı, sistem 6.1 veya yukarısı ve MacTCP gerektirir. Fetch'in telif hakkı 1993, Trustees of Dartmouth College'a aittir.

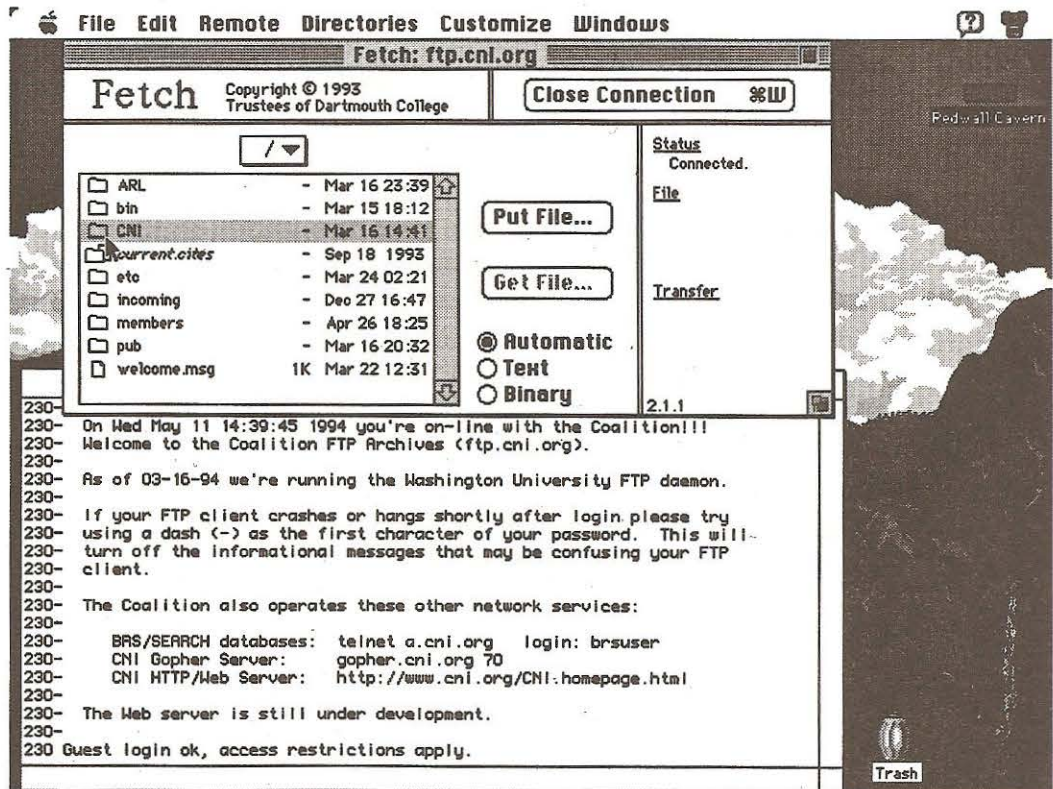
Nerede

Fetch eğitimle ilgili ve kâr amaçlı olmayan kuruluşlara ücretsiz olarak lisanslanmıştır. Program adsız FTP aracılığıyla dartmouth.edu adresinden /pub/mac dizini altından edinilebilir.

Daha Fazla
Bilgi İçin

Fetch hakkında sorularınız veya yorumunuz varsa lütfen onları Jim.Matthews@dartmouth.edu veya fetch@dartmouth.edu adresine gönderiniz.

Örnek Fetch
Ekranı

Ne

Free-Net'ler erişime açık, ücretsiz, toplum tarafından finanse edilen ve yaşatılan bilgisayar sistemleridir. Free-Net'ler, sistemleri çok sayıda insan için erişilebilir ve kullanışlı yapmak çabasıyla, e-posta, Usenet ve çok kullanıcı çevrimiçi söyleşi gibi genel amaçlı hizmetler sunarlar. Ayrıca kütüphane ve şehir yönetim bilgileri gibi topluma özgü hizmetler verirler. Kullanıcılar erişim sağlamak için çevirmeli (dial up) bağlantı türünü kullanabilecekleri gibi Internet üzerinde çeşitli Free-Net siteleri de mevcuttur. Free-Net'ler bir elektronik şehir motifi oluşturmak için binalara veya merkezlere benzetilerek "alanlar" etrafında yapılandırıldı. Elektronik şehir binaları, binalar odaları, odalar mesaj tahtalarını ve diğer bilgi verici materyalleri kapsar. Bu gruplamalar sadece gezi amaçlıdır. Çünkü kullanıcıların ilgilendikleri bilgilere erişmelerini kolaylaştırır.

Bir Free-Net'e bir kerelik ziyaretçi olarak giriş yapabilirsiniz. Bununla beraber belli bir Free-Net'e katılmak isteyen birisi ücretsiz hesap için başvurmalıdır. Size mesaj eklemeniz ve elektronik posta ve diğer hizmetleri bütünüyle kullanmanıza izin verecek bir giriş numarası ve şifre sağlanacaktır. Kayıt genellikle ücretsiz veya çok ucuzdur.

Kim

Toplum Uzaktan Bilgisayar Kullanımı Laboratuvarı Eylül 1988'de Case Western Reserve Üniversitesinde kuruldu. Toplum Uzaktan Bilgisayar Kullanımı Laboratuvarı Bilgi Hizmetleri Başkan Yardımcısı Dr. Raymond K. Neff'in ofisine bağlı olarak çalışır. Müdür Dr. Tom Grundner St. Silicon, Cleveland Free-Net, Ulusal Kamu Uzaktan Bilgisayar Kullanımı Ağı (NPTN) ve Free-Net toplum bilgisayar kullanımı düşüncesinin geliştiricisidir. Daha fazla bilgi için:

The Community Telecomputing Laboratory
Case Western Reserve University
319 Wickenden Building
Cleveland, Ohio 44106
(216) 368-5121

Nerede

Önemli Free-Net sitelerinden bazıları:

- Cleveland Free-Net - free-net-in-a.cwru.edu, free-net-in-b.cwru.edu, free-net-in-c.cwru.edu'dan birine Telnet'le bağlanabilirsiniz
- Tri-State Online - 129.137.100'e Telnet'le bağlanıp "visitor" olarak girebilirsiniz
- Youngstown Free-Net - yfn.ysu.edu'ya Telnet'le bağlanıp "visitor" olarak giriş yapabilirsiniz.
- Los Angeles Free-Net - lafn.org'ye Telnet'le bağlanıp "visitor" olarak giriş için 2'yi seçiniz.

Daha Fazla Bilgi İçin

Ulusal Kamu Uzaktan Bilgisayar Kullanımı Ağı konusunda daha fazla bilgi için info@nptn.org adresine bir e-posta isteği gönderiniz. Ayrıca nptn.org anasisteminin /pub dizini altından adsız FTP aracılığıyla bilgi alınabilir.

Ne

HYTELNET bütün Internet erişimli kütüphaneler, Free-Net'ler, kampus bilgi sistemleri ve diğer bilgi sitelerine Telnet ile ulaşılmasına yardım etmek için oluşturuldu. HYTELNET özellikle Telnet'e IBM uyumlu kişisel bir bilgisayarla modem veya doğrudan hat bağlantısı ile erişen kullanıcılar için hipermetin gibi bir araç olarak tasarlandı. Şimdi buna ek olarak kullanıcı adına uzak sistemlere bağlantıyı başlatacak Unix ve Machintosh sürümleri vardır. HYTELNET "shareware"dir. Bunun anlamı, eğer düzenli biçimde kullanırsanız sizden onu geliştirene küçük bir ücret ödemeniz istenir.

HYTELNET'in PC sürümü ana bellekte çalıştığından iletişim programı yüklenmeden çalıştırılmalıdır. Bir Telnet adresi buluncaya kadar onu arka planda tutabilirsiniz. Programı başlatmak için sadece Control ve Backspace tuşlarına basıp talimatları izleyiniz. Yer bilgisini okuduktan sonra program arka plana döndürülebilir.

Kim

Bu yararlı program Saskatchewan Üniversitesinden Peter Scott tarafından yaratıldı ve yaşatılmaktadır. (aa375@freenet.carleton.ca). Saskatchewan Üniversitesinden Earl Fogel HYTELNET'in Unix sürümünü yazdı (Earl Fogel'e fogel@herald.usask.ca adresinden erişilebilir) ve Charles Burchill (burchill@cc.umanitoba.ca) Machintosh sürümünü devam ettirmektedir.

Nerede

HYTELNET'e World-Wide Web'de <http://>den erişilebilir. Ayrıca HYTELNET'in bir Gopher sürümü vardır ve (Port 70) liberty.uc.wlu.edu adresindeki Gopher sunucusundan erişilebilir.

Bütün HYTELNET sürümleri adsız FTP aracılığıyla ftp.usask.ca anasistemindeki pub/hytnet alt dizinlerinden edinilebilir. Ayrıca DOS sürümü de FTP ile oak.oakland.edu anasistemindeki [/pub/msdos/hypertxt](http://pub/msdos/hypertxt) dizininden edinilebilir.

Daha Fazla Bilgi İçin

HYTELNET bilgi sayfaları <http://www.lights.com/hytnet>'te mevcuttur. HYTELNET hakkındaki çeşitli bilgi ve program dosyaları adsız FTP aracılığıyla ftp.usask.ca anasistemindeki pub/hytnet dizininden elde edilebilir.

HYTELNET'in posta listesinde yer almak için şu mesajı gönderiniz: listserv@kentvm.kent.edu'ya "SUB HYTEL-L <adınız>". Bu elektronik tartışma Usenet haber grubu bit.listserv.hytnet-l'e de geçiş sağlar.

Ne

Internet dünya çapında bilgisayar ağlarının ağıdır ve bu ağların hepsi ortak bir dizi uzakiletişim protokolünü destekler. Bu protokoller, halihazırda İletim Denetim Protokolü/Internet Protokolü (TCP/IP), Internet'te farklı bilgisayarların nasıl haberleştiğini ve hangi uygulamaların desteklendiğini tanımlar.

Kim

Internet, işbirliği içinde fakat bağımsız ağlardan oluştuğundan tek bir kurum Internet'i yönetmez. Internet, çoğu Internet Kurumu (ISOC) tarafından yönetilen yönetim kurulları ve çalışma gruplarınca idare edilir. Internet Kurumu Internet'in temellendirildiği standartları geliştiren Internet Mimari Kurulu ve (IAB) ve Internet Mühendislik Hizmet Grubunu (IETF) idare eder. Internet Kurumu World-Wide Web'de <http://www.isoc.org>'dadır. Ayrıca Kuruma isoc@isoc.org e-posta adresinden veya:

The Internet Society
1895 Preston White Drive, Suite 100
Reston, VA 22091 adresinden erişilebilir.

Daha Fazla
Bilgi İçin

ABD'de Internet'te çeşitli ağ organizasyonlarının faaliyetlerinin özetini içeren *Internet Monthly Report*'un posta listesine dahil olmak için imr-request@isi.edu'ya bir mesaj gönderiniz. Eski sayılar adsız FTP ile nis.nsf.net anasistemindeki publications/internet.monthly.report dizininden edinilebilir.

Bowers, Karen, ve diğerleri. *FYI on Where to Start: A Bibliography of Internetworking Information*. Network Working Group, Request for Comments 1175, August 1990 (Adsız FTP ile ds.internic.net anasistemindeki [rfc dizininden rfc1175.txt](http://rfc.dizininden/rfc1175.txt) dosya adıyla edinilebilir.)

Comer, Douglas. *Internetworking With TCP/IP. Vol.1, Principles, Protocols and Architecture*. 2nd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1991.

LaQuey, Tracy L. *User's Directory of Computer Networks*. Bedford, MA: Digital Press, 1990.

Marine, April, ve diğerleri. *FYI on Questions and Answers: Answers to Commonly Asked "New Internet User" Questions*. Network Working Group, Request for Comments 1594, March 1994 (Adsız FTP ile ds.internic.net anasistemindeki [rfc dizininden rfc1594.txt](http://rfc.dizininden/rfc1594.txt) dosya adıyla edinilebilir.)

Postel, Jon, editor. *Internet Official Protocol Standards*. Network Working Group, Request for Comments 1800, July 1995 (Adsız FTP ile ds.internic.net anasisteminden [rfc dizininden rfc1800.txt](http://rfc.dizininden/rfc1800.txt) dosya adıyla edinilebilir)

Quartermann, John S. *The Matrix: Computer Networks and Conferencing Systems Worldwide*. Bedford, MA: Digital Press, 1990.

Internet Aktarımlı Söyleşi (IRC)

Ne

Bilgisayarlar uzun zamandır iki kullanıcı arasında eşzamanlı bağlantı yapabiliyor ve onların konuşmasına olanak sağlıyor. UNIX "talk" programı muhtemelen bu programların en yaygın kullanılandır. Diğer programlar ikiden fazla kişinin konuşmasına olanak verir ve bundan dolayı sohbet kolaylığı (chat facility) olarak adlandırılır. Bülten tahtası sistemleri ve Free-Net'ler genellikle bir sohbet kolaylığı içerir (Free-Netler Kısa Bilgi Sayfalarına bakınız). Internet Aktarımlı Söyleşi (IRC) hizmeti onlarca veya yüzlerce Internet kullanıcısının mesajlarını eşzamanlı olarak değiştirmesi için bir sohbet kolaylığıdır. Gerçek zamanlı bir konferans sistemidir ve genellikle bir çeşit amatör radyo olarak tanımlanır. Bu gerçek zamanlı konuşma, amatör radyo kanallarına benzer biçimde her kullanıcının girişlerinin diğer kullanıcının ekranında görüldüğü konusal forumlara bölünür. Internet'in IRC temelli çok kullanıcıli oyunlarının çoğu, çeşitli kullanıcılar arasında eşzamanlı etkileşime olanak verir.

IRC bir istemci/sunucu programıdır. Kullanıcının ekranı iki kısma bölünür. Ekranın üstteki daha geniş kısmı diğer katılımcılardan IRC sunucu aracılığıyla gelen cevapları gösterir. Alt kısımda genellikle tek bir satır kullanıcının girişlerini kabul eder ve diğerlerine gönderir. İstemci programının sürümleri *irc* ve *ircII*. *ircII* orijinal programın daha güncel ve güçlü sürümüdür. Telnet oturumu aracılığıyla bir IRC istemci sağlayan kamuya açık IRC siteleri hâlâ mevcuttur, ancak bunlar giderek azalmaktadır.

Nerede

Kamuya açık siteler aracılığıyla IRC'yi denemek için tiger.itc.univie.ac.6668'e telnetle bağlanabilirsiniz.

Eğer uygun IRC yazılımına sahipseniz onu doğrudan çalıştırabilirsiniz. Usenet haberleri destekleyen çoğu sistem, Internet Aktarımlı Söyleşiyi de destekler. Sistem yöneticinize danışınız.

Daha Fazla Bilgi İçin

<http://www2.undernet.org:8080/~cs93jtl/IRC.html>'de bir Internet Aktarımlı Söyleşi bilgi sayfası mevcuttur. Ayrıca adları *alt.irc* ile başlayan Usenet haber gruplarını da kontrol ediniz. *cs.bu.edu*'nun adsız FTP arşivinde IRC yazılımı ve bilgisi bulabilirsiniz.

The InterNIC

Ne

InterNIC Bilgi Servisleri Internet toplumuna Ulusal Bilim Kurumunca desteklenen InterNIC projesi çerçevesinde hizmetler sunar. Orta düzey ve kampus NIC organizasyonlarına ve bütün ağ toplumuna geniş kapsamlı hizmetler sunulur. InterNIC'ten Internet'e nasıl bağlanılacağı hakkında bilgi, ağ araç ve kaynakları ile ülkenin çeşitli yerlerinde yapılan değişik konulardaki seminerlere göndermeleri elde edebilirsiniz.

Kim

Ulusal Bilim Kurumu (NSF) Dizin ve Veri Tabanı Hizmetleri ve Kayıt Hizmetleri alanlarında Ağ Bilgi Hizmetleri Yöneticileri olarak çalışacak iki organizasyon ile kontrat yapar. Bunlarla birlikte InterNIC'i oluştururlar. Network Solutions Inc. (NSI) Kayıt Hizmetlerini yürütürken, AT&T Dizin ve Veri Tabanı Hizmetlerini yürütür.

InterNIC Hizmetleri

Dizin ve Veri Tabanı Hizmetleri

AT&T Internet üzerinde bilgi kaynaklarına ve bireylere ilişkin bilgi bulma hizmetleri sağlar. "Dizinlerin Dizini" ve Internet "White Pages" bu hizmetler arasındadır. Bunlara World-Wide Web'de <http://ds.internic.net>'den veya Gopher aracılığıyla <gopher://ds.internic.net>'den erişilebilir.

Kayıt Hizmetleri

Network Solutions doğrudan Internet'e bağlı bilgisayarların ve ağların Internet adreslerinin kaydı ile ilgili hizmetler sunar. Ayrıca yeni ve önemli Internet kaynaklarının yer aldığı bir güncel duyuru yayını olan *Internet Scout Report*'u yayımlar (http://rs.internic.net/scout_report-index.html'den edinilebilir). InterNIC Kayıt Hizmetlerine <http://rs.internic.net/> veya <gopher://rs.internic.net/>'ten erişilebilir.

LIBS (Kütüphane Internet Tarama Yazılımı)

Ne

LIBS, DEC VAX VMS veya Unix işletim sistemleri için yazılmış, Internet'te uzak sistemlere menü tabanlı olarak hizmet veren bir yazılımdır. Menüler hiyerarşisi yoluyla bağlanmak istediğiniz uzak sistemi tanımlayabilir ve LIBS yazılımıyla bağlantıyı başlatabilirsiniz. LIBS o zaman sizi tanımlanan sisteme bağlayacaktır.

Kim

LIBS Mark Resmer tarafından yazılmıştır.

Mark Resmer

Director, Computing, Media, Telecommunications

Sonoma State University

1801 E. Cotati Avenue

Rohnert Park CA 94928

(707) 664-2889

Faks : (707) 664-2505

Mark.Resmer@sonoma.edu

Nerede

LIBS yazılımını denemek için vax.sonoma.edu veya 130.157.2.3'e telnet'le bağlanıp "LIBS" olarak girebilirsiniz. Eğer LIBS'i VMS ile çalışan VAX'ınız veya Unix ile çalışan bilgisayarınızda çalıştırmak isterseniz, yazılımın VMS sürümünü adsız FTP aracılığıyla sonoma.edu'da /pub dizininden libs.com dosya adıyla, Unix kabuk programı (shell script) için olanı ise libs.sh dosya adıyla edinebilirsiniz.

**Örnek LIBS
Ekranı**

LIBS - Internet Access Software v2.0a
Mark Resmer, Sonoma State University, Mar 1993

On-line services available through the Internet:

- 1 United States Library Catalogs
- 2 Library Catalogs in other countries
- 3 Campus-Wide Information Systems
- 4 Databases and Information Services
- 5 Wide-Area Information Services
- 6 Information for first time users

Press RETURN alone to exit now or
press control-C Q <return> to exit at any time

Enter the number of your choice:

MIME (Çok Amaçlı Internet Posta Uzantıları)

Ne

MIME, Çok Amaçlı Internet Posta Uzantıları, farklı karakter setlerine sahip diller arasında metin ve Internet posta standartlarını kullanan farklı bilgisayar sistemleri arasında çokluortam elektronik posta değişimi yöntemi sunan bir tanımlamadır. Bu tanımlama "sade metin" ve ASCII dosya değişiminin ötesine giden elektronik posta yazılımı geliştirilmesine olanak verir. Şunu unutmamak gerekir ki, MIME kendi başına bir ürün veya araç değil, bir tanımlamadır. MIME'yi destekleyen yazılım paketleri olduğunu duyabilirsiniz. Bunlardan biri diğer Kısa Bilgi Sayfası'nda tanımlanan PINE e-posta yazılımıdır.

MIME size aşağıdaki e-posta mesajlarını oluşturma ve okuma olanağı sağlar.

- ASCII'den başka karakter setleri
- görüntüler
- sesler
- diğer mesajlar (güvenli biçimde paketlenmiş)
- PostScript ve diğer özel formatlı dosyalar.

Kim

MIME Internet Mühendislik Hizmet Grubunun yetkisi altında tanımlandı. Tanımlama işinin çoğu Bellcore'dan Nate Borenstein tarafından yapıldı.

**Daha Fazla
Bilgi İçin**

MIME hakkında çok sayıda bilgi kaynağı vardır. Genel bir makale adad.premenos.sf.ca.us FTP arşivinde /pub dizininde mime.txt dosya adıyla bulunabilir.

MIME'nin "resmi" tanımı Request for Comments (RFC) 1521'dir: *MIME (Multipurpose Internet Mail Extension) Part One: Mechanism for Specifying and Describing the Format of Internet Message Bodies* ve RFC 1522 *MIME (Multipurpose Internet Mail Extension) Part Two: Message Header Extensions for Non-ASCII Text*. Ayrıca MIME ile ilgili başka Internet RFC'leri vardır.

Sonuç olarak bu *Kısa Bilgi Sayfası*'ndaki bilgilerin çoğu Usenet haber grubu comp.mail.mime'in Çokça Sorulan Sorular (FAQ) dosyasındandır ki diğer bir yararlı bilgi kaynağıdır.

Ne

PINE (tm) elektronik posta okumak, göndermek ve yönetmek için kullanılan bir yazılımdır. PINE Washington Üniversitesinde tasarlandı. Unix işletim sistemi ve onun çeşitleri altında çalışır. Varsayılan mönü seçenekleri ve editörü ile PINE yeni kullanıcılar için iyi çalışır, ancak ileri kullanıcılar için de ayarlanabilir. Geliştiriciler PINE'in el kitabı okumak yerine deneyerek öğrenilebileceğini iddia etmektedirler. Anasistemleri Unix işletim sistemini kullanan Internet sağlayıcıların çoğu değilse bile önemli bir kısmı kullanıcılarına ilk e-posta yazılımı olarak PINE'ı sunarlar.

PINE'in özellikleri arasında;

- çevrimiçi (spesifik bağlamlı) yardım;
- karışık ağ adreslerini ve dağıtım listelerini bir takma ad (nickname) altında kaydetmek için bir adres defteri;
- kaydedilmiş mesaj dosyaları için dosya (folder) yönetimi; ve
- çok amaçlı Internet Posta Uzantılarına destek (MIME *Kısa Bilgi Sayfası'na* bakınız).

Kim

PINE, Mike Seibel, Mark Crispin, Steve Hubert, Sheryl Erez, David Miller ve Laurance Lundblade tarafından PINE ticari markasının sahibi olan Washington Üniversitesinin Bilgisayar ve İletişim Ofisinde hazırlandı.

Daha Fazla Bilgi İçin

Hesabınızı sağlayan Internet hizmet sağlayıcısı, PINE konusunda yardım ve dokümantasyon sağlayabilmelidir. Bu önemli bir hizmettir. Çünkü PINE hem kendi hesabıyla ilgili özel durumlar için kullanıcı tarafından, hem de PINE sistemini sağlayan örgüt tarafından uyarlanabilir. PINE hakkında genel bilgi için <http://www.washington.edu:1180/pine/>'ı ziyaret edebilir veya pine@cac.washington.edu adresine bir e-posta gönderebilirsiniz.

PINE hakkında sürüm notlarını da içeren spesifik bilgi <ftp.cac.washington.edu>'daki adsız FTP arşivinde /pine dizininde bulunabilir.

Gutenberg Projesi

Ne

Gutenberg Projesi, İngilizce elektronik metinlerin oluşturulması ve dağıtılmasını teşvik etmek amacıyla 1971'de oluşturuldu. Gutenberg Projesi-ne göre projenin elektronik metinleri telif hakkı sınırlamasına tabi değildir (bazı başlıkların ABD'de kullanımı sınırlanabilir). Halihazırda edinilebilen bu metinlerden bazıları *Alice in Wonderland*, *The CIA World Factbook*, *The Federalist Papers*, *O Pioneers!* ve *Paradise Lost*'tur.

Kim

Gutenberg Projesi Michael S. Hart tarafından başlatıldı ve yönetilmektedir.

Michael S. Hart
Director, Project Gutenberg
P.O Box 2782
Champaign, IL 61825
hart@vmd.cso.uiuc.edu
HART@UIUCVMD.BITNET

Nerede

Gutenberg Projesi hakkında bilgi ve elektronik metinler adsız FTP yoluyla mrcnext.cso.uiuc.edu veya 128.174.201.12 anasistemindeki pub/etext dizininden ve alt dizinlerinden edinilebilir. Gutenberg dosyalarını yansıtan diğer siteler;

Anasistem

Dizin

oes.orst.edu (128.193.124.2)

/pub/almanac/etext

quake.think.com (192.31.181.1)

/pub/etext

**Daha Fazla
Bilgi İçin**

Gutenberg Projesi hakkındaki bilgi dosyaları adsız FTP yoluyla mrcnext.cso.uiuc.edu anasistemindeki pub/etext/articles dizininden edinilebilir.

Yorum İstekleri (RFCs)

Ne

Yorum İstekleri Internet toplumu adına birçok amaca hizmet eden bir dizi dokümandır. RFC'ler asıl olarak Internet standartlarını, küçük sözlükleri (örneğin RFC 1392), kaynakçaları (örneğin RFC 1175), raporları, istatistikleri, anketleri ve ağ kullanıcılarının ilgilenecekleri diğer tür dokümanları tanımlamada kullanılır. Ama mizahi RFC'ler de vardır (örneğin, RFC 968 : *'Twas the Night Before Start-up*).

Bilginiz İçin (FYI: For Your Information) adı verilen bir dizi RFC not alınmaya değer. Bu dizi ile herkesi ilgilendiren konuların işlenmesi amaçlanmaktadır. Seçilmiş bazı FYI'ler şunlardır:

FYI 3 (RFC 1175)	FYI Nereden Başlamalı: Bir Şebekeleşme Bilgisi Kaynakçası
FYI 4 (RFC 1594)	FYI Sorular ve Cevaplar: Çokça Sorulan Sorulara Cevaplar "Yeni Internet Kullanıcısı"
FYI 19 (RFC 1463)	FYI Internet'i Tanıtma: Yeni Ağ Kullanıcıları için Tanıtıcı Okuma Parçaları (Kısa) Kaynakçası
FYI 20 (RFC 1462)	FYI Internet Nedir?

Nerede

RFC'leri içeren başlıca FTP depoları şunlardır:

ds.internic.net - /rfc dizini altında
ftp.isi.edu - /in-notes dizini altında
nis.nsf.net - /internet/documents/rfc dizini altında
src.doc.ic.ac.uk - /rfc dizini altında

RFC'ler e-posta aracılığıyla rfc-info@isi.edu'ya "RFCNNNN" (NNNN RFC numarasıdır) mesajı gönderilerek edinilebilir. RFC Dizinini elde etmek için "send rfc index" mesajını gönderebilirsiniz.

Ne

Yorum İstekleri konusunda öneriler rfc-editor@isi.edu adresine gönderilmelidir. Lütfen daha fazla bilgi için RFC 1543'e (*Instructions for Authors*) başvurunuz.

Daha Fazla
Bilgi İçin

Yeni RFC duyuruları posta listesine abone olmak için, bu isteğinizi bildiren bir mesajı rfc-request@nic.ddn.mil adresine gönderebilirsiniz.

SLIP (Seri Hat Internet Protokolü)

Ne

TCP/IP protokol ailesi çeşitli ağ ortamlarında çalışır. Bunlar: IEEE 802.3 (Ethernet) ve 802.5 (token ring) yerel ağlar (LANs), X.25 hatları, uydu bağlantıları ve seri hatlardır. Bu ağların çoğu için tanımlanmış IP paketleri standart zarflamaları vardır. Fakat seri hatlar için standart yoktur. SLIP telefon hatları veya RS232 kabloları gibi iki sistemi birbirine bağlayan seri bağlantılar üzerinde IP protokolünün çalışmasına yarayan fiili (de facto) bir Internet protokolüdür. Her ne kadar SLIP orijinal olarak seri hat kullanan anasistem ve yönlendiricilerin TCP/IP'ye bağlanmalarının kolay ve güvenilir yolu olarak tasarlandıysa da çevirmeli (dial up) için de kullanılmaktadır. Bu nedenle SLIP, Telnet, FTP ve diğer hizmetleri yerel iş istasyonunuzdan veya kişisel bilgisayarınızdan bir çevirmeli oturumu diğer bir bilgisayarda SLIP oturumuna dönüştürerek çalıştırmanıza olanak verir.

Noktadan Noktaya Protokolü (PPP: Point-to-Point Protocol) seri hatlar üzerinde TCP/IP bağlantısını destekleyen daha karmaşık bir standarttır ve çoğu durumlarda SLIP'in yerini alacaktır. Çünkü bu protokolü destekleyen yazılım geliştirilmektedir. RFC 1331'i de (*Point-to-Point Protocol (PPP) for the Transmission of Multi-Protocol Datagrams Over Point-to-Point Links*) içeren çeşitli Yorum İstekleri dokümanları bu protokolü tanımlar ("Yorum İstekleri" Kısa Bilgi Sayfasına Bakınız).

Nerede

SLIP yazılımı hem ticari olarak, hem de kamuya açık arşivlerden elde edilebilir. Çoğu Ağ Bilgi Merkezi (NIC) makineleri adsız FTP için SLIP yazılımına sahiptir. Örneğin, SLIP'in birçok farklı makinede çalışan sürümleri nic.cerf.net'teki /var/spool/ftp/pub/slip dizininden edinilebilir.

Daha Fazla Bilgi İçin

SLIP konusunda daha fazla bilgiyi ilgili Yorum İstekleri belgelerini okuyarak öğrenebilirsiniz. FTP'yi kullanarak ds.internic.net gibi RFC'lerin bulunduğu herhangi bir arşivde RFC 1055'i arayınız. RFC 1055 genel olarak SLIP ile, özellikle de 4.3BSD Unix sürümü ile ilişkilidir.

Barron, Billy. "A Brief Comparison of Public Domain SLIP/PPP Drivers for MS-DOS." *ConneXions* 8(6) (June 1994): 16-18.

Usenet Haberleri

Ne

Usenet dünya çapında gönüllü üyeliğe dayalı bir ağıdır ve Internet düğümlerinin yaklaşık onda biri kadardır. Unix'ten Unix'e Kopyalama Protokolü (UUCP) üzerine temellendirilmiştir ve böylece neredeyse yalnızca Unix işletim sistemini kullanan sistemlerle sınırlandırılmıştır. Bir açık, dağıtık bülten tahtası ve konferans sistemi Usenet'e eşlik eder, böylelikle bütün kullanıcılar mesaj gönderebilir ve bütün mesajlar bütün kullanıcılar tarafından okunabilir. ABD'de konferanslar, haber grubu adı verilen binlerce devam eden tartışma konularına bölünür. Her haber grubu belli bir konuyla ilişkilendirilir ve tek tek kullanıcılar tarafından haber gruplarına gönderilen (veya postalanan) bu konuyla ilgili mesajları (genellikle makale diye adlandırılır) içerir. Haber grupları konulara ve alt konulara göre hiyerarşik olarak yapılandırılır. Örneğin, sci.physics.fusion nükleer füzyon konusunda fizik tartışmaları yapan bilimsel bir haber grubudur.

Nasıl

Kullanıcı zorlamasının doğrudan sonucu olarak verilerin ağ üzerinden bir yerden bir yere gönderildiği diğer birçok ağ hizmetlerinden farklı olarak, (haber gruplarında) makaleler önce yerel sisteminizde tutulur (maintained), sonra Usenet makinaları arasında aktarılır. Makaleleri okumak veya postalamak için yazılımı çalıştırdığınızda yerel bir veri tabanını kullanırız. Makaleler bireylere gönderilmez. Böylece sistemdeki posta trafiği ve gereksiz (redundant) bilgiyi yerel olarak depolama ihtiyacı azalır. Yerel sistemler dışında dağıtılacak makaleler toplanır ve bitişik Usenet sitelerine dosyalar olarak gönderilir. Bu siteler sırasıyla kendi maddelerini (item) ekler ve gönderirler. Bu yöntemle makaleler ağ aracılığıyla genellikle 24 saat içinde yayılır.

Haberleri okumak, göndermek ve cevaplamak için çok sayıda farklı yazılım vardır. "Readnews" ("rn" olarak kısaltılır) ve "Postnews" ("Pnews") yaygın olarak kullanılanlardan ikisidir. Kurum bilgisayarlarından birinin Usenet düğümü olarak kullanılıp kullanılmayacağını öğrenmek için yerel sistem yöneticinize başvurunuz.

Daha Fazla Bilgi İçin

Usenet konusundaki bilginin çoğu çevrimiçi olarak edinilebilir. Örneğin mod.announce.newuser haber grubunda yeni kullanıcılar için yararlı bilgiler vardır. İlave olarak aşağıdaki kaynaklar Usenet ve haber grupları hakkında geniş bilgi içerir.

Rapaport, Matthew. *Computer Mediated Communications: Bulletin Boards, Computer Conferencing, Electronic Mail and Information Retrieval*. New York: Wiley, 1991.

Todino, Grace and Dale Dougherty. *Using UUCP and Usenet*. Sebastopol, CA: O'Reilly & Associates, 1991.

Z39.50 Bilgi Erişim Standardı

Ne

Z39.50, 1988'de kabul edilen bir Amerikan Ulusal Standardı veya protokolüdür. Bu protokol için çalışmalar 1980'lerin başında başladı ve Amerikan Ulusal Bilgi Standartları Örgütü (NISO) tarafından geliştirildi. Uluslararası Standartlar Örgütü'nün (ISO) taslak standartları 10162 ve 10163 (Tara ve Eriş veya SR diye anılır) uluslararası karşılıklarıdır.

Temelde Z39.50'yi kullanan iki sistem, soruları ve sonuçları değişebilir ve onları yerli söz dizimine çevirebilir. Böylece bir kullanıcı yerel, bildik komut yapısını kullanarak uzak bir sistemi sorgulayabilir. Bir istemci sistem, Z39.50'yi kullanarak uzak bir sunucunun veri tabanını sadece bir veri koleksiyonu olarak değil, bir bilgi kaynağı olarak görür. Standart, istemciye, sorguları sunucu tarafından desteklenen mantıksal bilgi elementleri olarak oluşturma olanağı sağlar. Ayrıca standart, soruların gönderilmesi, sonuçların yönetimi ve bilgisayar kaynaklarının kontrol edilmesi için bir çerçeve sağlar. Birbiriyle iletişimde bulunan bilgisayarlar bir makina üzerinde seçilen ve diğerine aktarılan veriler hakkında aynı anlayışa sahip olduklarından, Z39.50 bibliyografik kayıtlar gibi yüksek düzeyde yapısal veriler için özellikle uygundur. Gerçekte Z39.50'nin başlıca tasarımcıları ve uygulamacıları kütüphane toplumunun üyeleridir. Günümüzde Z39.50'nin en yaygın bilinen ve kullanılan uyarlaması WAIS tarafından kullanılmaktadır (*Geniş Alan Bilgi Sunucuları* bölümüne bakınız).

Kim

Her ne kadar Z39.50 resmen NISO tarafından onaylansa da kullanımı konusundaki bilgiden sorumlu çeşitli temel gruplar vardır.

Z39.50 Uygulamacılar Grubu

Mart 1990'da kuruldu. Z39.50 standardını kullanan uygulamaları geliştirmeye ilgilene kurum ve satıcılardan oluşmaktadır. Bu grup tarafından bir elektronik tartışma listesi yürütülmektedir. Abone bilgisi için aşağıya bakınız.

Z39.50 Yaşatım Ajansı

Z39.50'nin evrimiyle ilgili deneyimleri ve önerileri düzenlemek için Kongre Kütüphanesi "Yaşatım Ajansı" olarak seçildi. İletişim: Ray Denenberg, MARC Standartları ve Ağ Geliştirme Ofisi, Kongre Kütüphanesi, Washington, DC.

Daha Fazla
Bilgi İçin

Bob Waldstein <http://ds.internic.net/z3950/.html>'de Z39.50 ile ilgili bilgileri içeren bir "referans sayfası" tutmaktadır. Z39.50 Uygulamacılar Grubunun Z3950iw diye adlandırılan bir elektronik tartışması vardır. Abonelik isteklerinizi listserv@nervm.nerdc.ufl.edu'ya gönderebilirsiniz.

Lynch, Clifford A. *Using the Z39.50 Information Retrieval Protocol in the Internet Environment*. Network Working Group, Requests for Comments 1729, December 1994 [Adsız FTP aracılığıyla ds.internic.net anasistemindeki /rfc dizininden [rfc1729.txt](http://ds.internic.net/rfc1729.txt) dosya adıyla edinilebilir].

Lynch, Clifford A. *Z39.50 In Plain English: A Non-Technical Guide to the New NISO Standard for Library Automation Networking*. 3rd ed. St. Louis, MO: Data Research Associates, n.d.

K Eğiticinin Yardımcı Kaynakları

- Adlar İçin Kaynaklar
- İnternet Eğiticileri İçin Denetim Listesi
- Tartışma Soruları
- İstemci/Sunucu Mimarisi
- İnternet Erişim şeması
- İnternet: Ağların Ağı
- Elektronik Tartışmaların Karşılaştırılması
- Örnek İnternet Sunuşu

Eğiticiler İçin Kaynaklar

Ağ Eğitimi Tartışması

NETTRAIN, ağ eğiticileri için Saint Louis Üniversitesi Hukuk Kütüphanesinden Jim Milles'in ev sahipliği yaptığı denetimli bir elektronik tartışma listesidir. NETTRAIN'in amaç bildirimi "(1) Internet ve Bitnet kullanımında başkalarını eğitmek amacıyla bilgi, tavsiye ve kaynak değişimi için bir forum ya da kliring odası olma; ve (2) dünya çapında Internet eğitimiyle ilgili çok çeşitli uygulamalı, kuramsal ve felsefi sorunların tartışılması için bir ortam sağlama"yı içermektedir. Abone olmak için listserv@ubvm.cc.buffalo.edu'ya "SUB NETTRAIN <adınız>" mesajını gönderiniz. Coalition for Networked Information (Başlayanlar için önemli bilgiler bölümündeki "Nasıl Güncel Kalınır" bölümüne bakınız). NETTRAIN arşivini tarama hizmeti sunar. Telnet'le cni.org'a bağlanıp "brsuser" olarak giriş yapınız. Haftalık arşiv dosyaları ubvm.cc.buffalo.edu anasistemindeki nettrain dizininden adsız FTP yoluyla edinilebilir. NETTRAIN'in Florida Atlantik Üniversitesinden Arlene Rinald'in ev sahipliği yaptığı bir "Çokça Sorulan Sorular" Web sayfası vardır. Bu sayfaya <http://www.fau.edu/rinaldi/nettrain/nettrain.html>'den erişilebilir.

Eğitim Materyali Arşivi

Ağ Eğitim Materyali Projesi

İngiltere'deki Newcastle-upon-Tyne Üniversitesi Internet eğiticilerine dünya çapında genel eğitim Internet materyali geliştirmek için bir projeye ev sahipliği yapmaktadır. Materyal FTP aracılığıyla ftp.ncl.ac.uk'deki pub/network-training dizininden veya Gopher aracılığıyla trainmat.ncl.ac.uk'dan elde edilebilir.

UCB Kütüphanesi

UC Berkeley Kütüphanesi, ağ eğitimi broşürlerinin Postscript kopyalarını ve Internet sunuşlarının ana hatlarını adsız FTP yoluyla kullanıma sundu. Bu dosyalar ftp.lib.berkeley.edu makinasında [/pub/ISIS/Handouts](http://pub/ISIS/Handouts) ve [/pub/ISIS/Presentations](http://pub/ISIS/Presentations) dizinlerindedir. Her dizindeki README dosyası kısaca nelerin elde edilebileceğini tanımlar.

Internet Kılavuzlarının Kitap Eleştirileri

NETTRAIN, (yukarıya bakınız) Internet'le ilgili kitap eleştirilerinin bir arşivini oluşturdu. Eleştirilerin koleksiyonunu edinmek için listserv@ubvm.cc.buffalo.edu'ya "GET NETTRAIN REVIEWS F=MAIL" mesajını gönderebilir veya bunu FTP aracılığıyla ubvm.cc.buffalo.edu anasistemindeki /nettrain dizininden alabilirsiniz.

Internet Konu Rehberleri

Univ. of Michigan Clearinghouse for Subject-Oriented Internet Resource Guides

Michigan Üniversitesi Bilgi ve Kütüphane Araştırmaları Okulundan Lou Rosenfeld'in önderliğindeki bir projeye 130'dan fazla konuda 130'un üzerinde Internet kaynağı toplandı veya oluşturuldu. Bu rehberler FTP, Gopher veya World-Wide Web aracılığıyla edinilebilir. Bu rehberler için Tekbiçim Kaynak Buldurucular:

<http://www.lib.umich.edu/chhome.html>

gopher://una.hh.lib.umich.edu/11/inetdirs

ftp://una.hh.lib.umich.edu/inetdirsstacks

Eğitim Materyali Çalışma Grubu

Eğitici Seminerleri (Workshop)

Güncel Kalma

RARE/IETF Eğitim Materyali Çalışma Grubu

Bu ortak çalışma grubu (RARE/Internet Mühendislik Hizmet Grubu) Internet eğitim materyali geliştirmek ve onları dünya çapında eğitimcilerin kullanımına sunmak için çalışır. Çalışma grubunun iki posta listesi vardır: IETF'nin evsahipliği yaptığı us-wg posta listesine katılmak için us-wg-request@nic.near.net adresine e-posta gönderebilirsiniz. RARE'in evsahipliği yaptığı ikinci liste için mailserver@rare.nl adresine "subscribe wg-isus <adınız>" mesajını gönderebilirsiniz.

Bu kitaba ek olarak yayımlanan *Internet Workshop Series* özel olarak Internet eğitimcileri için tasarlandı. Her bölüm deneyimli bir Internet eğitici-sinin gerçek eğitim programıdır ve ders notları, "sunuş slaytları", teksir-ler, alıştırmalar ve diğerlerini içerir. Her biri olduğu gibi kullanabileceği-niz ya da kendinizinkini geliştirmede temel alabileceğiniz örnek bir eği-tim aracı görevini görür. Şimdiye kadar yayımlanmış ciltler için bu kita-bın arka kapağına bakınız veya Library Solutions Press'le ilişki kurunuz. (2137 Oregon Street, Berkeley, CA 94705, (510) 841-2636, alipow@library.berkeley.edu)

Internet'i kullananları eğitenlerin en son kaynak ve araçlarla kendilerini güncel tutmaları özellikle önemlidir. *Yeni Başlayanlar İçin Önemli Bilgi-ler* bölümündeki "Nasıl Güncel Kalınır" kısmı eğitimcilerin özel önem gös-termeleri gereken bir bölümdür.

Internet Eğiticileri İçin Denetim Listesi

Tanıtım

- Eğitim programının içeriğini ve katılımcılar için gerekli beceri düzeyini tanımlayınız/belirleyiniz.

Kayıt Formu

- Kaydedilenlerle ilgili bilgi isteyiniz (geçmişi, katılma nedeni).

Eğitici İstasyonu (önceden test edin)

- İnternete erişim sağlayabilen terminal sayısı
- Bilgisayar gösterim cihazı ve ekran
- Podyum
- Yazı ekipmanı: sehpa/pad/kalem; saydam projektörü/ekran/boş saydamlar/saydam kalemleri; tahta/tebeşir/silgi.

Katılımcı İstasyonları (uygulama oturumu ise)

- İnternet'e erişim sağlayabilen terminal sayısı
- İnternet'e erişime olanak sağlayacak bireysel hesaplar/şifreler
- Her terminal için giriş talimatları

Notlar

- Sıradan numaralayıp dosya içine koyun.

Uygulama Oturumu

- Katılımcıların "harbi" bir değerlendirme yapacağı bir "genel prova" programlayın
- Değerlendirmeleri dikkate alın

Destek Personeli

- Teknik destek
- Uygulamalı alıştırmalar sırasında destek olacak öğretim yardımcıları

Temel Giderler

- Bilgisayar yerleştirilmiş oda kirası
- Notlar: tasarım, üretim ve paketleme
- Eğiticilerin ücretleri
- Aralar için ikram
- Tanıtım: broşürler, postalama, kayıt doğrulama
- Telefon ve faks faturaları
- Yaka kartları
- Katılımcılar için geçici bilgisayar merkezi hesapları/şifreleri

Tartışma Soruları

Erişime Karşılık Mülkiyet

Uzaktaki bilgiye çabuk ve kolay erişim, onu müşterilerine sunmak üzere sağlamak isteyen bir kurumun ihtiyaçlarını hangi oranda etkiler?

Eğitim

İnternet eğitimi nasıl yapılmalı? Kolej ve üniversite kampuslerinde mi, bilgisayar merkezleri ve kütüphanelerde mi, yoksa ikisi de mi bundan sorumlu olmalı?

Kim Ödeyecek?

Biliyoruz ki ağ hizmetleri ücretsiz değildir. Hükûmetlerin yoğun biçimde desteklenen/finanse edilen ulusal ağ alt yapısından özel olarak sağlanan ve sürdürülen bir yapıya kaymaları bilgiye erişimi nasıl etkileyecek?

Yeni İttifaklar

Bilgisayar ağları, bilgi üzerine kurulu çeşitli meslekleri ortak sorunları çözmek üzere biraraya getirir. Bilgi sorunlarına yardımcı olmak için meslekler arasında hangi ittifaklar ve işbirliği çabaları oluşturulmalı?

Yeni Topluluklar

İşbirliği bilgisayar ağları ile coğrafi yakınlığa bağlı olmaktan çıkar. Meslektaşlarımız kim? Onları nasıl belirlersiniz? Elektronik işbirliği işinizi nasıl etkiler?

Mesleki Gelişme

Neler mesleki gelişmeden sayılmalı? Hakemlik/ustalık (peer review süreci) hangi oranda elektronik arenaya aktarılabilir? Elektronik dergilere, elektronik listelere yapılan katkılar sayılır mı?

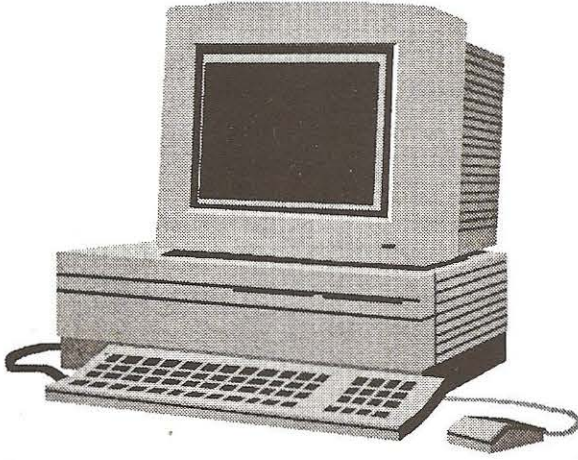
Aşırı Bilgi Yüğü (Information Overload)

İnternet inanılmaz miktarda kolayca erişilebilen bilgi sağlar. Bazı bilgiler doğru, zamanında ve önemli, bazılarıysa tamamen yararsızdır. Sapı samandan nasıl ayıracağız? Ve birçok iyi bilgiler var. Gereksinim duyulduğu anda belli bir bilgiyi nasıl bulacağız?

Ne Zaman İş? Ne Zaman Oyun?

İnternet çok zamanınızı alabilir. Üretilen işi eğlenceli keşiften nasıl ayıracağız?

İstemci/Sunucu Mimarisi

İstemci

- yerel olarak çalışır
- farklı platformlar için farklı sürümler
- istekleri başlatır
- “akıllı” istemciler dosyaları göstermeleri için diğer programlara geçirir

İstemci

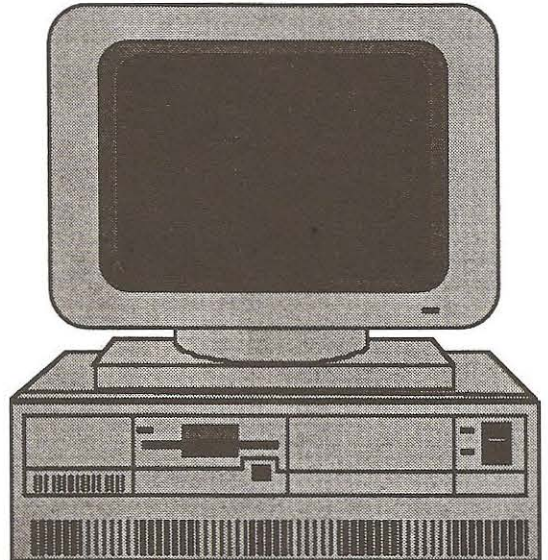
bana z dosyasını gönder

Sunucu

tamam, gönderiyorum

Sunucu

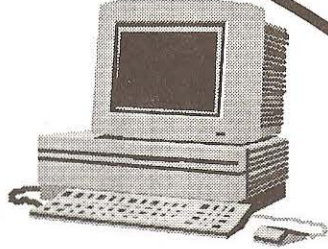
- uzak bir makine üzerinde çalışır
- kullanıcılara yetki verir
- verileri yönetir
- istekleri karşılar/cevaplar

Internet

Anasistem Bilgisayar

doğrudan
kablo
bağlantısı

SLIP yazılımı ve bir
yüksek hızlı modem
kullanarak "sanal"
doğrudan bağlantı

telefon hattı

telefon hattı

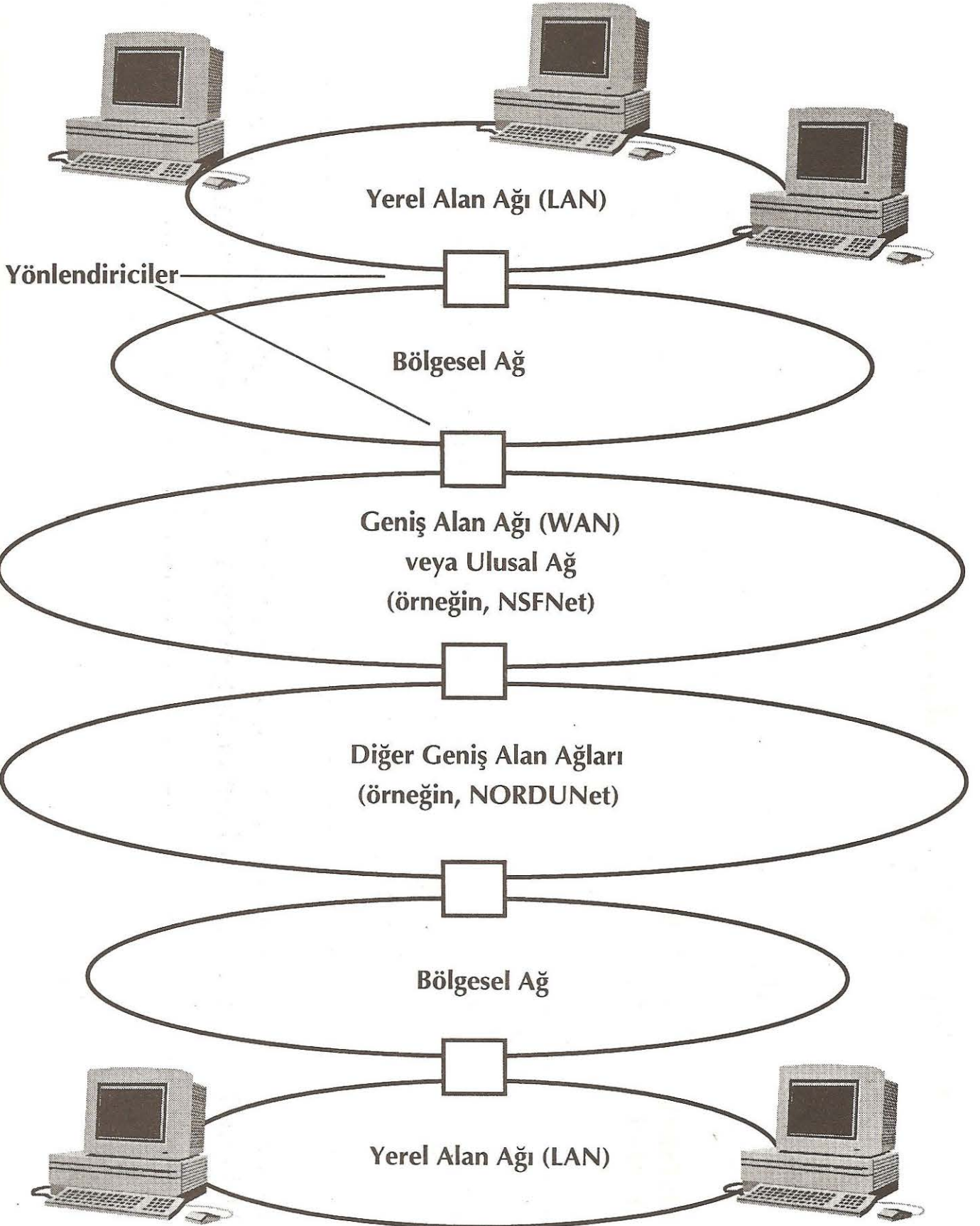

Internet
"anasistem
bilgisayarına
çevirmeli bağlantı

SLIP hizmet
sağlayıcı

Internet: Ağların Ağı

Elektronik Tartışmaların Karşılaştırması

	Abone Olmak İçin	Tartışmalara Katılmak İçin
LISTSERV Listeleri	LISTSERV@<Liste düğümü>'ne "SUB <liste adı> <adınız> mesajını gönderiniz	<liste adı>@<liste düğümü>'ne e-posta gönderiniz
Posta Yansıtıcıları	Serbest metin istek sorusunu <liste adı>-request@<liste alanı> adresine gönderiniz	<liste adı>@<liste alanı> adresine bir e-posta gönderiniz
Usenet Haberleri	Abone olmuyorsunuz, ancak bir miktar yerel yönetim gerektirir.	Uygun postalama veya cevap verme haber komutunu kullanınız

Örnek Internet Sunuşu

Aşağıdaki sunuş slaytları Okul Kütüphanesi ve Medya Uzmanları hedef grubu Internet tanıtımında kullanıldı (kendi özel durumunuzda seçeceğiniz yerlere ⇨ işareti konulmuştur). Slaytlar bu kitap-
tan alınan akış ve içeriğin bir sunumunu göstermektedir. Genel amaçlı tanıtım materyalinin daha
karmaşık örnekleri için bu kitabın eki olan ve Lee David Jaffe tarafından yazılan *Introducing the
Internet* adlı kitaba başvurunuz.

Plan- Internet Sunuşu

- Tanımlar ve tarihçe
- Seçme Araçlar
 - Elektronik posta
 - Telnet
 - Gopher
 - WWW
- Bağlantı sağlama ve zor sorular

Plan Kısım II- Okul/Medya Kütüphanecileri için Kaynaklar (gösterimli)

- İlgili listeler
- İlgili gopher'lar
- İlgili Web hizmetleri

Internet Nedir?

- Dünya çapında ağların ağı
- Bağımsız, ayrı ayrı yönetilen ağlar
- 100'den fazla ülkede 2 milyonun üzerinde bilgisayar
- Organizasyonların bir karışımı
- Karmaşık tarihçe- Savunma Bakanlığı/akademisyenler/sencililik

Nasıl Çalışır?

- Gevsek merkezi otorite (IETF,ISOCS)
- Güçlendirilen teknolojiler kullanma:
 - katı teknolojiler., fiber optik, yönlendiriciler vs.)
 - yumuşak teknolojiler (örn., TCP/IP protokolleri)

Yumuşak Teknoloji- Internet Protokolleri

- Protokoller Internet fonksiyonlarının çok düşük düzeyde nasıl çalıştığını tanımlar- genellikle kullanıcı arabirimini tanımlamazlar
- Transmission Control Protocol/Internet Protocol TCP/IP iletişim protokolleri şu kullanıcı fonksiyonlarını sağlar
 - elektronik posta (e-posta)
 - uzak giriş (Telnet)
 - dosya aktarımı (FTP)

Protokoller Adreslemeyi Belirler

- Doğru kişiyi veya makineyi tanımlamda kullanılır
- Internet adresleri iki tiptir (ikisi de hiyerarşiktir)
 - IP sayısal adres (örn., 128.32.159.12)
 - alan adı (örn., library.berkeley.edu)
- Bir kişi (veya bazen bir hizmet) eklemek için giriş numaralarının önüne @ işareti koyunuz.
job@library.berkeley.edu
listserv@suvvm.syr.edu

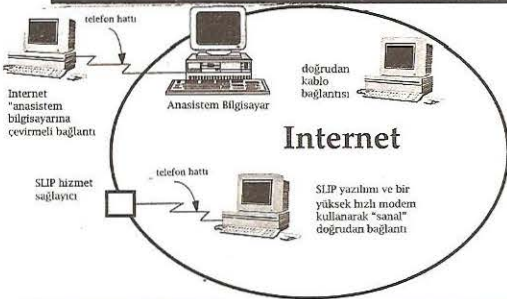
Protokoller İstemci/Sunucu Sistemleri Yaratır

- Kullanıcı arabirimi (istemci) veriden (sunucu) ayıran sistemler
- Bu, kullanıcıların bilgiye erişim için hangi kullanıcı arabirimi isterlerse kullanabilmelerine olanak sağlar (veya kendi bilgisayarlarında çalıştırabilirler)
- Kullanılacak istemci yazılım tipi Internet bağlantısına bağlıdır (örn., doğrudan veya çevirmeli bağlantı)

Internet Erişiminiz

- Kullanabileceğiniz Internet işlevselliğinin düzeyi bağlantı türünüzle ilgilidir.
 - Bir Internet anasistemine çevirmeli bağlantı ile erişim çoğu görevleri bazı sınırlamalarla kullanmanıza olanak sağlar.
 - Gerçek (bilgisayarın arkasına kablo ile) veya sanal (SLIP veya PPP yazılımı ile çalışan bir Internet anasistemine çevirmeli bağlantı) bir doğrudan bağlantı

Internet Erişim Şeması

Araçlar - Elektronik Posta

- Diğer insanlar belki de en önemli Internet kaynağıdır ve e-posta bu kaynağı kullanmanın asıl yoludur.
- Kişiden kişiye iletişim
- Elektronik tartışmalar
- Elektronik dergiler

E-posta - Elektronik Tartışmalar

- Tanım: Bireylerin devamlı olarak katkıda bulundukları elektronik mesajları içeren konu temelli tartışmalar
- Uygulama
 - listeler (posta size gelir) örneğin, LM_Net@suvn.syr.edu Okul Kütüphanesi
 - Medya ve Ağ İletişimi tartışma listesidir
 - Haber panosu (siz katkılarınız olduğu yere gidersiniz örn., Usenet haberleri)
 - Internet dışındaki bülten tahtaları

Araçlar - Uzaktan Giriş (Telnet)

- Uzak sistemlere gerçek zamanlı erişim
 - özel hesaplara veya halka açık sistemlere
 - hız sorun değildir
 - mesafe farketmez
- Kütüphane katalogları, ticari bibliyografik veri tabanları, tam metin veri tabanları, veri dosyaları (istatistikler, astronomi ile ilgili veriler vs.)
- Örnek: mehvyl.ucop.eduya telnetle bağlanın
 - geniş medya koleksiyonunu da içeren çevrimiçi katalog

Araçlar - Gopher

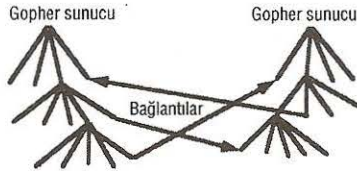
- Birbirine bağlı kaynaklara mönü tabanlı erişim
- Üzerinizdeki yer bilgisi yükünü azaltır
- (Çoğunlukla) taranabilir

Gopher Bilgisi

- Bir gopher sunucusu üzerinde hiyerarşik dizin yapısı içinde organize edilmiştir
- Hem yerel bilgilerden, hem de diğer gopher sunucuları üzerindeki bilgilere saydam "işaret" ve "bağlantı"lardan oluşur
- Yerel ve uzaktaki bilgi aynı biçimde görülür; kullanıcının bilginin gerçekte nerede olduğunu bilmesi gerekmez

Gopher'ın Kalbi: Bağlantı

- İnternet üzerinde nerede olursa olsun herhangi bir düzeydeki bir gopher mönü hiyerarşisinden diğer herhangi bir düzeydeki mönüye bağlantı yapılabilir

Okul/Medya Kütüphaneler için ilgili Gopher'lar

- Schoolnet, ernest.carleton.ca 419'da
- Kidlink, kids.ccit.dug.edu 70'de
- Ulusal Okul Ağı, copernicus.bbn.com 70'de
- Minnesota okulları için İnternet tiesnet.ties.k12.mn.us 70'de
- ALA, gopher.uic.edu 70'de (library/ALA'ya bakınız)
- Medya kaynakları gopher'ı InfoLib.berkeley.edu 70'de
- Kamu yayıncılığı gopher.pbs.org 70'de

World-Wide Web

- İnternet bilgi keşif ve erişim için bir hipermedya istemci/sunucu sistemi
- Kullanımı kolay (özellikle Mosaic gibi bir "akıllı" istemci ile)
- Grafik görüntüler için iyi destek sağlar
- Dünya çapında yüzlerce Web sunucusu vardır

Web Bilgisi

- Kullanıcıya bir dizi bağlantılı "belge" (veya ekran) olarak sunulur
- Belgeler Hipermetin İşaretleme Dili (HTML) adı verilen özel bir kodla işaretlenir
- HTML, Web istemci yazılımın bilgiyi her kullanıcı için farklı sunmasına olanak sağlar

Web Telleri: Bağlantı

- Uzak WWW kaynaklarına erişim *Tekbiçim Kaynak Buldurucu (URL)* tarafından sağlanır. URL, eğer bir bilgi parçası *Web evreninde mevcutsa onu* almak için gerekli bütün bilgiyi tanımlar
- Okul /Medya Kütüphanelerini ilgilendiren örnek URL'ler
 - <http://k12mac.larc.nasa.gov/hpeck12home.html>
 - <http://www.tc.cornell.edu/Edu/MetaCenter/EduK12.html>
 - <http://www.ncsa.uiuc.edu/Edu/Classroom/classroom.html>

Web Esnekliği

- World-Wide Web istemcileri, URL tarafından tanımlanan herhangi bir Internet bilgi kaynağına erişebilir
 - <gopher://infolib.berkeley.edu:70/>
 - <ftp://alfred.ccs.carleton.ca/>
- Web'in Internet erişimli hemen hemen bütün bilgileri içerdiği düşünülebilir
- Gopher bu derece genişleyemez

Nasıl Başlanır

- Bağlanın!
 - Estrada, Susan. *Connecting to the Internet: A Buyer's Guide*. O'Reilly & Associates, Inc. 1993
 - Engle, Mary E., et. al. *Internet Connections: A Librarian's guide to Dial-up Access and Use*. ALA.1993
- Bir elektronik tartışmaya abone olun
- Seminer ve programlara katılın
- Öğrendiklerinizi kullanın
- Deneyin ve hata yapın!

Nasıl Güncel Kalınır

- Elektronik tartışmaya katılın
- Ağ dostlukları kurmaya çalışın
- Önemli haber bülteni ve dergileri okuyun (hem elektronik hem basılı olanları)
 - csd4.csd.uwm.edu/70 gopher'ına bağlanın ve yanoff'un listesine bakınız
 - liberty.wlu.edu/70 gopher'ına bağlanın
 - *Internet World* - Meckler
- Bu alandaki organizasyonların (ISOC,CNI, EFF gibi) etkinliklerini izleyin

Gelecek

- Herşey;
 - daha hızlı (çok daha hızlı)
 - daha kolay (kaynağın yerini ve erişim için gerekli komutları bilmeniz gerekmez)
 - daha çok çeşitli hale gelecektir (tam hareketli video vs.)

Zor Sorular

- Personel eğitimi
 - teknoloji -katı ve yumuşak
 - mevcut kaynaklar
 - güncel kalma
- İşinize yeni hizmetleri katabilirsiniz, örneğin müşterilerinize ne tür hizmetler sağlayacaksınız?
- Erişim hemen hemen sahiplik kadar iyi olduğundan, birşeyin toplanmasına veya ona "işaret" edilmesine karar vermek için hangi ölçütler kullanılmalıdır?

L Dizin

Abone listesini gözden geçirme 53, 60
Aboneler, elektronik tartışma listeleri
 liste alma alıştırmaları 60
 liste alma komutu 53
Ad (tanım) 23
Ad sunucular 16
Ad sunucusu (tanım) 23
Adlar ve adresler 15-17
 ayrıca bkz. Ağ adresleri
Adresler *bkz.* Ağ adresleri
Adsız FTP 77
Ağ adresleri 15-17
 e-posta adreslerinin nasıl bulunacağı 47-48
 hiyerarşi 15, 16
 Internet adlandırma kurallarının bir parçası olarak 12
 kişilerin adreslerinin biçimlendirilmesi 17
 nasıl verildiği 16
 posta adresiyle karşılaştırma 15, 17
 tanım 23
 türleri 15
Ağ olayları, güncel kalma aracı olarak 33
Ağ üzerindeki bilginin kalite kontrolü, bir kamu politikası sorunu olarak 18
Ağlarda bilginin düzenlenmesi 12
Ağların evrimi 18-19
Alan (tanım) 23
Alan adı
 adresler 15-16
 tanım 23
Alanlar, nasıl tahsis edilir 16
Alevlenme 45
Alıştırmalar
 e-posta 59-61
 FTP 87-88
 LineMode Browser (WWW) 117
 Mosaic 116
 Telnet 70-72
 WAIS 127
Anasistem (tanım) 23
Anonim FTP *bkz.* Adsız FTP
ARPANET, ağ geliştirmedeki rolü 14
Araçlar
 elinizde mevcut olanları bilmenin önemi 10
 Internet hizmetlerini genişletmek için 19
 Internet örnekleri 10
Archie
 FTP arşiv sitelerini bulmak için archie kullanımı 79
 kısa bilgi sayfası 131
 tanım 23
Arşiv (tanım) 23
Arşiv siteleri 78, 131
Arşivlenmiş listeler nasıl aranır 53-54, 61
Arşivlenmiş listeleri arama 53
ASCII (tanım) 23
Aşağı indirme (download)
 dosyaların çevrilmesi 82-83
 tanım 25

BCGopher 98
Bağlanma 29-31
Bant genişliği (tanım) 23
Basit Posta Aktarım Protokolü (SMTP) 14
 tanım 27
Basit WAIS'e karşılık akıllı istemciler 11, 124
Belge dağıtımı, e-posta aracılığıyla 44
BITNET
 ağ büyüklüğü üzerine etkisi 14
 BITNET listserv'lerinin posta yansıtıcılar ve tartışmalarla karşılaştırılması (tablo) 158
 kısa bilgi sayfası 132
 tanım 24
 Usenet haber grupları ve elektronik Bilginiz İçin *bkz.* FYI
Bilgiye hakça (equitable) erişim, Internet kamu politikası konusu olarak 18
Bölgesel ağlar
 ağ büyüklüğü üzerine etkisi 14
 Internet'e bağlanma olasılığı için 30
Büyük harf/küçük harf, bazı dosya adlarında gereken 85
Büyüklik, şebekeleşme bakış açısı olarak 14

CNI 18, 35
CREN 132
Cello 109
Coalition for Networked Information 18, 35
Computer Professionals for Social Responsibility 18
Corporation for Research and Educational Networking (CREN) 132

Çeviri, FTP ile erişilen dosyaları bir formattan diğerine çevirme 83, 86
Çevirmeli Internet bağlantısı 29
Çıkış (tanım) 23
Çıkış numaraları, Telnet adreslerinde 68
Çok Amaçlı Internet Posta Uzantıları Bölümü *bkz.* MIME
Çokça Sorulan Sorular, FAQ (tanım) 23
Çokluortam
 ağ gelişmelerinde 19
 postada 44

Datagram (tanım) 23
Değişim birimi, şebekeleşmede 12
Dizin (tanım) 24
Dizin dosyaları, büyük FTP site dizinleri olarak 84
Dizin hizmeti (tanım) 23
Dizinler, Internet 37
Doğrudan Internet bağlantısı 29
Dosya aktarımı 75-89
 ayrıca bkz. FTP
Dosya değişimi, temel bir Internet işlevi olarak 14
Dosya uzantıları, FTP arşivleri tarafından kullanılan 86
Düğüm (tanım) 24

EARN (tanım) 24
EFF 18, 35

E-dergi (tanım) 24
E-metin (tanım) 24
E-posta 41-62
 adres bulma 47-48
 alevlenme (flaming) 45
 alıştırmalar 59-61
 biçimleme kuralları 43
 çokluortam postası 44
 giriş 43-44
 kişisel hazırlık denetim listesi 62
 öneriler 45-48
 tanım 24
 yapılacaklar ve yapılmayacaklar 45-46
E-posta adreslerini bulma
 alıştırmalar 60
 öneriler 47-48
E-posta kullanma kuralları 45-46
E-postada mizah, öneriler 46
E-sürelili yayın (tanım) 24
 ayrıca bkz. elektronik dergiler
edu (tanım) 24
Eğitiminin Yardımcı Kaynakları 149-162
 eğitim materyali içeren yayınlar 40, 151-152
 küçük grup tartışma soruları 154
 kültürülmüş sunuş sayfaları örneği 159-162
 özel kaynaklar 40, 151-152
 tepegöz saydamları 155-162
Eğitim, ağ okur yazarlığında, kamu politikası sorunu olarak 18
Electronic Frontier Foundation (EFF) 18, 35
Elektronik dergiler 58
 ayrıca bkz. E-sürelili yayın
Elektronik posta 41-62
 ayrıca bkz. E-posta
Elektronik tartışma gruplarının konuları 50
Elektronik tartışmadan posta gelmesini durdurma 52
Elektronik tartışmalar 49-57
 aboneleri gözden geçirme 53
 abonelik 52, 158
 abonelikten çıkma 52
 arşivlenmiş listelerin taranması 53-54, 61
 denetimli, denetimsiz 49
 dizinler 50-51
 e-posta aracılığıyla 44
 eski mesajlara veya dosyalara erişim 53-54, 61
 güncel kalma 32
 katkıda bulunma, öneriler 56-57
 kaynakça 51
 kullanılan komutlar 52-54
 listserv listeleri arasında karşılaştırma,
 Posta yansıtıcıları ve Usenet haberleri
 (tablo) 158
 öneriler, dikkate alınacak noktalar, kurallar 55-57
 Usenet haberleri aracılığıyla okuma 50
Elektronik tartışmalardan eski mesajlara ve dosyalara erişme
 alıştırma 61
 komutlar 53-54
Escape komutu, son Telnet seçeneği olarak 68

Eudora
 kısa bilgi sayfası 133
 tanım 24
FIDOnet, ağ büyüklüğü üzerine etkileri 14
FTP 75-89
 adsız FTP 77
 alıştırmalar 87-88
 dosya uzantıları 86
 dosyaları bulma 78-79
 dosyaların aşağı indirilmesi ve çevrilmesi 82-83
 dosyaların bir formattan diğerine çevrilmesi 83
 kişisel hazırlık denetim listesi 89
 komutlar 80-81
 öneriler 84
 örnek oturum 77-78
 tanım 24
 URL'ler (Tek Biçim Kaynak Buldurucular) 107
FTP ile erişilebilen dosyaları bulma 78-79
FYI (tanım) 24
Fetch
 FTP komutlarına alternatif olarak Fetch istemcisi 80
 kısa bilgi sayfaları 134
 tanım 24
Finger (tanım) 24
"Finger" komutu 47
Fiziksel düzey adresi 16
Free-Net'ler
 Internet'e bağlanma olasılığı için 30
 kısa bilgi sayfası 135
 tanım 24
Geçit (tanım) 24
Geniş Alan Bilgi Sistemi 121-128
 ayrıca bkz. WAIS
Genişletilmiş Internet hizmetleri 19
Giriş (tanım) 24
Gizliliğin korunması, bir Internet kamu politikası sorunu olarak 18
Gopher 91-101
 alıştırma 100
 e-posta adreslerini bulma 48
 Jughead 94-97
 kişisel hazırlık denetim listesi 101
 komutlar (Unix istemcisi) 99
 örnek ekran 93
 tanım 25
 Unix istemcisi 99
 Unix sistemleri için Gopher istemcisi 99
 Unix dışı sistemler için Gopher istemcisi 99
 URL'ler (Tek Biçim Kaynak Buldurucular) 107
 Veronica 94, 95-96
 yer imi 99
GopherBook 98
grep (Unix dizi arama komutu) 60
Gutenberg Projesi, kısa bilgi sayfası 143
Güncel kalmada yardımcı örgütler 35
Güncel kalmak 32-36
HGopher 98

HTML (Hipermetin İşaretleme Dili)
tanım 25
World-Wide Web standardı 105, 106, 107
HTTP (Hipermetin Aktarım Protokolü)
tanım 25
World-Wide Web standardı 105, 106, 107
HYTEL-L, güncel kalma aracı olarak 32
HYTELNET
kısa bilgi sayfası 136
tanım 25
Hesap (tanım) 25
Hız
şebekleşmede önemi 12
tanım *bkz.* bant genişliği
Hipermetin Aktarım Protokolü *bkz.* HTTP
Hipermetin İşaretleme Dili *bkz.* HTML

Internet
ağların ağı olarak (şema) 157
bağlanma yöntemleri 29, 31
BITNET'le karşılaştırma 158
dizinler ve rehberler 37-40
erişim (şema) 31, 156
kısa bilgi sayfası 137
metaforlar 4, 9
örnek araçlar 10
protokoller 9
tanım 25
temel işlevler 13-14
Internet'e bağlantı
stratejiler 30
şema 31, 156
yöntemler 29, 31
Internet'e erişim
bir kamu politikası konusu olarak 18
şeması 156
Internet'e erişimi yaygınlaştırma baskısı 18
Internet'in ticarileşmesi, bir kamu politikası konusu
olarak 18
Internet'le ilgili kamu politikası sorunları 18
Internet Aktarımlı Söyleşi (IRC)
kısa bilgi sayfası 138
tanım 25
Internet eğitimcileri için denetim listesi 153
Internet için metaforlar 4, 9
Internet Kurumu 18, 35
Internet Protokol (IP) sayısal adresleri 15
Internet Rehberleri 39-40
InterNIC
kısa bilgi sayfası 139
tanım 25
IP adresi (tanım) 25
IP sayısal adresleri 15
IRC *bkz.* Internet Aktarımlı Söyleşi
ISO 13

İkili dosya (tanım) 25
İkili mod (FTP)
ikili moda karşı ASCII, çeviri tablosu 86
nasıl kullanılacağını anımsama 84

İstemci (tanım) 25
İstemci türleri 11
Gopher istemcileri 98
WAIS istemcileri 125
World-Wide Web istemcileri 109
İstemci/Sunucu
Internet kullanımına bir yaklaşım olarak 10
mimari (şema) 155
İşbirliği ve iletişim, ağ kullanıcıları arasında 13
İşletim sisteminizi bilmenin önemi 10

JANET (tanım) 25
Jughead 94, 97
tanım 26

K-12 okulları, Internet'e erişim 18
"Kabul edilebilir kullanım", Internet kamu politikası
konusu olarak 18
Kamuya açık istemciler 11
Kaynakça 37-40
eğiticinin materyalleri 40
elektronik dergiler 58
elektronik tartışmalar 51
FTP 79
güncel kalmak için dergiler 33-35
WWW 106
Kendi kendine açılan arşivler 83
Kısa bilgi sayfaları 129-147
Kıralık hat ile Internet bağlantısı 29
Kişisel hazırlık denetim listesi
e-posta 62
FTP 89
Gopher 101
Telnet 73
WAIS 128
WWW 119
Kitapta kullanılan notasyon kuralları 4
Knowbot (tanım) 26
Knowbot hizmeti, sorgulama
dizinlerini bulmak için 48
Komutlar
elektronik tartışmalar 52-54
FTP 80-81
Gopher Unix istemcisi 99
LineMode Browser (WWW) 113
Lynx Browser (WWW) 115
Telnet 67
WAIS istemcisi 126
WWW 113, 115
Konferanslar ve seminerler, güncel kalma aracı
olarak 32
Konu, e-posta başlığında konu kullanmanın önemi
57
Kullanıcı adı veya Numaraları (tanım) 26
Kurallar
bu kitapta kullanılan notasyonlar 4
FTP arşiv sitelerinde dosya türlerini tanımlama
86
Makineleri ve kullanıcıları adlandırmada
kullanılanlar 12

- LAN, MAN, ve WAN 14
LIBS (Kütüphane İnternet Tarama Yazılımı)
kısa bilgi sayfası 140
tanım 26
LISTSERV komutları 52-54
LineMode Browser (WWW) 113
Listserv listeleri 49
posta yansıtıcıları ve Usenet
haberleriyle karşılaştırma (tablo) 158
Listserv/Listserver (tanım) 26
Lynx (WWW) 109, 114-115
alıştırmalar 118
komutlar 115
örnek ekran 114
tanım 26
MacWeb 109
MAN, LAN ve WAN 14
MARBI (Amerikan Kütüphaneciler Derneği standart
koyucusu) 13
MIME
bir İnternet aracı olarak 10
İnternet postada çokluortama olanak sağlama 19
kısa bilgi sayfası 141
tanım 26
Mesaj, temel bir İnternet işlevi olarak 14
Metaforlar, İnternet için 4,9
Metin türü adresler 15
Mosaic 109, 110, 111
alıştırmalar 116
örnek ekran 111
tanım 26
NETFIND hizmeti, dizinleri sorgulamak için 48
Netscape 109
alıştırmalar 117
örnek ekran 112
tanım 26
NETTRAIN
güncel kalma araçları olarak 33
eğitici için kaynak 151
NEW-LIST, güncel kalma aracı olarak 33
NEWNIR-L, güncel kalma aracı olarak 33
NFSNet
ağ büyüklüğüne etkisi 14
tanım 26
NIC (tanım) 26
NII 18
NISO (standart koyucu) 13
Notasyon, bu kitapta kullanılan 4
Omurga (tanım) 26
OSI (tanım) 26
PACS-L, güncel kalma aracı olarak 33
PC Gopher III 98
PINE
alıştırmalar 60-61
kısa bilgi sayfası 142
tanım 27
POP (tanım) 27
PPP 29, 145
tanım 27
Posta yansıtıcıları 27, 50
PostScript dosyaları, aşağı indirme 83
Protokoller, İnternet'i yöneten 9
tanım 27
README dosyalarını okumanın önemi 84
REV (Listserv komutu) 53, 60
RFC
belge sağlama araştırması 88
kısa bilgi sayfası 144
tanım 27
Rehberlik hizmeti (tanım) 27
rlogin 65
tanım 27
SGML (Standart Geliştirilmiş İşaretleme Dili) 105
SLIP (Seri Hat İnternet Protokolü) ve aşağı indirme 82
İnternet'e bağlantı aracı olarak 29, 156
kısa bilgi sayfası 145
tanım 27
SMTP 14
tanım 27
Sanal gerçeklik sistemleri 19
Sayfa sayfa gösterme (dosya aktarma yerine) 84
Sayısal İnternet adresleri 15
Siberuzay 19
Söyleşi *bkz* İnternet Aktarımlı Söyleşi
Sözlük 23-28
Standart Genelleştirilmiş İşaretleme Dili (SGML) 105
Standart koyucular, ağ bileşeni olarak 13
Sunucu
ayrıca bkz. İstemci/Sunucu
tanım 27
Sunuş slaytları, örnek küçültülmüş slaytlar 159-162
Sürekli yayınlar listesi, güncel kalmak için 33-35
Şebekeleşme
giriş 9-14
tanım 9
Şebekeleşme *ayrıca bkz.* Ağ adresleri
Şebekeleşme üzerine politik bakış açısı 13
Şebekeleşmede işlevsel bakış açıları 13-14
Şebekeleşmede işlevsel değişiklikler 18
Şebekeleşmeye bakış açıları 11-14
T1, T3 (tanım) 27
T3 bağlantıları 12
TCP/IP 9, 13, 15
e-postayla ilişkisi 43
tanım 27
Tam yetkili alan adı 16
tar.Z dosyaları 83
Tartışma grupları, elektronik 49-57
Tartışma listesine nasıl abone olunur 52, 158
Tekbiçim Kaynak Adı (URN) 108
Tekbiçim Kaynak Buldurucuları (*bkz.* URL, URL'ler)
Teknolojik bakış açıları, şebekeleşme üzerine 11-13
Teknolojik değişimler, şebekeleşmede 18

Telif hakkı, bir İnternet kamu politikası konusu olarak 18

Telnet 63-73

alıştırmalar 70-72

erişim türleri 65

escape komutu 68

hata mesajları 68

kamu erişimi 65

keşfetmek için seçme siteler 70-72

kişisel hazırlık denetim listesi 73

komutlar 67

önceden tanımlanmış erişim 65

öneriler 68

oturum başlatma 65

tanım 28

Telnet adreslerinde çıkış numaraları 68

terminal türü emülasyonu 68

Telnet sitelerine erişim türleri 68

tn3270

IBM3270 terminali emülasyonunda kullanma 68

tanım 28

"Toaster" Ağları, İnternet'e bağlanma olasılığı için 30

Toplumsal/politik bakış açıları, şebekeleşme üzerine 13

Toplumsal/politik değişimler, şebekeleşmede 18

TurboGopher 98

URL (tanım) 28

URL'ler (Tekbiçim Kaynak Buldurucular) 105, 106, 107-108

URN'ler (Tekbiçim Kaynak Adları) 108

Usenet

ağ büyüklüğü üzerine etkisi 14

tanım 28

Usenet haberleri

elektronik tartışmalara erişim aracı olarak 50

kısa bilgi sayfası 146

listelere alternatif olarak 56

listserv listeleri ve posta yansıtıcıları ile

karşılaştırma (tablo) 158

UUCP (tanım) 28

Ulusal Bilgi Alt Yapısı (NII) 18

Ulusal Bilgi Standartları Örgütü (NISO) 13

Uluslararası Standartlar Örgütü 13

Unix

kitapta örnekler için temel alınarak kullanılması 10

tanım 28

Uzaktan giriş 63-73

ayrıca bkz. Telnet

temel İnternet işlevi olarak 14

Üst düzey alanlar 16

Veronica 94, 95-96

tanım 28

VMS (tanım) 28

VT100

tanım 28

Telnet kullanırken emülasyon 68

WAIS 121-128

benzersiz özellikler 123

elektronik tartışmalar 124

kamuya açık istemciler 124

kişisel hazırlık denetim listesi 128

çeşitli sistemler için WAIS istemcileri 124, 125, 126

tanım 28

Unix istemcisi 126

Z39.50'nin kullanımı 123

WAIS Manager 3.1 125

WAN, LAN ve MAN 14

WHOIS 17, 48

WinGopher 98

WinSock Gopher 98

World-Wide Web (WWW) 103-119

kaynakça 106

HTML 25, 105

HTTP 25, 105

tanım 28

WWW istemcileri 105, 109-110

LineMode Browser 113

Lynx Browser 114-115

Mosaic 111

Netscape 112

kişisel hazırlık denetim listesi 119

kullanılan standartlar 105

URL'ler 27, 105, 106, 107

WWW bkz. World-Wide Web

X.25 (tanım) 28

Yerel istemciler 11

Yönlendirme (tanım) 28

Yorum İstekleri (RFCs), kısa bilgi sayfası 144
ayrıca bkz. RFC

Z39.50

kısa bilgi sayfası 147

tanım 28

WAIS tarafından kullanılan 123

TÜRK
KÜTÜPHANECİLER
DERNEĞİ

Elgün Sok. 8/8 06660 Kızılay, Ankara

Tel./Faks: (312) 230-1325

E-posta: tkd-o@servis.net.tr